

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKO DELO

**SOCIALNO DELO NA PODROČJU SAMOMORILNOSTI:
Izkušnje socialnih delavk v nevladnih organizacijah**

Vesna Husić

Ljubljana 2016

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Vesna Husić

Naslov diplomske naloge: Socialno delo na področju samomorilnosti: Izkušnje socialnih delavk v nevladnih organizacijah

Mentorica: Doc. dr. Vera Grebenc

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Št. strani: 177

Št. virov: 65

Št. slik: 2

Št. prilog: 5

Št. tabel: 10

Povzetek:

V diplomskem delu raziskujem socialno delo na področju samomorilnosti in izkušnje socialnih delavk v nevladnih organizacijah. V teoretičnem delu diplomske naloge opredelim fenomen samomorilnosti, ki tako v Sloveniji kot v svetu predstavlja velik javnozdravstveni problem. Predstavim tudi socialno delo in vlogo socialnega delavca. Pri tem dajem poudarek socialnemu delu na področju duševnega zdravja.

V raziskovalnem delu predstavim kvalitativno raziskavo, ki sem jo izvedla s pomočjo šestih socialnih delavk iz nevladnih organizacij na območju Ljubljane, ki so imele izkušnjo s samomorom oziroma poskusom samomora uporabnika.

Ugotovitve kažejo, da samomor v socialnih delavkah vzbudi globoko žalost in misel na izgubljeno priložnost, da izkušnja samomora uporabnika močno vpliva na njihovo nadaljnje delo ter da si želijo dodatnih izobraževanj, saj bi le-te izboljšale občutek kompetentnosti za delo s samomorilnimi uporabniki. Ugotovitve kažejo tudi, da na področju samomorilnosti primanjkuje storitev socialnega dela in celostne obravnave uporabnika.

Ključne besede: krepitev moči, varovalni dejavniki, samomor, duševno zdravje

Title: Social Work in the Field of Suicidality: Social Workers' Experience in NGOs

Abstract:

This Graduation Thesis explores social work in the field of suicide and the experience of social workers in NGOs. The theoretical part of the thesis is used to define the phenomenon of suicidality, which presents a severe public health issue both in Slovenia and internationally. Furthermore, social work and the role played by social workers is presented. The emphasis here is on social work in the field of mental health.

The experimental part presents a qualitative study of NGO six social workers from the Ljubljana area who experienced suicide or attempted suicide by their users.

The findings show that suicide causes severe anguish and the feeling of a lost opportunity. Furthermore, the findings show that the suicide experience severely affects their further work, and that they require additional training to increase their competencies for working with suicidal users. The findings also show that too few social work services, and the lack of a comprehensive approach to treating the users.

Keywords: empowerment, protective factors, suicide, mental health

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKO DELO

**SOCIALNO DELO NA PODROČJU SAMOMORILNOSTI:
Izkušnje socialnih delavk v nevladnih organizacijah**

Mentorica: Doc. dr. Vera Grebenc

Avtorica: Vesna Husić

Ljubljana 2016

PREDGOVOR

Brown pravi, da obstajata le dve vrsti terapevtov – tisti, ki so že doživeli samomor pacienta, in tisti, ki ga še bodo (1987; v Tekavčič Grad 1999: 37).

Tudi socialni delavci so neke vrste terapevti, ki se pri svojem delu srečujejo z ljudmi – uporabniki, ki so se zaradi različnih dejavnikov znašli v življenjski stiski.

Srečujejo se z ljudmi, ki niso zmožni uživati življenja in se sami soočati z bolečino, trpljenjem in razočaranjem in pri tem potrebujejo podporo. Takšni občutki v človeku velikokrat povzročajo močno stisko, ki lahko privede do samomorilnih misli. Vsi socialni delavci, ki se ukvarjajo z ljudmi v stiski, pa so v večjem tveganju, da se s samomorilnim uporabnikom oziroma samomorom uporabnika pri svojem delu tudi srečajo.

Prvo vprašanje, ki si ga veliko ljudi zastavi je: Ali je samomor sploh možno preprečiti? In če, kako?

Obstajajo razne domneve o samomoru. Ena izmed njih je, da ni mogoče pomagati osebi, ki se je za samomor že odločila. Če bi ta trditev držala, bi vsakršno prizadevanje strokovnjakov, ki se ukvarjajo s preprečevanjem samomora, izgubilo svoj smisel.

Tekavčič Grad (1995) pravi, da se v vsakem samomoru skrivata tako želja po smrti, kot tudi želja po spremembi in pomoči. Koliko je ene in koliko druge, pa je odvisno od vsakega posameznika, njegovih življenjskih okoliščin, socialne opore in navsezadnje sloga in pristopa strokovnjakov pri reševanju teh problemov

Kot študentka Fakultete za socialno delo sem se v tretjem letniku študija usmerila v modul Duševno zdravje v skupnosti. Tako obvezno prakso, kot tudi prostovoljno delo, sem opravljala na nevladnih organizacijah, ki delujejo na področju duševnega zdravja.

Od tam zaposlenih socialnih delavcev sem večkrat slišala, da je uporabnik naredil samomor ali da je bil hospitaliziran zaradi poskusa samomora. Vest o takem dogodku me je vsakič pretresla. Pomislila sem, ali sploh kaj vem o samomorilnosti. Med študijem na Fakulteti za socialno delo namreč nisem prejela znanja na tem področju.

Zavedanje o mojem neznanju in hkrati zanimanje, kako se socialni delavci, ki so že zaposleni, soočajo s to problematiko pri svojih uporabnikih, sta bila neke vrste povod za mojo raziskavo.

V diplomski nalogi me je zanimalo, kako se socialni delavci čutijo pripravljene na spoprijemanje s problemom samomora, ko se v praksi s to situacijo srečajo. Socialne delavke, zaposlene v nevladnih organizacijah na področju duševnega zdravja, sem spraševala po njihovem mnenju o samomoru. Zanimala me je njihova izkušnja in doživljanje samomora, oziroma poskusa samomora uporabnika in način dela, ki ga imajo z njimi.

Ker je bilo znanje, oziroma neznanje moj glavni povod za preučevanje te teme, sem pri socialnih delavkah raziskovala prav potrebno znanje za delo s samomorilnimi uporabniki, kje so le-tega pridobile in ali se počutijo usposobljene za delo z njimi. Zanimal me je tudi njihov pogled na vlogo, ki jo imajo pri delu s samomorilnimi uporabniki in pogled na vlogo socialnega dela na področju samomorilnosti.

Kot zadnje pa me je zanimalo tudi, kako se po takih stresnih situacijah, kot je samomor uporabnika, razbremenijo.

Celotna diplomska naloga je namenjena okvirnemu razumevanju problema samomorilnosti, preventive na tem področju, vpogleda v socialno delo in pomoč, ki jo kot socialni delavci lahko ponudijo.

Z raziskavo pa sem želela dobiti vpogled v izkušnjo dela socialnih delavcev s samomorilnimi uporabniki, oblikovati predloge ter z ugotovitvami raziskave prispevati k boljšemu razumevanju pomena in vloge socialnega dela na področju samomorilnosti.

Na tem mestu se zahvaljujem socialnim delavkam, ki ste sodelovale pri intervjuju in bile moje soustvarjalke pri nastajanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se strokovnim delavcem PIS Ozara v Ljubljani za pomoč pri izvedbi intervjujev.

Hvala mentorici doc. dr. Veri Grebenc za strokovne napotke ob pisanju.

Staršem za finančno pomoč ob študiju.

Prijateljem, ki ste me poslušali.

Posebna zahvala tudi Jožetu in Živi.

In Aleš, tebi, ker si verjel vame, tudi takrat, ko sama več nisem.

Hvala.

KAZALO

1	TEORETIČNI UVOD	9
1.1	Samomor	9
1.1.1	Samomor v svetu	9
1.1.2	Samomor v Sloveniji	10
1.1.3	Ranljive skupine ljudi	11
1.1.4	Dejavniki tveganja za samomor	11
1.1.5	Samomorilno vedenje	13
1.1.6	Samomorilni proces	14
1.1.7	Varovalni dejavniki pred samomorilnim vedenjem	15
1.1.8	Preventiva na področju samomorilnosti	16
1.1.9	Prepričanja o samomoru	20
1.2	Socialno delo	22
1.2.1	Področja socialnega dela	22
1.2.2	Socialno delo na področju duševnega zdravja	23
1.2.3	Profesionalne vloge socialnih delavcev	24
1.2.4	Metode socialnega dela	26
1.2.5	Krepitev moči	30
2	PROBLEM	32
3	METODOLOGIJA	34
3.1	Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke	34
3.2	Merski instrumenti in viri podatkov	35
3.3	Populacija in vzorčenje	35
3.4	Zbiranje podatkov	36
3.5	Obdelava in analiza podatkov	36
4	REZULTATI	40
5	RAZPRAVA	68
6	SKLEPI	80
7	PREDLOGI	83
8	UPORABLJENA LITERATURA	84
9	PRILOGE	90
	Priloga 1: Vprašalnik za intervju	90
	Priloga 2: Zapisi pogovorov s socialnimi delavkami in poudarjene relevantne izjave ...	92
	Priloga 3: Odprto kodiranje	111
	Priloga 4: Osnovno kodiranje	164
	Priloga 5: Odnosno kodiranje	175
10	POVZETEK	176

KAZALO TABEL

Tabela 1.1 - Strategije in ravni interveniranja.....	18
Tabela 1.2 - Metode socialnega dela	26
Tabela 3.1 - Primer odprtega kodiranja.....	38
Tabela 9.1 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko A	111
Tabela 9.2 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko B	124
Tabela 9.3 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko C	130
Tabela 9.4 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko D	134
Tabela 9.5 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko E	146
Tabela 9.6 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko F.....	155
Tabela 9.7 - Odnosno kodiranje	175

KAZALO SLIK

Slika 1.1 - Število umrlih zaradi samomora v Sloveniji v letih 2005-2015	10
Slika 1.2 - Razvoj samomorilnega vedenja.....	15

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Samomor

Osnovna definicija samomora pravi, da je samomor ali *suicidum* (lat.) dejanje, s katerim se človek usmrti. Pri tem ga vodi težnja, da si vzame življenje (Milčinski 1985).

Tudi De Leo *et al.* (2004) je samomor opredelil kot neobičajno dejanje s smrtnim izidom, ki ga je umrl, ki je poznal ali pričakoval potencialno smrtni izid, začel in izvedel, z namenom omogočanja želenih sprememb.

Po Kamin (2009: 88) pri samomoru ne gre za nobeno bolezen, temveč proces, ki se pri človeku začne že veliko prej kot pred končanim dejanjem. Gre za neke vrste zaključek stiske, Stone (1999: 30) pravi tudi za končanje bolečine, ki se pri človeku pojavi zaradi različnih življenjskih dogodkov, prizadetosti in izgub.

Samomorilnost, razumljena v najširšem smislu, vključuje samomorilno ideacijo (misel na samomor, namen narediti samomor in načrt samomora) in samomorilno vedenje (samomorilni poskus, samomor) (Kamin 2009: 89).

Do samomora lahko pride v ekstremnih primerih, kjer se zgodi huda stiska, ali kot pravi Shneidman (1993); samomor je vedno posledica neznosne psihične bolečine, ki je samomorilni posameznik ne more več prenašati.

1.1.1 Samomor v svetu

Samomor in druge oblike samomorilnega vedenja, ki se ne končajo s smrtjo, so izredno resen javnozdravstveni problem.

Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije (WHO, 2016) zaradi samomora umre preko 800 tisoč ljudi letno, še več ljudi pa ga poskuša narediti. Pri tem navajajo, da je predhodni poskus samomora eden izmed najzanesljivejših napovednih dejavnikov za ponovni poskus samomora.

Po podatkih WHO je v letu 2012 bil samomor drugi vodilni vzrok smrti za ljudi med 15 in 29 letom starosti. 75% samomorov se zgodi v ekonomsko manj razvitih državah, pri 90% samomorov so našli povezave z duševnimi motnjami in pri 22% sledi zlorabe alkohola.

Najpogostejše metode samomora v svetu, kot navaja WHO, so zastrupitev, obešenje in samomor z orožjem.

Svetovna zdravstvena organizacija na podlagi današnjih trendov samomora ocenjuje, da bo do leta 2020 zaradi samomora umrlo približno poldrugi milijon ljudi, več kot desetkrat toliko pa jih bo samomor poskušalo, kar bo pomenilo tri samomore na minuto in en poskus samomora na dve sekundi (Marušič, Zorko 2004: 10).

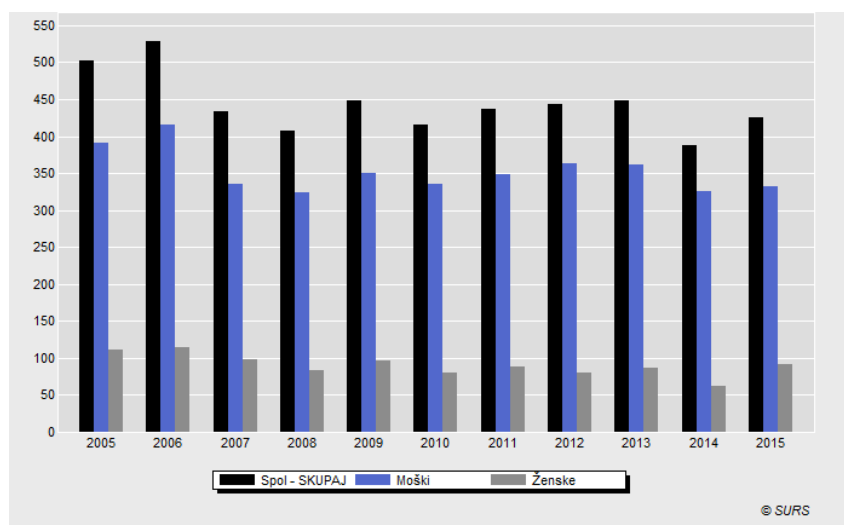
Samo v evropskih državah umre zaradi samomora v povprečju 124.000 ljudi, od tega je večina umrlih (skoraj 80%) moškega spola (WHO, 2016).

1.1.2 Samomor v Sloveniji

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je v letu 2015 naredilo samomor 425 ljudi, od tega 333 moških in 92 žensk.

Pregled raziskav in podatkov zadnjih dostopnih izbranih kazalnikov duševnega zdravja kaže na to, da ima Slovenija s količnikom 20,60 (32,57 za moške in 8,84 za ženske) enega najvišjih količnikov samomora (število samomorov na 100.000 prebivalcev) v EU.

Po podatkih WHO je namreč povprečni količnik samomora v Evropi 13,9, pri čemer znotraj Evropske unije ta količnik znaša 10,1.

Slika 1.1 - Število umrlih zaradi samomora v Sloveniji v letih 2005-2015

Vir: NIJZ, SURS 2016.

1.1.3 Ranljive skupine ljudi

Skupine, ki so zaradi svojih značilnosti izpostavljene večjemu tveganju za razvoj samomorilnega vedenja so:

- **otroci in mladostniki** (mladostniki pred izbiro poklica, mladostniki po zdravljenju duševnih motenj);
 - **aktivna populacija** (določene poklicne skupine, brezposelni, prejemniki socialne pomoči, zaposleni v javnem sektorju ...);
 - **starostniki** (starejši, ki so socialno izključeni in osamljeni, starejši, ki živijo sami, starejši pod pragom revščine ...);
 - **družine** (družine v nastajanju, družine z brezposelno osebo, družine, v kateri je prisotno nasilje ...);
 - **druge ranljive skupine** (priseljenci, priporniki in zaporniki, razvezane osebe, osebe po poskusu samomora, žalujoči po samomoru ...);
 - **osebe z duševnimi motnjami** (osebe z depresijo, s shizofrenijo in z bipolarno motnjo, osebe z motnjami hranjenja, osebe z dvema duševnima motnjama ...)
- (Hvalič Touzery *et al.* 2015: 6-7).

V nadaljevanju bom opisala dejavnike tveganja za samomor. V naštetih ranljivih skupinah ljudi so nekateri dejavniki bolj prisotni kot drugi, a jih za vsako posamično skupino ne bom izpostavljala.

1.1.4 Dejavniki tveganja za samomor

Dejavniki tveganja vključujejo značilnosti, ki povečujejo verjetnost, da bodo posamezniki razmišljali o samomoru, ga poskušali narediti ali ga naredili (Euregenas 2014). Roškar (2008: 91) pravi, da je samomorilno vedenje posledica hkratnega delovanja več dejavnikov, pri čemer gre za njihovo prepletanje v kombinaciji s pomanjkanjem varovalnih dejavnikov (Roškar 2004: 29).

Vloga, pomen in delež posameznih dejavnikov se pri vsakem posamezniku razlikujejo in ostajajo bolj ali manj skrivnosti tako za bližnje umrlega kot za strokovnjake. Pri tem se mi zdi pomembno omeniti tudi to, da v literaturi ni enotne teorije o samomorilnem vedenju. Nekatere teorije sicer obravnavajo vse dejavnike, a se med seboj razlikujejo glede tega, kateri dejavnik tveganja postavljajo v ospredje.

Po Marušič in Zorko (2004: 18) lahko dejavnike tveganja za samomor razdelimo v tri kategorije: individualno, medosebno in družbeno kategorijo.

- **Individualna kategorija:** Ta se nanaša na stabilne osebnostne poteze in začasno duševno stanje posameznika. Tveganje za samomorilno vedenje se povečuje z negativnim razpoloženjem (zlasti obupom), s preneglimi odločitvami (impulzivnostjo) in s pretiranimi dejanji (agresivnostjo). Med psihiatričnimi obolenji so za povečano tveganje najpomembnejše depresija, shizofrenija in zloraba psihoaktivnih snovi (prav tam).
- **Medosebna kategorija:** Nanaša se na neurejene družinske razmere, samski stan, ločitev, ovdovelost in izgubo zaposlitve. Pri tem se tveganje za samomorilno vedenje poveča z nesposobnostjo vzpostavljanja ali rušenja vzajemnega odnosa, kronično nepripadnostjo v družbi in nenadno družbeno osamitvijo (prav tam).
- **Družbena kategorija:** Nanaša se na neugodno družbeno okolje, v katerem posameznik živi in povečuje tveganje tako, da pri posamezniku spodbudi neugodno duševno stanje ali spodbuja neugodne medosebne odnose (prav tam).

Dva izmed glavnih dejavnikov tveganja za samomor sta spol in starost (Grad 1995: 10). Nevarnosti za samomor je bolj izpostavljen moški v starejših letih, mlajša ženska pa, da samomor poskuša narediti in na ta način želi spremeniti svoje življenje (prav tam).

Večje tveganje za samomorilno nagnjenost je bolj pogosto tudi pri ljudeh, ki so potisnjeni na družbeni rob. Med te spadajo starejši, neporočeni (ločeni ali ovdoveli) in brezposelni. Pri teh namreč največkrat pride do odsotnih oziroma porušenih medosebnih odnosov, družbene osamitve, izgube podpore socialne mreže in občutka nepripadnosti skupini (Grad 1995; Marušič, Zorko 2004).

Marušič in Zorko (2004: 18) pišeta, da lahko na človeka vpliva tudi širše družbeno okolje, ki je lahko tako varovalni dejavnik ali spodbujevalec samomorilnega vedenja v družbi. Do le-tega pride kadar pri posamezniku ne preprečuje neugodnih duševnih stanj (odsotnost asertivne skrbi za osebe s kronično motnjo), ampak jih spodbudi (visoka stopnja brezposelnosti, nizek dohodek na prebivalca).

Zelo nevarni dejavniki so tudi duševne motnje, kot so npr. depresija in psihoza (Grad 1995; Roškar 2004; Marušič, Zorko 2004). Duševne motnje namreč povečujejo verjetnost obupa, impulzivnosti in agresivnosti, ki povečajo verjetnost samomora.

Med pogostimi dejavniki za samomor najdemo tudi alkoholizem in akutno opitost, samomor bližnjega v družini ali prijatelja, predhodni poskus samomora, izdelan načrt za samomor in neprijeten dogodek v bližnji preteklosti (Lester 1989; Grad 1995).

Kot sem že omenila gre pri samomoru za seštevane oziroma prepletanje teh dejavnikov, zato posamezen dejavnik še ne pomeni tveganja za samomor. Večje tveganje za samomor nastopi takrat, kadar se pri posamezniku pojavi več dejavnikov hkrati in je posameznik slabo opremljen za soočenje z njimi.

1.1.5 Samomorilno vedenje

Po Žmitek (1994: 11-12) je za razumevanje samomorilnega vedenja ključno poznati tri smeri nagnjenosti za tako vedenje. To so agresivnost, apel in ambivalenca.

- **Agresivnost** proti samemu sebi je sestavni del samomorilnega vedenja. Pomeni napad na druge zaradi razočaranja, ker ti niso poskrbeli zanj (prav tam).
- **Apel oz. klic na pomoč.** Večina samomorilnih dejanj vsebuje elemente težnje v smrt in apela na okolico. Samomorilno vedenje predstavlja klic na pomoč v situaciji, ko je oseba izčrpala vse druge načine, ki so ji bili na voljo (prav tam).
- **Ambivalenca** kot težnja, vendar ne narediti samomora, ampak samo opozoriti nase in se mogoče rešiti. Človek prepusti svoje življenje usodi in sprejme izhod, kakršen pač je. Pogosto se zgodi, da samomora ne izvršijo zaradi spleta okoliščin (npr. nekdo samomor pravočasno prepreči, poskus samomora spodleti), take osebe po poskusu samomora večkrat same poiščejo pomoč (prav tam).

Tudi Roškar (2004: 34-35) opisuje pomembno vlogo agresivnosti pri razvoju samomorilnega vedenja. Ista avtorica omenja, da agresivnost, ki nastopa v povezavi z impulzivnostjo osebe, v interakciji z negativnim okoljem, pospešujeta in povečujeta možnost za samomor.

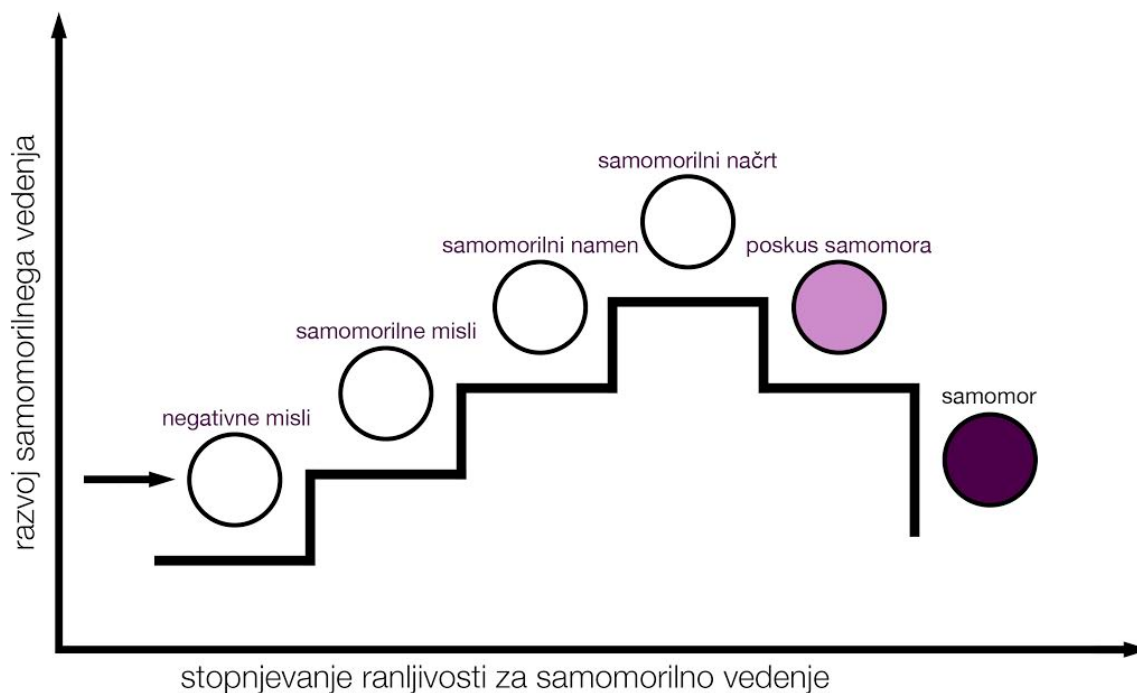
Impulzivna oseba je bolj izpostavljena večjemu tveganju za samomorilno in asocialno vedenje kot neimpulzivna, saj je že po svoji naravi nagnjena k bolj tveganemu življenjskemu slogu. Če okolje to pospešuje oziroma omogoča, se bo ta osebnostna poteza še toliko bolj izrazila. Enako velja za agresivnost (prav tam).

Pri tem je pomembno izpostaviti sledeče. V kolikor se agresivnost pojavi v kombinaciji z impulzivnostjo je tveganje za izvršen samomor večje. V kolikor pa je prisoten samo en dejavnik, je neuspehi poskus samomora verjetnejši od izvršenega samomora (Roškar 2004: 34).

1.1.6 Samomorilni proces

Novejše teorije razlagajo, da je samomorilno vedenje dlje časa trajajoč proces in ne trenutni dogodek. Samomorilni proces največkrat poteka v več stopnjah, skozi katere se vse bolj krepijo občutki brezupa in negativnih misli o tem, da ni vredno živeti. Spodnja slika (Slika 1.2) prikazuje napredovanje posameznika od lažjih do resnejših oblik samomorilnega vedenja, ki ga imenujemo samomorilni proces (van Heeringen *et al.* 2000; Marušič 2004; Roškar 2004).

Na prvi stopnji samomorilnega procesa so po mnenju nekaterih avtorjev splošne negativne misli (npr. želim si, da me ne bi bilo). Te so po Roškar (2004: 34) lahko posledica genetskih predispozicij, čustvene labilnosti in depresije ali pa posledica dejavnikov iz okolja (stresni življenjski dogodki). Postopoma se te negativne misli stopnjujejo v samomorilne misli in namen, ki vodijo do bolj ali manj natančno izdelanega načrta za samomor. Najvišja stopnja v razvoju samomorilnega vedenja je samomorilni poskus, ki se lahko konča s smrtjo ali ne (Roškar 2008: 91).

Slika 1.2 - Razvoj samomorilnega vedenja

1.1.7 Varovalni dejavniki pred samomorilnim vedenjem

Varovalni dejavniki so tisti dejavniki, ki zmanjšujejo verjetnost, da bodo posamezniki razmišljali o samomoru, ga poskušali narediti ali ga naredili (Euregenas 2014).

V Resoluciji o nacionalnem programu duševnega zdravja (2011) se sklicujejo na Appleby (1992), ki pravi da varovalni dejavniki niso le zrcalna podoba dejavnikov tveganja, temveč so tudi okoliščine, ki v prisotnosti določene stopnje tveganja delujejo preventivno, ne da bi pri tem bistveno spremenili dejavnike tveganja.

Pomembni varovalni dejavniki na ravni družbe so tisti, ki ustvarjajo razmere in okolja, ki spodbujajo in omogočajo celovit razvoj in življenje posameznika. Na ravni družbe je pomembno, da so službe in dejavnosti za čim zgodnejšo zaznavo težav posameznika čim bolj široko dostopne, saj lahko le tako pravočasno in primerno ukrepamo (Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja, 2011). Pomembni varovalni dejavniki so tudi vsi tisti mehanizmi in veščine, ki posamezniku omogočajo, da se lažje spoprime s težavami, dobra samopodoba, samospoštovanje, podpora bližnjih pri tem in sposobnost učinkovitega reševanja težav (prav tam).

Pri tem je pomembno omeniti, da vloga varovalnih dejavnikov pri preprečevanju samomorilnega vedenja variira med starostnimi skupinami, okoljem, religijo, itd.

Na te dejavnike lahko vplivamo s primarno preventivnimi programi, katerih opisi sledijo v nadaljevanju teoretičnega dela naloge.

1.1.8 Preventiva na področju samomorilnosti

Preventiva predstavlja vsakršno aktivnost, katere namen je preprečevanje ali zmanjševanje samomorilnosti. O preventivi običajno govorimo takrat, ko si celotna družba (na nacionalni ravni) ali le njen del (medicina, psihiatrija, psihologija) z določenimi ukrepi prizadevajo k pomembnemu zmanjšanju števila samomorov prebivalcev (Grad 1995: 11).

Samomor je zapleten pojav. Preprečevanje in zmanjševanje samomorilnega vedenja zahteva celosten pristop. Pri tem moramo poznati temeljne zakonitosti samomorilnega vedenja, dejavnike tveganja zanj ter njegovo variiranje skozi prostor in čas.

Preventivo delimo na univerzalno, selektivno in indicirano (indikativno). Po Mrazek (Mrazek, Haggerty 1994) ta klasifikacija temelji na splošni ranljivosti ljudi, ki so jim preventivne dejavnosti namenjene. Omenjena klasifikacija je nadomestila prejšnjo medicinsko paradigmo primarne, sekundarne in terciarne preventive, ki jo lahko še vedno zasledimo v zapisih o preprečevanju samomorilnosti.

- Primarna preventiva ali univerzalna preventiva se nanaša na čas pred začetkom samomorilnega procesa. Po Milčinski (1985) so to tista dolgoročna in dolgotrajna prizadevanja družbe, ki bi naj odpravila okoliščine, vzdušje in pritiske, v kateri nastajajo samomorilne težnje in dejanja. Vključuje individualne posebnosti posameznikov, njihove vzorce reševanja težav in odzivanja na stres, njihove odnose z drugimi ... Primarna preventiva na eni strani obsega osveščanje o dejavnikih tveganja, hkrati pa tudi krepitev varovalnih dejavnikov (Groleger 2009: 76). To je področje, na katerem bi se morala srečevati prizadevanja različnih strok, katerih skupni cilj bi naj bila sprememba tistega bazičnega razpoloženja in naravnosti ljudi, ki naj bi posameznikov ne pripeljali do samomora (Grad 1995: 11).

- Sekundarna ali selektivna preventiva samomora vključuje prepoznavanje ranljivih posameznikov, neugodnih in ogrožujočih oblik vedenja, neustreznih in nefunkcionalnih odnosov, morebitnih razvojnih in kliničnih motenj ter prepoznavanje skupine samomorilno ogroženih in delo z njimi. V sekundarno preventivo se tako uvrščajo že utečene oblike pomoči in vsi tisti novi programi, ki bi takšno pomoč lahko izboljšali (Groleger 2009: 76). Po Roy (1985 v Grad 1995) so rizične skupine ljudi odvisniki od alkohola ali drugih substanc, psihotično depresivni, shizofreni in tisti, ki imajo za sabo enega ali več poskusov samomora. Poleg teh Grad (1995) našteva še svoje ljudi, ki so storili samomor, starostnike, kronično bolne, mladostnike z osebnimi ali družinskimi problemi in zapornike oziroma ljudi v kazenskem postopku. Z njimi se ukvarjajo strokovnjaki znotraj organizacij, ki skrbijo za duševno zdravje, zdravniki in svetovalci na telefonskih kriznih linijah (prav tam).

- Terciarna ali indikativna preventiva pa je opredeljena tudi kot postvencija, saj pomeni delo s posamezniki po samomorilnem vedenju ... Postvencija ni potrebna samo za lajšanje, temveč nosi tudi pomembno izobraževalno in sporočilno vrednost, daje možnost identifikacije drugim, ki bi utegnili postati ogroženi, olajša iskanje pomoči, zmanjšuje stigmo in popravlja nekatera osnovna in bazična prepričanja, stališča in vrednote (Groleger 2009: 77). Nanjo se veže tudi psihološko- psihiatrična pomoč, ko strokovnjaki teh specialnosti osebo po poskusu samomora vidijo, se z njo pogovorijo in ocenijo, ali je potrebno nadaljnje zdravljenje v eni od psihiatričnih ustanov. Zelo pomembno je, kakšen odnos in osebno stališče imajo ti strokovnjaki do samomora in poskusa samomora, koliko so na tem področju izobraženi in kako so senzibilizirani za tovrstno plat svojega dela (Grad 1995: 11).

Po Dernovšek (2004: 64) so vrsta in načini pomoči osebam s samomorilnim vedenjem odvisna od številnih dejavnikov, med katere sodijo ocena samomorilne ogroženosti, diagnoza duševnih motenj, sprejemanje in odklanjanje pomoči, problem hospitalizacije osebe proti njegovi volji in telesna prizadetost po poskusu samomora.

Povzeto po Mann (Mann *et al.* 2005) so intervencije na področju samomorilnega vedenja najpogosteje usmerjene v izobraževanje in večanje osveščenosti pri splošni javnosti in strokovnjakih, presejalne metode za skupine ljudi, ki kažejo večje tveganje za samomorilno vedenje, zdravljenje psihiatričnih motenj, omejitev dostopa do samomorilnih metod in v odgovorno poročanje medijev o samomoru.

1.1.8.1 Ključne strategije pri preprečevanju samomora

V nadaljevanju so prikazane strategije, ki se uporabljajo v nacionalnih načrtih za preprečevanje samomora po vsej EU in zunaj nje. Izbira teh strategij, kot ključnih, temelji na pregledu literature in dobrih praks, ki so različni strokovnjaki s področja samomorilnosti izvedli v okviru triletnega projekta Euregenas (European Regions Enforcing Actions Against Suicide 2011-2014).

Cilj tega projekta, ki je zajemal 14 evropskih držav, je bil prispevati k preventivni dejavnosti na področju samomora v Evropi.

Strategije, ki so jih predstavili, delujejo na različnih ravneh interveniranja. Od splošnega preprečevanja do selektivnega in indikativnega.

RAVNI INTERVENIRANJA

STRATEGIJE	SPLOŠNO PREPREČEVANJE	SELEKTIVNO PREPREČEVANJE	INDIKATIVNO PREPREČEVANJE
Promocija duševnega zdravja	X	X	
Zagotavljanje telefonskih linij za pomoč in spletna pomoč		X	X
Izobraževanje strokovnjakov za (duševno) zdravje, novinarjev	X	X	X
Programi namenjeni ranljivim skupinam		X	
Programi namenjeni skupinam z visokim tveganjem			X
Omejevanje dostopa do samomorilnih metod	X	X	X

Tabela 1.1 - Strategije in ravni interveniranja

Vir: Euregenas 2014

- **Promocija duševnega zdravja:** Po Balfourju (2007 v Euregenas 2014: 13) je promocija duševnega zdravja postopek omogočanja posameznikom in skupnostim, da prevzamejo nadzor nad svojim življenjem in si tako izboljšajo duševno zdravje. Strategije za promocijo duševnega zdravja so pogosto učinkovite pri izboljševanju dejavnikov, kot so socialna vključenost, varno okolje (npr. varna šolska in delovna okolja), ki veljajo za varovalne dejavnike samomorilnega vedenja.
- **Zagotavljanje telefonskih linij za pomoč in spletna pomoč:** Pri preprečevanju samomora so koristne strategije, ki povečujejo dostopnost pomoči osebam, nagnjenim k samomoru. V Sloveniji se lahko v primeru hude duševne stiske ali ob samomorilnih mislih obrneš na telefonske številke:
 - **112** – Center za obveščanje (za takojšnjo nujno pomoč)
 - **116 123** – Zaupni telefon Samarijan in Sopotnik (24h/dan)
 - **116 111** – TOM – telefon za otroke in mladostnike (vsak dan med 12. in 20. uro)
 - **01 520 99 00** – Klic v duševni stiski (vsak dan med 19. in 7. uro zjutraj)

Na voljo je tudi pomoč za mlade, ki jo lahko najdejo na spletni strani To sem jaz.

Po poročanju Euregenas je le nekaj študij, ki so proučevale učinkovitost telefonskih linij za pomoč, večina izmed njim pa kaže pozitiven učinek (Euregenas 2014: 15).

- **Programi, namenjeni ranljivim skupinam:** Programi namenjeni ranljivim skupinam kot so: osebam, ki so zaradi samomora izgubile bližnjega, manjšinskim skupinam (vključno z geji, lezbijkami, biseksualci in transeksualci) in etničnim manjšinam, kot tudi starejšim in mlajšim (Euregenas 2014: 19).
- **Programi, namenjeni skupinam z visokim tveganjem:** Skupine z največjim tveganjem za razvoj samomorilnih misli in načrtov zajemajo osebe, ki so poskušale narediti samomor in posameznike z duševnimi motnjami.

- **Omejevanje dostopa do samomorilnih metod:** Po Van der Feltz-Cornelis *et al.* (2011 v Euregenas 2014: 22) so primeri intervencij, ki omejujejo fizični dostop do metod samomora; omejitev uporabe pesticidov, namestitvev zaščitnih ograd na visokih stanovanjskih stavbah, obvezna uporaba katalizatorjev v motornih vozilih, etc ...
- **Izobraževanje strokovnjakov za (duševno) zdravje, novinarjev:** Raziskave kažejo, da je zagotavljanje usposabljanja za strokovnjake na področju duševnega zdravja učinkovita strategija (Euregenas 2014: 16). Usposabljanja so se izkazala za učinkovita pri izboljševanju znanja, stališč in zaupanja pri preprečevanju samomora (prav tam). Številne države so razvile tudi smernice in programe usposabljanja za novinarje, saj ima tudi vpliv medijskega poročanja ključno vlogo pri preprečevanju samomora. Po Tomori (2004: 88) je zlasti odločilno v preventivnem smislu, da medijska sporočila ne glorificirajo primerov samomora, ne opisujejo samomorilnega vedenja kot sprejemljivega načina razreševanja problemov in da ne opisujejo načinov samomora.

1.1.9 Prepričanja o samomoru

O samomorilnem vedenju obstaja veliko napačnih prepričanj. V nadaljevanju so prikazani najpogostejši miti, ki jih imajo ljudje o samomoru in samomorilnih ljudeh.

- **Samomora ni mogoče preprečiti.** Večina ljudi s samomorilnimi nagnjenji ima mešane občutke glede smrti. "Le" 10 do 15% ljudi, ki resno poskušajo narediti samomor, ga kasneje tudi naredi (Retterstol 1993). Celo hudo depresivne osebe se do zadnjega trenutka odločajo med željo po življenju in končanjem svoje bolečine. Ko depresija mine se samomorilna ogroženost zmanjša (Euregenas 2014: 9).
- **Pogovor z nekom o samomoru povečuje tveganje za samomorilno vedenje.** Govorjenje o samomorilnih mislih in načrtih ne povečuje samomorilnih namenov ali brezupnosti, ampak nasprotno. Govorjenje o samomorilnih mislih je lahko učinkovita preventivna/terapevtska metoda, poleg tega pa lahko pogovor o samomoru s spodbujanjem iskanja pomoči reši življenje (Euregenas 2014: 9).

- **Samomor je normalna reakcija na nenormalno situacijo.** Samomor ni normalna ustrežna reakcija na ekstremne dejavnike stresa v življenju (Euregenas 2014: 9). Po Mann (Mann *et al.* 2005) samomor ne predstavlja normalnega odziva na stres. Do samomora pride šele takrat, ko je oseba z nagnjenostjo k samomorilnemu vedenju, soočena z nekim travmatičnim dogodkom, ki povzroči veliko emocionalno bolečino.
- **Tisti ki govorijo o samomoru, ga ne bodo naredili.** Večina oseb, ki so poskušale narediti samomor in žrtve samomora so pred samim dejanjem izražale samomorilne misli. Večina ljudi (75 do 90%) je v zadnjem tednu pred dokončanim samomorom svoj namen sporočalo bolj ali manj direktno (Retterstol 1993; Shneidman 1996). Po rezultatih študije, ki je bila izvedena na osebah z duševnimi težavami, se je izkazalo, da je kar 65 % oseb pred izvršenim samomorom izražalo misli na samomor (Žmitek *et al.* 1990).

Samomor je zapleten pojav. Manjša brezposelnost, prijetnejši medčloveški odnosi in boljša samopodoba, bi ta pojav verjetno res razpolovile. Ne glede na utopičnost te misli, pa moramo stremeti k prijaznejši družbi in čimbolj učinkovitem zmanjševanju tega pojava.

Preprečevanje samomorilnega vedenja je celostna naloga, v katero se morajo vključiti vsi, ki imajo možnost vpliva na duševno zdravje v skupnosti. Eni izmed strokovnjakov na področju duševnega zdravja so seveda tudi socialni delavci.

Kako se lahko socialni delavci vključijo v to področje? Katero znanje lahko pri tem uporabijo? Katera so orodja, ki jih socialni delavci uporabljajo?

V nadaljevanju teorije sledi krajša predstavitev socialnega dela in predstavitev metod in vlog s katerimi socialni delavci vstopajo v različne situacije.

1.2 Socialno delo

Mesec (2006; v Rapoša Tajnšek 2007: 7) pravi, da socialno delo najenostavneje opredelimo kot pomoč ljudem in skupnostim pri reševanju težavnih življenjskih situacij, pri družbenem vključevanju in pri doseganju kakovostnejšega življenja. Pomoč pri reševanju konkretnih težav v vsakdanjem življenju posameznikov pa je primarna naloga stroke. Socialni delavec namreč dela z ljudmi, ki se v vsakdanjem življenju soočajo z najrazličnejšimi socialnimi problemi, težavami ter stiskami in jim pomaga pri iskanju rešitev.

Socialno delo po Miloševič Arnold in Postrak (2003: 88) poskuša v ljudeh odkrivati razvojne potenciale, interese in osebne kvalitete, ki jim pomagajo funkcionirati in odpravljati tiste lastnosti, ki jih v življenju in sožitju z drugimi ovirajo.

Flaker (2003: 17) pri tem dodaja, da socialno delo deluje v konkretnem svetu ljudi, saj je socialno delo *delo* (Flaker 2012: 62). Socialno delo ni razlaganje, ni pojasnjevanje, temveč dejanje in delovanje. Socialni delavec je produktivni del pri konstrukciji normalnosti za uporabnike. Ljudje, ki se obrnejo na socialne delavce in delavke, namreč ne pričakujejo, da jih bodo ti samo poslušali in razumeli, temveč da bodo skupaj ustvarjali boljše življenje (prav tam).

1.2.1 Področja socialnega dela

Socialno delo deluje na različnih področjih. Področja lahko razumemo kot službe, programe in socialne storitve in različne tipe prakse socialnega dela, ki so se razvili v teh službah (Miloševič Arnold, Postrak 2003: 113).

Po Bartlett (1971; v Miloševič Arnold, Postrak 2003: 113) so se področja oblikovala kot posledica organiziranih storitev, ki jih je družba razvila z namenom, da bi zadovoljila različne človeške potrebe in prilagodila prakso socialnega dela, ki ni sodila na nobenega od že obstoječih področij.

Glede na položaj, ki ga socialno delo zaseda v neki instituciji, ločimo tri različna področja:

- **primarno področje**, za katerega je značilno, da je socialno delo primarna disciplina. Na teh področjih socialni delavci zasedajo vodilna delovna mesta in usmerjajo razvoj dejavnosti (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 114);
- **sekundarno področje**, pri katerem posamezne discipline zagotavljajo podporne storitve tisti, ki je primarna, npr. v bolnišnicah (prav tam);
- **partnersko področje**, pri katerem je socialno delo lahko enakopravni partner drugim disciplinam. Na tem področju se od socialnih delavcev in drugih strokovnjakov pričakuje, da bodo skupaj prispevali k razvoju tega področja. Področja prakse pri katerih ne dominira le ena profesija, so npr. staranje, duševno zdravje in odvisnosti (prav tam).

1.2.2 Socialno delo na področju duševnega zdravja

Po definiciji Svetovne zdravstvene organizacije (WHO, 2016) je duševno zdravje opisano kot stanje dobrega počutja, v katerem posameznik razvija svoje sposobnosti, se sproprijema s stresom v vsakdanjem življenju, učinkovito in plodno dela in prispeva v svojo skupnost.

Kamin *et al.* (2009: 6) opisuje duševne motnje kot ene izmed glavnih javnozdravstvenih problemov v Evropski uniji (EU) saj letno, za različnimi duševnimi motnjami, zboli več kot desetina Evropejcev.

Isti avtorji navajajo, da so duševne motnje v EU v porastu. Ocenjujejo, da je danes že skoraj 50 milijonov državljanov (približno 11% prebivalstva), ki doživljajo duševne motnje, pri tem pa depresija predstavlja najbolj pereč zdravstveni problem v mnogih državah EU (Kamin *et al.* 2009: 6).

Socialno delo na področju duševnega zdravja je bilo v preteklosti precej obrobno in pasivno (Flaker, Leskošek 1995: 395). Delo v socialnih službah je z osebami, s težavami v duševnem zdravju, v glavnem potekalo le tako, da so jih napotili k psihiatru ali v bolnišnico. Tako vlogo socialnega dela je oblikovala pisarniška zasnovanost socialnega dela v Sloveniji, omejenost na individualno delo, pomanjkanje organizacijskih možnosti za razvijanje vmesnih struktur na partnerskem področju, ki bi jih socialni delavci lahko

ustvarili med centrom za socialno delo in bolnišnico ali socialnim zavodom in pomanjkanje doktrine socialnega dela na področju duševnega zdravja v skupnosti (prav tam).

Obrobna vloga socialnega dela je tako (nehote) podpirala vlogo psihiatrije, ki je na področju duševnega zdravja dominirala.

Po Smonker (2007: 47) imajo ljudje s težavami v duševnem zdravju v zadnjem desetletju več možnosti izbire načina življenja. Na področju socialnega varstva se lahko vključijo v javne zavode ali v skupnostne oblike bivanja v nevladnih organizacijah.

Po podatkih, ki so navedeni v publikaciji Duševno zdravje v Sloveniji (2009: 96-97), so avtorji navedli rezultate analize 171 nevladnih organizacij s področja duševnega zdravja, pri kateri se je pokazalo, da se 21 % organizacij ukvarja z duševnimi motnjami v ožjem smislu (depresija, anksioznost, motnje hranjenja, samomor in druge duševne motnje).

Od vseh nevladnih organizacij je najmanj takih, ki se ukvarjajo z motnjami hranjenja (4%), z anksioznimi motnjami (15%), z depresijo in ostalimi duševnimi boleznimi (11%) in zgolj 9% organizacij, ki se ukvarja s samomorilnim vedenjem (prav tam).

Vodilo za delovanje nevladnih organizacij na področju duševnega zdravja je usmerjeno v dopolnjevanje medicinskega modela s psihosocialnim in skupnostnim delom, ki izhaja manj iz diagnoz in več iz opisov problemov in situacij uporabnika, kar pripomore h krepitvi uporabnikove moči (Smonker 2007: 47)

1.2.3 Profesionalne vloge socialnih delavcev

Drža, iz katere socialni delavci vstopajo v reševanje uporabnikove situacije, se kaže v profesionalnih vlogah, ki so po Zastrow (1992; v Milošević Arnold, Postrak 2003: 116-117)

- socialni delavec kot **usposobljevalec**. Pri tem gre za pomoč posamezniku pri izražanju potreb, razumevanju, identifikaciji problemov in iskanju najprimernejših strategij za njihovo rešitev. Gre tudi za razvijanje sposobnosti pri posamezniku za premagovanje različnih življenjskih težav (prav tam, 117),

- socialni delavec kot **zastopnik**. Tukaj je vloga socialnega delavca kot povezovalca posameznikov in skupin, ki potrebujejo pomoč (in je sami ne znajo najti), z obstoječimi službami, ki razpolagajo s potrebnimi viri, kjer lahko dobijo ustrezno pomoč in jih zastopa v procesu zagotavljanja teh virov (prav tam, 117),
- socialni delavec kot **zagovornik**. To vlogo socialni delavec opravlja takrat, kadar se institucije neustrezno odzivajo na potrebe ljudi. V tej vlogi socialni delavec zbira podatke o potrebah, se pogaja in vpliva na odločitve institucij za spreminjanje njihove politike na posameznem področju (prav tam, 117),
- socialni delavec kot **aktivist**. Pri tem je vloga socialnega delavca, da deluje na področju sprememb celotne politike institucij glede pomembnih družbenih vprašanj, kot so recimo: prikrajšanost in neenakopravnost, rasne razlike, itd. (prav tam, 117).

Tem profesionalnim vlogam sta Milošević Arnold in Poštrak (2003: 117-118) dodala še vlogo **svetovalca**, čigar cilj je sistemsko in funkcionalno ravnanje posameznika, vlogo **pogajalca**, ki je usmerjena v spremembo sistema, ki ne deluje in ga skuša spremeniti v delujočega in vlogo **izvajalca ukrepov**, čigar cilj je zaščita človeka. Socialni delavec ima tudi vlogo **priskrbovalca**, ki uporabniku zagotovi materialno pomoč ali potrebno storitev in pri tem vključi razpoložljive vire iz naravne socialne mreže posameznika, da bi se ta sčasoma vključil v sistem in se sam vzdrževal in vlogo **oskrbovalca**, katere cilj je podpora osebi pri zadevah, ki so zanjo življenjsko pomembne.

Vsaka situacija od socialnega delavca zahteva, da se nanjo različno odzove in v njo vstopi s primerno vlogo. Ne glede na vlogo, pa morajo pri tem upoštevati nekatere metode dela.

1.2.4 Metode socialnega dela

Po Flaker (2003) so metode socialnega dela skupek teoretskih znanj, konkretnih spretnosti in metodologij dela, ki so hkrati utemeljene v vrednotah socialnega dela in konkretno določene s kontekstom in nalogo, ki jo socialni delavec opravlja.

Socialno delo pozna klasično delitev metod socialnega dela na: **delo s posameznikom, delo s skupino in skupnostno socialno delo** (Milošević 1989).

Po Flaker (2015: 13-14) je ta delitev zmotna, saj deli tisto, kar je med seboj tesno povezano. Socialno delo namreč vedno poteka na vseh treh ravneh hkrati, je prečno – ko delamo s posameznikom, vedno, če ne neposredno pa posredno, delamo tudi s skupinami, ki jim pripada in z institucionalnimi okvirji in njegovimi razmerji do skupnosti in države. Podobno pa velja tudi, ko delujemo skupnostno.

Socialno delo zato nima vnaprej kodiranih metod, temveč jih prilagaja konkretni situaciji in jih glede na situacijo vedno znova vzpostavlja (Flaker 2003: 21).

Isti avtor pomen teh metod pojasnjuje kot je prikazano v spodnji tabeli.

Vrednote in etika	intonirajo, orientirajo in usmerjajo
Teorija	informira in razlaga
Spretnosti	usposobijo
Metodična načela	organizirajo postopke v logične in smiselne celote
Kontekst in naloga	dajeta organizacijski okvir in neposredno oblikovanje

Tabela 1.2 - Metode socialnega dela

Vir: Flaker 2003

1.2.4.1 Vrednote in etika

Flaker (2003: 16) opisuje vrednote, ki jih je v socialnem delu potrebno upoštevati. Te so:

- spoštovanje ter cenjenje razlike in različnosti,
- samoodločanje,
- biti aktivno proti diskriminaciji,

- ne stigmatizirati,
- socialna pravičnost.

Pri tem lahko temeljne vrednote socialnega dela združimo v dve temeljni skupini.

Prva skupina govori o enkratnosti posameznika, njegovi svobodi, samodeterminaciji, pravicah in svoboščinah.

Druga skupina pa govori o socialni pravičnosti, o preseganju krivic, ki se dogajajo ljudem, o dolžnosti pomagati ljudem in o solidarnosti (Flaker 2003: 16).

V socialnem delu etično primernost oz. neprimernost profesionalnih postopkov presoja na posamičnem primeru vsakega konkretnega primera. A na splošni ravni, najočitnejše nepravilnosti in odstopanja od temeljnih etičnih načel socialne profesije, reguliramo skozi splošno sprejete kriterije, ki jih je treba nujno upoštevati v situacijah, ki zahtevajo etično presojo. S tem namenom so socialni delavci in delavke sprejele Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije (2006).

Po kodeksu je osnovna naloga socialnih delavcev, da se osredotočajo na probleme, ki jih imajo posamezniki, skupine ali cele skupnosti pri integraciji v tista socialna okolja, ki so za njih življenjsko pomembna.

Te etične norme in pravila, ki so zapisana kodeksu, zavezujejo vse socialne delavce, ne glede na področje socialnega dela, kjer so aktivni in ne glede na ustanovo, v kateri so zaposleni.

Kodeks etike socialnih delavk in delavcev (2006) pravi, da bi moral socialni delavec:

- biti vselej v pomoč in korist uporabnikom, s katerimi dela;
- pri svojem delu z uporabnikom uporabljati predvsem strokovno znanje in veščine, vsa druga sredstva pa le, če niso v nasprotju s tem in če uporabniku koristijo;
- delovati nediskriminatorno. To pomeni, da pri svojem delu ne sme izključevati, omejevati ali zapostavljati posameznika na podlagi barve kože, rase, zmanjšanih duševnih oziroma telesnih sposobnosti;
- pri delu z uporabnikom spoštovati njegova stališča, vrednote ali čustvena doživljanja;

- uporabnika že na začetku postopka seznaniti o pričakovanjih, vsebini, načinu ter obsegu strokovnega dela v zvezi z obravnavo njegovega primera;
- spoštovati zasebnost vsakega uporabnika, tudi bivšega, ter zagotoviti varovanje tajnosti vseh informacij o njem;
- osebne informacije o uporabniku posredovati drugim zainteresiranim, le v izjemnih primerih, tj. če s tem prepreči življenjsko ali drugo hujšo nevarnost, vendar se mora pred tem posvetovati s pristojnim strokovnim organom;
- uporabniku zagotoviti potrebno pomoč pri ustreznem strokovnjaku, če oceni, da ne more nuditi strokovne pomoči uporabniku zaradi pomanjkanja ustreznega znanja, zaradi preobremenjenosti z drugim strokovnim delom ali zaradi nepremagljivih osebnih zadržkov (Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije, 2006).

Vloga in uporaba etičnih kodeksov so po Sobočan (2011) temelj poklica socialnega dela, vodilo za strokovno ravnanje, opomnik na cilje, vlogo in vrednote socialnih delavcev ter okvir za pričakovanja družbe glede njihovih ravnanj.

1.2.4.2 Teorija

O pomembnosti teorije pri socialnem delu povzemam Mešl (2008), ki pravi, da je za dobro prakso socialnega dela pomembno, da znamo uporabljati teoretska znanja.

Teorija namreč pomaga, da lahko pojasnimo, napovedujemo pojave in prenašamo znanje iz ene situacije v drugo. S teorijo lahko pojasnimo svoje delovanje drugim in prenašamo znanje in spretnosti na preverljiv način, socialnemu delavcu pa daje tudi neke vrste gotovost.

Po Flakerju (2003: 19) je treba nujno poznati teorije socialnega dela in teorije pomoči, ki obravnavajo vprašanja moči in nemoči, poleg tega pa so za dobro prakso socialnega dela potrebna tudi teoretska znanja drugih ved.

S tem se strinjata tudi Morales in Sheafor (1986 v Milošević Arnold, Postrak 2003: 114), ki pravita, da ni dovolj, če socialni delavec dobro pozna samo svoje ožje področje dela, temveč mora imeti dovolj znanja tudi o značilnostih drugih področij, da lahko svojim uporabnikom ponudi ustrezne informacije o vseh razpoložljivih virih.

1.2.4.3 Spretnosti

Spretnosti so tehnična osnova socialnega dela. Ravno spretnosti usposobijo za socialno delo (Flaker 2003: 22).

Pri socialnem delu je pogosto treba uporabljati več vrst spretnosti hkrati. Spretnosti pri socialnem delu so tisti strokovni postopki, v katerih socialni delavec vzporedno in spretno uporablja vse svoje znanje, vrednote in etiko socialnega dela ter svojo osebnost z namenom, da uporabnikom zagotovi potrebno pomoč.

Spretnost je tisto, kar ob profesionalnosti zrcali tudi osebne kvalitete in vrednote socialnega delavca ali delavke (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 121).

Nekatere spretnosti, ki jih Flaker (2003: 22) našteva so:

- spretnosti pogovarjanja,
- poslušanja,
- psihoterapevtske spretnosti,
- spretnosti ocenjevanja,
- spretnosti upravljanja s tveganjem,
- spretnosti odpravljanja in zmanjševanja škode,
- zagovarjanja,
- krepite moči,
- organiziranja življenja,
- spretnosti vodenja,
- opozarjanja na krivice uporabnikov (prav tam).

Spretnosti socialnega delavca se oblikujejo glede na to, kako je določena situacija definirana in strukturirana, po drugi strani pa glede na specifičnost situacije. Te so seveda odvisne tudi od osebnih slogov in preferenc, organizacijskega okvirja socialnega dela in predvsem potreb uporabnikov in nalog, ki iz njih izhajajo (Flaker 2003: 22).

Po Kodeksu socialnih delavk in delavcev (2006) so potrebna tudi znanja in veščine, s katerimi socialni delavci znajo razvijati samopomoč in omogočiti ljudem uporabiti njihove lastne sposobnosti za reševanje problemov. Potrebno je tudi znanje, s katerim socialni delavci izboljšujejo dostopnost uporabnikov do novih ali že obstoječih virov pomoči.

1.2.4.4 Metodična načela

Po Flakerju (2003: 32) so metodična načela v socialnem delu:

- dialog,
- verjetnost,
- proaktivnost,
- refleksivnost,
- pravica do napak in spodrseljajev.

Povzeto po Flakerju (2003: 32-34) je eno izmed glavnih metodičnih načel dialog, ki je tudi osnovno sredstvo socialnega dela.

Usmerjen je v konkretni kontekst in naloge, s katerimi spreminjamo konkretno situacijo. Isti avtor omenja, da so v socialnem delu pomembne proaktivne metode, kot so načrtovanje in zmanjševanje škode in tveganja.

Omenja, da je socialno delo refleksivna stroka, kar pojasnjuje s tem, da socialno delo ne ve že na začetku, kaj je prav in kaj narobe, temveč se moramo z refleksijo vedno znova vračati k začetnim hipotezam in jih preverjati (prav tam).

Metoda socialnega dela pri tem priznava napake in jih jemlje kot nujo, saj so način ustvarjalnega delovanja, iz katerih se učimo (Flaker 2003: 34).

1.2.5 Krepitev moči

Eno izmed temeljnih orodij socialnega dela na področju duševnega zdravja je krepitev moči uporabnika. Po Videmšek (2008: 214-216) je koncept krepitve moči tisti, ki omogoči posamezniku, da razišče svoje potencialne vire moči in s tem pridobi občutek nadzora nad svojim življenjem. Koncept temelji na predpostavki, da so spremembe možne in da imajo ljudje sami odgovore in rešitve za svoje težave. Strokovni delavec pa ima pri tem vlogo, da človeka usmerja in podpira na poti do iskanja možnih rešitev. Najpomembnejše sporočilo, ki ga nosi koncept je ta, da je upoštevana perspektiva sogovornika. Delitev moči med udeleženci v procesu omogoči sogovorniku pridobiti občutek lastne vrednosti (prav tam).

Lamovec (1998 v Videmšek 2008: 214) omenja bistvene elemente krepitve moči na individualni ravni, ki so nerazdružljivo povezani in se med seboj nenehno prepletajo.

Ti elementi so:

- **ozaveščanje**, kjer se odpira vprašanja in ne le svetuje posamezniku;
- **učenje spretnosti**, kjer se posameznik nauči izražati čustva in jih začne sprejemati;
- **posredovanje v okolje**, pri čemer uporabnik vzpostavi dialog s svojci in z ustanovo.

Posamezniki se ob krepitvi moči lahko soočijo s svojimi stigmami, negativnimi stereotipi, diskriminacijo in zatiranjem, zato je pomembno, da se vzpostavitev delovnega odnosa pri individualni krepitvi moči začne z zaupanjem, nadaljnjo sodelovanje pa temelji na medsebojnem spoštovanju, zavezništvu, neformalnosti in odprti komunikaciji strokovnega delavca in uporabnika (Videmšek 2008).

Samomor je izredno resen in zapleten javnozdravstveni problem. Skrb vzbujajoče je dejstvo, da je ogrožena skoraj celotna populacija, ne glede na starost, status v družbi ali raso. Samomorilno vedenje je dlje časa trajajoč proces, ki je produkt različnih dejavnikov. Pri preprečevanju tega pojava imajo pomembno vlogo varovalni dejavniki in celosten pristop k problemu. Intervencije na področju samomorilnega vedenja so najpogosteje usmerjene v izobraževanje in večanje osveščenosti pri splošni javnosti in strokovnjakih. Raziskave namreč kažejo, da je zagotavljanje usposabljanja stroke zelo učinkovito. Človek je socialno bitje in nanj ne smemo gledati le iz enega zornega kota. Socialni delavci in delavke lahko s svojim širokim naborom znanja in vrednot uporabnika celostno obravnavajo. Kot vidimo ima socialno delo, tako v svojem poslanstvu, kot v metodiki dela, potrebna izhodišča za pomoč različnim posameznikom ne glede na njihove stiske.

V nadaljevanju bom prikazala rezultate raziskave, kako lahko na področju samomora v socialnem delu pomagamo posamezniku z uporabo naših metod in sledeč načelom socialnega dela, kakšne izkušnje imajo socialne delavke in kje so vrzeli na tem področju.

2 PROBLEM

Med študijem socialnega dela sem vedno bolj ugotavljala, da me zanima delo na področju duševnega zdravja. Tako sem, v okviru študijske redne prakse in tudi kot prostovoljka, začela delati na različnih nevladnih organizacijah s tega področja. Od tam zaposlenih socialnih delavcev sem večkrat slišala, da je kakšen uporabnik storil samomor ali da je bil zaradi poskusa samomora hospitaliziran. Spomnim se, da sem ob tem v mislih vedno dobila vprašanje, kako bi jaz odreagirala v taki situaciji in kako bi lahko človeku v taki hudi stiski pomagala.

V tretjem letniku sem zato za smer študija izbrala duševno zdravje v skupnosti. Kljub izbranemu modulu in splošno znanemu dejstvu, da je samomorilnost močno povezana z duševnim zdravjem, o ljudeh, ki se srečajo s samomorilnimi mislimi, nisem prejela informacij.

Spraševati sem se začela, kako se socialni delavci, ki so že zaposleni na tem področju, srečujejo s to problematiko pri svojih uporabnikih.

Slednje je bilo tudi ena izmed spodbud za temo moje raziskave.

V raziskavi me zanima, kako si socialni delavci razlagajo samomor, kakšen odnos imajo do samomora in kakšno je njihovo mnenje o samomorilnih osebah.

Zanima me, kako doživljajo samomor oziroma poskus samomora uporabnika, kakšne so njihove izkušnje, kako so se na samomor oziroma poskus samomora odzvali in kakšen vpliv je imela ta izkušnja na njih.

Z raziskavo želim dobiti natančnejši vpogled in pregled dela s samomorilnimi uporabniki: kako se ob delu s samomorilnimi uporabniki socialni delavci počutijo, kakšno pomoč nudijo, kakšna je komunikacija in pristop socialnega delavca do uporabnika.

Ker je bil povod za diplomsko delo moje slabo znanje s tega področja, me zanima, kaj socialni delavci, ki že delajo s samomorilnimi uporabniki vidijo kot znanje, ki je potrebno za delo z njimi in kje so ga pridobili.

Zanima me tudi, kako doživljajo svojo vlogo na področju samomorilnosti in kako ocenjujejo usposobljenost socialnih delavcev za delo s samomorilnimi uporabniki.

Ker je delo s samomorilnimi uporabniki zahtevno, me zanima tudi, na kakšen način se razbremenijo in ali jim pomoč pri razbremenitvi nudi tudi njihova organizacija, kjer delajo.

Z raziskavo želim dobiti vpogled v izkušnjo dela socialnih delavcev s samomorilnimi uporabniki, oblikovati predloge ter z ugotovitvami raziskave prispevati k boljšemu razumevanju pomena in vloge socialnega dela na področju samomorilnosti.

Moja želja je, da bi s to raziskavo vzpodbudila zanimanje za tematiko samomorilnosti, tako med že zaposlenimi socialnimi delavci, kot tudi med študenti socialnega dela.

Dodatno zanimanje za temo med socialnimi delavci lahko pripelje do dodatnih izobraževanj na tem področju.

Posledica dodatnega zanimanja in izobraževanja pa seveda vodi do razširjenega znanja za delo s samomorilnimi uporabniki, ozaveščenosti o tem javnozdravstvenem problemu in večjem občutku za kompetentnost za delo.

Cilj raziskave je ugotoviti:

- oceno razširjenosti pojava samomora, mnenja, asociacije, odnos do samomora;
- izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika, odziv, vpliv izkušnje;
- pristop do samomorilnega uporabnika, prva reakcija, način pomoči, komunikacija, počutje ob delu;
- znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki, pridobljeno znanje, usposobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki;
- doživljanje vloge socialnega dela/-vca pri delu s samomorilnimi uporabniki, doživljanje vloge socialnega dela/-vca na področju samomorilnosti;
- razbremenitev socialnih delavcev ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika.

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Podatke za raziskavo sem zbirala na osnovi kvalitativne metode dela. Po Mescu (1998: 26) je raziskava kvalitativna takrat, ko izkustveno gradivo sestavljajo besedni opisi. Tudi gradivo je obdelano in analizirano na beseden način brez operacij nad števili in brez uporabe merskih instrumentov, ki dajo števila (prav tam).

Glede na stopnjo v procesu spoznavanja sem mnenja, da je moja raziskava tudi eksplorativna ali poizvedovalna. Po Mescu (1998) se v eksplorativnih raziskavah seznanimo z nekaterimi osnovnimi značilnostmi novega pojava ali področja problematike in se pripravimo za kasnejša bolj natančna in poglobljena raziskovanja. O socialnih delavcih, ki delujejo na področju duševnega zdravja oz. socialnih delavcih, ki se pri svojem delu srečujejo s samomorilnimi uporabniki, ni veliko znanega, ravno tako nisem zasledila tovrstne raziskave, ki bi bila izvedena v Sloveniji.

V odnosu do neposrednega izkustvenega gradiva je raziskava empirična, saj sem gradivo zbirala s spraševanjem. Osnovno empirično gradivo te raziskave je sestavljeno iz besednih opisov socialnih delavcev, ki so se pri svojem delu srečali s samomorilnim uporabnikom.

Na podlagi intervjujev sem poskušala ugotoviti, kakšno mnenje imajo socialni delavci o samomoru, kakšno je njihovo doživljanje samomora in poskusa samomora uporabnika, kakšen sistem oz. metode dela imajo pri delu s samomorilnim uporabnikom, kakšno je njihovo znanje o samomorilnosti, kako vidijo vlogo socialnega delavca pri delu s samomorilnimi osebami in kako se razbremenijo ob takih stresnih situacijah pri delu.

Spremenljivke oziroma teme moje raziskave so:

- mnenje socialnih delavk o samomoru;
- doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika;
- sistem/metode dela s samomorilnim uporabnikom;
- znanje o samomorilnosti;

- vloga;
- razbremenitev.

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Za instrument zbiranja podatkov sem uporabila vprašalnik, s katerim sem primarne podatke zbirala s spraševanjem. Vprašalnik sem sestavila sama in je delno strukturiran. Vprašanja so razvrščena po določenem redu in sicer se začetna vprašanja nanašajo na situacijo, ki je privedla do teme, ki jo raziskujem (socialno delo na področju samomorilnosti) in končna vprašanja, kjer me je zanimalo, kako poteka delo socialnega delavca na tem področju, znanje socialnih delavcev o samomorilnosti, pogled na vlogo, ki jo imajo na tem področju in način razbremenitve po takih stresnih dogodkih, kot je samomor oz. poskus samomora uporabnika.

Celoten vprašalnik je priložen med priloge (Priloga 1).

Viri podatkov v raziskavi so zapisi šestih pogovorov, ki sem jih opravila s socialnimi delavkami in so hkrati izhodišče za kvalitativno analizo.

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacijo sestavljajo socialne delavke, ki so zaposlene v nevladnih organizacijah na območju Ljubljane in so imele izkušnjo s samomorom oziroma poskusom samomora uporabnika. Moškega spola iz raziskave nisem namerno izključila. Na izključno ženski vzorec vpliva le to, da je v nevladnih organizacijah, ki sem jim poslala vabilo za raziskavo, zaposlenih zelo malo socialnih delavcev, ki pa se na vabilo za intervju niso odzvali. Nevladne organizacije, ki sem jih zajela v raziskavo, delujejo na področju duševnega zdravja.

Pri zbiranju udeležencev sem uporabila neslučajnostni priložnostni vzorec. V mojem primeru sem za vzorec izbrala 6 diplomiranih socialnih delavk, ki so se pri delu srečale z uporabnikom ali uporabnico, ki ima za seboj izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora.

Pri zbiranju podatkov sem uporabila tudi metodo snežne kepe, kjer sem socialne delavke, ki so sodelovale v raziskavi prosila, da povabilo posredujejo osebam, ki so primerne za mojo raziskavo in bi jih sodelovanje zanimalo.

Z eno socialno delavko, s katero sem opravila intervju, sem predhodno že imela stik, saj sem v organizaciji, kjer je zaposlena, opravljala prakso. Ostale intervjuvanke sem pridobila s povabilom za sodelovanje v raziskavi, ki sem ga marca 2016 poslala po elektronski pošti na nevladne organizacije s področja duševnega zdravja v Ljubljani.

V obdobju enega tedna sem povabljenе ustanove kontaktirala tudi preko telefona, da bi pridobila večje število udeležencev.

Vzorec intervjuvancev sem prenehala pridobivati, ko sem dosegla število predvidenih intervjujev.

3.4 Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobila iz intervjujev s socialnimi delavkami, ki sem jih izvajala v obdobju od marca do maja 2016.

Z vsako intervjuvanko sem kompromisno določila datum, uro in kraj srečanja.

Intervjuje sem izvedla v službenih prostorih intervjuvank. Razen zvonjenja službenih telefonov in občasnega trkanja po vratih, drugih motečih dejavnikov ni bilo. Časovno se glede intervjuja nisem omejila, v povprečju pa je intervju trajal 40 minut.

Pred začetkom pogovora sem intervjuvanke informirala o namenu raziskave in o tem, da bodo intervjuji anonimni. Vprašanja so bila že vnaprej pripravljena in za vse intervjuvanke enaka. Vrstni red in oblika vprašanj je bila skozi vse intervjuje enaka.

Intervjuvanke sem pred začetkom intervjuja vprašala tudi za dovoljenje, da se intervju snema, saj so potem odgovori bolj točno in pravilno zapisani.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Podatke sem obdelala na kvalitativen način. Analiza podatkov je potekala v naslednjih korakih in je prikazana s primeri:

1. Pogovor pri vseh šestih intervjuvankah sem snemala z diktafonom, zato sem za začetek naredila dobeseden prepis pogovora na računalnik. Zaradi večjega

razumevanja sem v nekaterih delih odstranila mašila in v določeni meri ohranila neknjižni pogovorni jezik. Pri tem nisem spreminjala vsebine povedanega. Intervjuje sem poimenovala s črkami A, B, C, D, E in F zaradi anonimnosti socialnih delavk. Transkripti so dodani med priloge (Priloga 2).

2. Intervjuje sem uredila tako, da sem izjave, ki so se mi zdele najbolj relevantne za mojo temo, poudarila s poudarjenimi črkami.

Primer:

MNENJE SOCIALNIH DELAVK O SAMOMORU

Kaj vam pade na misel ob besedi samomor?

*Tko, kakšna velka škoda je to za vsako človeško življenje. (A16) Zarad tega, ker vidim tudi pri nas, pri kakšnih uporabnikih, ki so mel poskuse samomora.. Pa recimo jim niso uspel, da so recimo potem dobro nadaljeval svoje življenje. Recimo sami povejo, kakšna škoda bi bla, če bi jim takrat uspel. (A17) Tko, da se mi zdi vedno ful velka škoda, če človek naredi samomor. Tko, ker **ne več kaj si spustu iz rok.** (A18) To je prvo kar mi pade na pamet.*

3. V tretjem koraku analiziranja je sledilo odprto kodiranje. S pomočjo tabel sem relevantnim izjavam poiskala in pripisala ustrezne pojme v slogu »brainstorminga«. Podatkom v tabelah (ena tabela za vsak intervju) sem pripisala tudi zaporedno številko izjave: A1 – prva izjava v prvem intervjuju, A2 – druga izjava v prvem intervjuju, B3 – tretja izjava v drugem intervjuju itd. Zatem sem sorodne pojme združila v nadrejene pojme oz. kategorije. Kasneje sem jim pripisala še nadkategorije in teme.

Primer odprtega kodiranja:

Št. izjave	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
A18	ne več kaj si spustu iz rok.	Izgubljena priložnost	Pomen za življenje	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru

A19	<i>Je neke vrste izhod v stiski</i>	Samomor kot izhod v stiski	Vrednostna sodba	Osebni odnos do samomora	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A20	<i>men se zdi, da ima vsak vsaj neki v sebi kar bi se dalo zbuditi in ga prepričati, da ni tolk črno vse.</i>	Samomor kot skrajnost	Vrednostna sodba	Osebni odnos do samomora	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A21	<i>da so bili zelo zelo nesrečni dalj časa</i>	Nesrečne osebe	Predpostavke in ugibanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru

Tabela 3.1 - Primer odprtega kodiranja

(Celoten postopek je razviden v Prilogi 3)

4. Po odprtem kodiranju je sledilo osno kodiranje. V tem postopku sem združila sorodne pojme znotraj posamezne kategorije, oblikovala nadkategorije in dodala številke izjav, ki pripadajo določenemu pojmu.

Primer osnega kodiranja (celoten postopek je razviden v Prilogi 4):

- Mnenje o samomorilnih ljudeh

- Predpostavke in ugibanje:
 - nesrečne osebe (A21)
 - osamljeni ljudje (D17)
 - socialno izolirani ljudje (D18)
 - ljudje brez psihosocialne podpore (D19)
- Vrednostna sodba:
 - brezupneži (A22, C11, D14)
 - nemočneži (D20)
 - pesimisti (D21)

- Stereotipno posploševanje:
 - ljudje v stiski (A41, B8, C10, C12, D16)

5. Nazadnje sem intervjuje še odnosno kodirala.

4 REZULTATI

V nadaljevanju so prikazani rezultati raziskave, pridobljeni iz intervjujev s socialnimi delavkami, ki so se pri svojih uporabnikih srečale s problematiko samomorilnosti.

Rezultate sem predstavila po temah in njihovih pripadajočih nadkategorijah. Podprla sem jih tudi z nekaterimi izjavami intervjuvank, ki so napisani v ležečem tisku s pripadajočo številko izjave.

MNENJE SOCIALNIH DELAVK O SAMOMORU

Ocena razširjenosti pojava

Socialne delavke ocenjujejo, da je razširjenost pojava samomorilnosti v Sloveniji visoka: *“Okoli 450 ljudi na leto naredi samomor, tko da je zlo zlo visoka”* (A3). Omenjajo, da je na področju samomorilnosti v Sloveniji slabo stanje, pri čemer svoje mnenje potrjujejo z izsledki raziskav, ki so Slovenijo uvrstile v vrh držav po stopnji samomora: *“Smo pa itak v vrhu med državami po stopnji samomorilnosti, to tut raziskave kažejo”* (D4). Opažajo tudi, da stopnja samomorilnosti v Sloveniji zadnja leta upada: *“[...] kolikor vem se zadnja leta številke zlo zmanjšujejo”* (F2), kar pripisujejo boljši preventivi na tem področju: *“[...] zaradi večje ozaveščenosti o tem, osebni zdravnik prej pogrunta to”* (A5). Ena od sogovornic je ob oceni razširjenosti pojava samomorilnosti opozorila na nezanesljivost statističnih podatkov: *“Domneva se, na primer, da je velik nekih prometnih nesreč, [...] in se to v bistvu beleži v statistiko prometnih nesreč in teh zadev, ni pa nujno da je. Jaz mislim, da je statistika dejansko velik večja, kot je realno stanje v Sloveniji”* (D3).

Opažajo, da se stopnja samomorilnosti v Sloveniji razlikuje po regijah in da je samomorilnost prisotna tako pri mladih, kot pri starejših ljudeh. Omenjajo, da je opazna razlika pri samomorih glede na spol posameznika: *“Je dejstvo, da tudi ženske majo več poskusov,.. Ampak so manj uspešne, moški pa so bolj,.. Tut že iz tega pritiska, da če se že odloči za samomor in mu ne bi ratal, da mu bojo rekli, mislim.. Pa še tega nisi sposoben narditi”* (A6).

Sogovornice si visoko stopnjo samomorilnosti v Sloveniji razlagajo kot posledico, ki nastane zaradi stigmatiziranosti in tabuiziranosti teme samomora: “ [...] zato, ker je tema še zmeraj stigma, pride do ljudi premalo informacij o tem, kako preventivno ukrepati” (E2).

Samomor oz. samomorilne misli ljudje največkrat povezujejo s težavami v duševnem zdravju. Sram pred tem, da bi jih označevali kot duševne bolnike zmanjšuje verjetnost, da se bodo ljudje v stiski obrnili po pomoč: “Misel na samomor je pri človeku kot da ima duševno motnjo. Neka anomalija, ki se pri človeku lahko pojavi. In zaradi sramu se človek zato ne obrne po pomoč” (E4).

Dejavniki tveganja za samomor

Socialne delavke omenjajo vpliv različnih dejavnikov na samomor. Največkrat so omenile vpliv individualnih dejavnikov na samomor, zatem medosebne dejavnike in nazadnje družbene dejavnike.

Individualni dejavniki

Med individualnimi dejavniki so sogovornice največkrat omenile človekovo izgubo smisla v življenju: “Ko življenje enostavno zgubi vrednost” (A14) in zasvojenosti: “[...] zlo velik je teh, ki kockajo in je njim zlo težko pomagat” (F14). Omenjajo tudi različne spletke življenjskih okoliščin, ki pripeljejo do osebne krize in do občutkov za nekoristnost: “ko ne more poskrbet za lastno eksistenco, ne more poskrbet za eksistenco svoje družine” (A13). Socialne delavke ocenjujejo, da na samomorilnost močno vpliva tudi izobrazba, prisotnost fizičnih bolezni in vpliv alkohola.

Individualni dejavniki tveganja za samomor so po mnenju socialnih delavk tudi duševne motnje. Socialne delavke menijo, da so te vzrok za nestabilnost razpoloženja, ki lahko privede do samomorilnih misli: “V bistvu duševne bolezni sigurno,... Je človek še bolj nestabilen, no. Več je nekih nihanj, tko da kle še bolj pogosto prihaja do nekih razmišljanj o tem, do poskusov [...] ” (B3).

Izmed duševnih motenj so socialne delavke izpostavile depresijo, shizofrenijo in bipolarno motnjo.

Medosebni dejavniki

Socialne delavke omenjajo, da na samomor vplivajo tudi medosebni dejavniki. Med medosebnimi dejavniki omenjajo slab socialni in finančni položaj posameznika, slabe odnose z drugimi, osamljenost, ločitev in izgubo bližnje osebe. Ena od sogovornic je omenila tudi vpliv samomora druge osebe. Ta lahko daje samomorilnemu posamezniku napačno sporočilo, ki pravi, da ni rešitve za stisko, v kateri se nahaja: *“Tut zdej, ki ga je recimo naredila Renata Ažman,.. Ki je bla sploh tko poznana pri nas,.. Tut z nami je sodelovala,.. Pa vodila delavnice tega kreativnega pisanja,.. Pa zlo je bla tak vzor tega, kako se pobrat vn iz depresije, kako premagat to,.. Kako živet naprej,.. In je potem naredila samomor [...] Ko vidiš,.. Pravzaprav pa res ni možno”* (A15).

Družbeni dejavniki

Med družbenimi dejavniki, ki vplivajo na povečano možnost za samomor, so socialne delavke izpostavile še zmeraj močno prisotno stigmatizacijo : *“To, da je to še zmeraj označeno”* (E3).

Omenjajo tudi slabo sistemsko ureditev za ljudi s takimi težavami, premalo podpore strokovne socialne službe, brezposelnost in z njo povezano revščino.

Asociacija ob besedi samomor

Beseda samomor vzbudi pri socialnih delavkah misli o tem, kakšen pomen za življenje prinese odločitev za samomor. Omenjajo, da v samomoru vidijo izgubljeno priložnost: *“Ne veš kaj si spustu iz rok”* (A18) in veliko tragedijo: *“Kakšna velka škoda je to za človeško življenje”* (A16). V odločitvi za samomor vidijo *skrajn način reševanja ene stiske* (F17). Omenjajo, da ob besedi samomor pomislijo tudi na povode za samomor, kot so stiska, trpljenje, pomanjkanje vizije in motivacije.

Ena od sogovornic je izpostavila, da ob besedi samomor pomisli na to, kako težko je samomorilni osebi pomagati: *“Nemoč, lih ta nemoč, ko se pri človeku začne odvijati ta samomorilni proces.. [...]ostali okoli njega smo tko res nemočni”* (E6).

Socialne delavke ob besedi samomor pomislijo na ljudi, ki se spopadajo s samomorilnostjo. Za samomor menijo, da je ponavljajoč in dolgotrajen proces spreminjanja vzorcev: *“Človek, ki je k temu nagnjen, rabi leta in leta dela na sebi, da se ti vzorci pri njem spremenijo”* (E8).

Osební odnos do samomora

Večina sogovornic samomor vrednostno obsoja in omenja, da je samomor *“[...] neki najhujšga kar se ti lahko zgodi* (F35). Socialne delavke vidijo samomor kot izhod v stiski in kot skrajni način reševanja stiske. Menijo, da ima vsak v sebi nek samoohranitveni nagon: *“Men se zdi, da ima vsak vsaj neki v sebi, kar bi se dalo zbuditi in ga prepričati, da ni tolik črno vse”* (A20) in v samomoru vidijo rešitev, kadar druge več ni (C9).

Kljub vsemu menijo, da je samomor odločitev vsakega posameznika.

Mnenje o samomorilnih ljudeh

Socialne delavke oblikujejo mnenje o samomorilnih ljudeh na podlagi opazovanja, srečevanja in pogovora, ki ga imajo z uporabniki. Pri oblikovanju mnenja upoštevajo njihove izkušnje: *“Vidim tudi pri nas, pri kakšnih uporabnikih, ki so mel poskuse samomora.. Pa recimo jim niso uspeli, da so recimo potem dobro nadaljeval svoje življenje. Recimo sami povejo, kakšna škoda bi bila, če bi jim takrat uspeli”* (A17).

Socialne delavke imajo o samomorilnih ljudeh mnenja v obliki predpostavk in ugibanj. Menijo, da so bile samomorilne osebe nesrečne: *“Da so bili zelo zelo nesrečni dalj časa”* (A21), osamljene: *“[...] po vsej verjetnosti so sami”* (D17), socialno izolirane, brez psihosocialne podpore in v položaju, ki se je za njih izkazal kot brezizhoden.

Ljudi, ki so samomorilni, ne kategorizirajo: *“So isti ljudje kokr jaz in vsi ljudje okoli mene”* (E12).

Mnenje socialnih delavk kroji tudi vrednostno obsojanje samomorilnih ljudi. V njih vidijo pesimiste: *“Sploh ne vidijo več neke možnosti, da bi mogoče lahko spremenili svoje življenje, da bi se njihova situacija izboljšala”* (D21), nemočneže: *“Enostavno so*

preutrujeni, da bi sploh še nadaljevali z življenjem” (D20) in brezupneže: *“Oseba enostavno ne vidi več smisla, da bi se sploh še borila”* ki v samomoru vidijo edini izhod: *“Da so v bistvu v samomoru našli rešitev svoje stiske”* (A21).

Pri večini sogovornic se je pokazalo tudi stereotipno posploševanje ljudi, ki se odločijo za samomor, saj za njih menijo, da so to ljudje v stiski: *“[...] so bili v res velki stiski, da so prišli do tega dejanja no”* (B8), *“menim, da so bli v zares grozljivi stiski, da so pripravljeni pustit vse za sabo”* (C10). Menijo, da so ljudje, ki storijo samomor k samomorilnosti nagnjeni zaradi genskega zapisa in vzgoje, ki so je bili deležni: *“To so pač ljudje, ki so mogoče mal vzgojno dedno nagnjeni k takemu reševanju stisk”* (E14).

Kljub stereotipnemu posploševanju zavračajo stereotip, da se za samomor odločijo samo strahopetci in menijo, da so ljudje, ki se odločijo za ta korak pogumneži: *“Velikrat se sliš, da to nardijo samo strahopetci, ampak dejansko, da si tok pogumn, da si vzameš življenje,.. Mislim ... Res rabiš pogum za to, no”* (D13).

DOŽIVLJANJE SAMOMORA OZ. POSKUSA SAMOMORA UPORABNIKA

Izkušnja pri delu z uporabniki

Socialne delavke so pri opisovanju izkušenj s samomorilnimi uporabniki omenile, da so bili uporabniki, ki so naredili samomor slabo povezani z njihovo organizacijo oziroma so na organizacijo prihajali poredko: *“Uporabniki, ki so prišli dvakrat na leto”* (A26). Za te uporabnike je bilo značilno, da niso iskali pomoči ali pa so jo odklanjali: *“On tko nikol ni hotu z mano delat, ni si pustu blizu”* (E21).

Socialne delavke omenjajo, da uporabniki niso bili navezani na druge in da so bili zaprti vase. Omenjajo mlajše osebe in osebe, ki so imele težave v duševnem zdravju, kot so shizofrenija in psihoza.

Sogovornice so povedale, da so samomorilni uporabniki bili večinoma tisti, ki so za sabo že imeli nekaj poskusov samomora: *“[...] mislim, da je v zlo kratkem obdobju ene 2x al 3x poskusu samomor nardit”* (F27).

Samomorilnost je pri uporabnikih bila vidna: *“V enmu primeru se je tko jasno vedlo in tudi vidlo, da je izrazito samomorilen”* (E17).

Sogovornica je ob opisovanju izkušnje omenila, tudi samomorilno uporabnico, s kompleksnimi problemi, ki ji drugi strokovnjaki, zaradi njene odvisnosti od alkohola in drog niso hoteli pomagati: "*[...] s katero ne želi nihče delat, ker ma dvojno diagnozo* (D23). Pri tem je opozorila na stroga merila ustanov in oteževanje dostopa ljudem do pomoči, ko in ki jo potrebujejo: "*Zavrnjena je pri vseh kliničnih psihologih in psihiatrih in v vseh institucijah, ker ji pač vsi rečejo, da mora met čiste misli*" (D25).

Sprožilce, ki so privedli do samomora oz. samomorilnih misli pri uporabnikih sem razdelila na dva dela. Ena od sogovornic je namreč v svoji izkušnji govorila o uporabnici, ki samomora ni izvršila, zato je pripovedovala o sprožilcih za nastanek samomorilnih ideacij (negativne misli, samomorilne misli ali samomorilni namen).

Socialne delavke, ki so se srečale s samomorom uporabnika so med sprožilci za samomor uporabnika omenjale njihovo slabo samopodobo: "*Je bla zlo nezadovoljna sama s sabo*" (A30) in negativen odnos samomorilnih do sebe: "*Se počutijo ves čas neuspešne*" (A42). Tem sprožilcem za samomor botrujejo tudi slabi odnosi z okolico, obupanost, potrtnost in pomanjkanje družbe. Naštevale so tudi težave v duševnem zdravju uporabnikov, njihove težave z depresijo in bipolarno motnjo.

Socialna delavka, ki je govorila o izkušnji z uporabnico s samomorilnimi ideacijami je omenila podobne sprožilce za samomor. Omenila je uporabničin hladen odnos z mamo, smrt bližnje osebe, panične napade, postravmatsko stresno motnjo, depresijo, zasvojenost in spolne zlorabe: "*[...] pri njej je zgodovina posilstev*" (D26).

Sogovornice omenjajo tako prisotnost, kot tudi neprisotnost pogovora o samomoru: Pri večini socialnih delavk je pogovor o samomorilnih mislih bil prisoten: "*Ti tut povejo, ne nisem okej*" (C31) in pri tem omenjajo, da uporabniki samomorilnih misli ne skrivajo: "*O njih tut govorijo, mi zaupajo, kaj se je z njimi dogajalo v preteklosti*" (B10). Ena od sogovornic omenja, da pri nekaterih uporabnikih pogovora o samomorilnih mislih in samomoru ni bilo prisotnega: "*So pa tut uporabniki, ki ga tudi uspešno izvedejo, brez da bi jaz vedla da bodo oni naredil samomor*" (A24).

Sogovornice omenjajo, da ni vedno mogoče predvideti samomora in da diagnoza duševne motnje pri tem ni nujna: *“Večkrat se zgodi, da ti ki pridejo in so samomorilni nimajo diagnoze”* (A43).

Socialne delavke ocenjujejo, da je verjetnost za samomor večja, kadar ima uporabnik bipolarno motnjo: *“Jaz vidim pri nas a ne, ljudje sploh z manično depresivni so v kakšnih fazah potem bolj nagnjeni k temu, da si kej nardijo”* (A40). Pri oceni verjetnosti za samomor upoštevajo tudi mnenja uporabnikov: *“Mogoče so pri teh manično depresivnih. Da ko grejo ven iz te globoke depresije, da je to tko. Mi sami povejo, da so takrat bolj sposobni zares kej nardit, kot pa... V nekih globokih depresijah”* (A44).

Socialne delavke omenjajo, da je včasih težavno oceniti verjetnost za samomor pri uporabniku, saj prihaja do manipuliranja uporabnikov: *“Nekateri omenjajo tudi samomor, v smislu neke pozornosti, manipulacije”* (B11), kot tudi do tega, da uporabnik ne pokaže, da bi bilo karkoli narobe: *“No in ta gospa je poklicala, je rekla da je bla v trgovini in da bi rada da še pride /socialna delavka/, tko, kot da je vse navadno. Ampak to je blo vse navidezno navadno. Še ist dan, al naslednji dan je poklicala ena naša druga uporabnica, ki je bla njena sosedka in rekla, da une gospe ni več”* (F30).

Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika

Socialne delavke omenjajo, da so se na samomor uporabnika odzvale čustveno. Pri tem govorijo o prisotnih občutkih žalosti: *“Ful mi je blo žal”* (F37), pretresenosti, pobitosti in potrtosti. Povedale so, da so ob samomoru uporabnika občutile šok: *“Tko, mal sem bla vseen šokirana”* (A45), grozo in stisko. Pokazali so se tudi občutki dvoma. v svoje delo: *“Ja prvo je, tisto... Kot sem že prej omenila.... Ali je bila manipulacija? Ali sem zafrknila? Bi mogla drugače ukrepat?”* (B14), jeze, občutki krivde in nemoči: *“Pri uni gospe, ki je nardila samomor kr tko naenkrat, sem pa bla čist paf. Ej, tko kot da mi je padla iz rok”* (F34).

Kot razlog za čustveni odziv so socialne delavke navajale spregledanost simptomov: *“Ful mi je blo grozn tut zato, ker sem se z njo pogovarjala, nedolg nazaj... Pač mogoče, dva tri dni nazaj... In nisem opazila.. Jaz takrat, ko sem se z njo pogovarjala, nisem zares opazila,*

da bi bla takrat... Da bi jaz ocenila, da je pri njej nevarnost samomora” (A47) in navezanost na uporabnika.

Socialne delavke navajajo, da so ob samomoru uporabnika največkrat pomislile na spregledanost simptomov: *“Sem se začela spraševati, kako da tega nisem opazila”* (A48). Omenjajo, da so ob samomoru uporabnika razmišljale tudi o nezadostni pomoči, ki so jo uporabniki prejeli: *“Mogoče sem tut pomislila, da nismo dost naredil in kaj bi še lahko”* (A51) in o možnostih dodatne pomoči, ki bi jo lahko ponudile: *“Ja, pomislim pa,. Aha, lahko bi mogoče, še to.... Al pa uno”* (A60).

Ob samomoru uporabnika se sprašujejo ali so naredile dovolj.

Razmišljajo tudi o vzrokih za uporabnikovo skrivanje občutkov in občutijo zaskrbljenost glede svojcev umrlega. Ena od sogovornic je omenila tudi, da razmišlja o tem, kakšno nemoč lahko zaposleni v takih primerih občutijo: *“V bistvu sem razmišljala, če je pravzaprav sploh blo kej, kar bi mi zaposleni zares lahko naredili”* (A58).

Vpliv izkušnje na socialno delavko

O vplivu izkušnje samomora uporabnika so socialne delavke izražale različna mnenja. Omenjale so osebni vpliv izkušnje samomora in vpliv izkušnje samomora na delo.

Na osebni ravni je prišlo do različnih mnenj. Dve socialni delavki omenjata, da na osebni ravni nista čutile vpliva izkušnje samomora: *“Ne vem, če je mela kakšen poseben vpliv. Ne”* (A56). Omenjata tudi, da ob samomoru niso bili prisotni občutki krivde: *“Da bi pa samo sebe krivila, to pa ne”* (A59).

Drugi dve sogovornici omenjata, da sta ob samomoru občutile krivdo in dvom v svoje delo: *“Malo sem postala nesigurna v svoja ravnanja”* (B15).

Vpliv izkušnje je kljub profesionalni distanci prisoten.

Socialne delavke omenjajo, da ima samomor večji vpliv na njihovo delo. Omenjajo, da so zaradi izkušenj bolj pozorne: *“Bolj sem bla pozorna, če sem vidla, da je kdo že mel poskuse samomora za sabo pa da je o tem razmišljal[...]*” (F49) in da na podlagi takih izkušenj nadgrajujejo obstoječe znanje: *“[...] ena taka bogata izkušnja, ker iz nje potegneš vse, kar ti lahko pomaga pri drugih primerih”* (E27).

Socialne delavke omenjajo, da so se zaradi večkratnih izkušenj s samomorom uporabnika na to že navadile in razvile obrambni mehanizem: “[...] sem razvila en tak obrambni sistem, da to ne vzamem osebno, kadar se to pač zgodi”(E9).

SISTEM/METODE DELA S SAMOMORILNIM UPORABNIKOM

Pristop k samomorilnemu uporabniku

Pristop socialnih delavk do samomorilnega uporabnika je individualen. Z uporabnikom se pogovarjajo, ga poslušajo in mu nudijo podporo.

Omenjajo, da je *pomembno, da se mu posvetiš, da mu pomagaš poiskati nek smisel*. (C26).

Iz rezultatov je razvidno, da socialne delavke pri delu s samomorilnimi uporabniki ne uporabljajo drugačnega pristopa kot do drugih. Omenjajo, da uporabnikov ne kategorizirijo: *“Jaz delam res z vsemi enako, ne ločujem”* (E43). Drugačen način dela s samomorilnimi uporabniki imajo le takrat, če se uporabnik nahaja v krizi: *“Razen če je pri osebi res nujno, krizi,... Takrat pustim vse ostalo na miru in se ukvarjam s tem človekom, magari vsak dan”* (E44).

Omenjajo, da je individualni pristop najprimernejši, ker lahko na tak način iščeš vizijo skupaj z uporabnikom (D61) in krepíš njegovo moč.

Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom

Socialne delavke navajajo, da je njihova prva reakcija ob stiku z uporabnikom pogovor, iz katerega razjasnijo uporabnikovo situacijo in ocenijo verjetnost samomora: *“Ja, se pogovarjava o tem, da vidim, kolk je resno”* (C19).

Ob stiku s samomorilnim uporabnikom ocenijo verjetnost samomora tudi na podlagi opazovanja: *“Jaz vseeno vidim, da je to tko ne.... Ona že pomisli, da bi vse skup končala.... Po drugi strani pa vidim, da vseeno še zelo skrbi zase.... Da ni, da bi kr opuščala kakšne stvari, ma načrte za prihodnost. Se mi ne zdi tko realna ta grožnja”* (A62).

Sogovornice omenjajo, da poskušajo uporabnika že ob prvem stiku aktivirati; vključijo ga v aktivnosti in v delavnice.

Ob stiku s samomorilnim uporabnikom, socialne delavke obvestijo uporabnikove najbližje o resnosti situacije. Uporabnikom dajo informacije o dodatni pomoči in številke zaupnih telefonov, na katere lahko pokličejo v primeru nedosegljivosti socialnih delavk.

Socialne delavke ob srečanju s samomorilnim uporabnikom ocenijo svojo usposobljenost za delo s samomorilnim uporabnikom: *“Definitivno se vedno vprašam, ali sem dovolj izobražena, da speljem to”* (D41).

Omenjajo, da samomorilnega uporabnika napotijo v psihiatrično bolnišnico, kadar je ta visoko samomorilno ogrožen. Za napotitev samomorilnega uporabnika v psihiatrično bolnišnico navajajo tudi osebne razloge: *“Js sama seb nebi dovolila, da ga on potem naredi.... In bi se jaz obremenjevala... U, saj sem vedla, da bi morala klical neko pomoč pa nisem”* (A73).

Samomorilnega uporabnika napotijo v psihiatrično bolnišnico tudi zato, ker ni drugega prostora, kamor bi ga lahko umaknili na varno: *“[...] tut zato, ker dejansko v skupnosti ne obstaja nek krizni center, kamor bi ti človeka lahko nastanil, ni alternative”* (A64).

Način pomoči samomorilnemu uporabniku

Pri svojem delu socialne delavke delujejo po konceptu tukaj in zdaj: *“Tko, da ne gledaš preveč dolgoročno kaj vse lahko gre, zaradi ne vem, bolezni recimo, narobe.... Da vidiš tukaj in zdaj, da si hvaležen za to kar maš, pa da si manj sfokusiran česa vsega nimaš, pa da si hvaležen za to, kar imaš”* (F57), uporabljajo tudi nekatere elemente iz koncepta socialnega dela z družino in istočasno uporabljajo tudi določene elemente kognitivne vedenjske terapije.

Socialne delavke nudijo samomorilnemu uporabniku pomoč pri zmanjševanju pritiskov s katerimi se sooča in pomoč pri motiviranju za življenje: *“Imam različne načine, kako ljudi motivirat in vzpodbudit, da preklopijo, da drugače vidijo, da vidijo da je vredno”* (F58).

Socialne delavke vidijo nudenje pomoči že v samem druženju, kjer uporabnikom dajejo možnost, da lahko izrazijo svoje občutke: *“Damo jim tist občutek, da majo možnost nekemu povedat, kako se počutijo”* (C23). Pri druženju z uporabnikom socialne delavke omenjajo, da dajejo pozitivno izkušnjo in varen prostor za pogovor: *“[...] ji dajem eno*

pozitivno izkušnjo odnosa z odraslo osebo, nek varen prostor, v katerem je slišana in lahko govori o stvareh” (D43).

Socialne delavke nudijo pomoč tudi na terenu. Na teren gredo enkrat na teden oziroma takrat, ko so uporabniki v psihozi, depresivni ali so socialno izolirani. Z njimi gredo na sprehod.

Uporabnikom, ki so v krizi, pomagajo tudi tako, da večkrat vzpostavijo stik preko telefonskega pogovora.

Omenjajo, da je pomembno, da imajo z uporabnikom stalen stik, saj lahko le tako ocenijo kakšno pomoč potrebuje: *“Če imaš ti stik z uporabnikom, lahko preceniš, kdaj je potrebna hospitalizacija. [...] Tko da se mi zdi, da imava še neki časa, da mogoče pa še lahko poiščeva neko vizijo” (D47).*

Socialne delavke v proces pomoči vključujejo uporabniku pomembne ljudi, aktivirajo njegovo celotno socialno mrežo in se povežejo z njegovo okolico in svojci.

Pri procesu pomoči aktivirajo tudi uporabnika, da skupaj soustvarjajo in iščejo možne rešitve, ki vodijo k izboljšanju.

Socialne delavke skupaj z uporabniki odkrivajo nove tehnike pomoči: *“ [...] Recimo, pri eni puncu sva sprobali vse te tehnike nadomestne za rezanje in ji nč ni pomagal.... In na koncu sva pršli do ugotovitve, da jo pomiri kri, ki se razlije po roki.... Tko, da sva potem sprobali s tem, da si je kupla živo rdeč lak za nohte in si ga je kapljala po roki in gledala, kako se lak razliva....No in te tehnike, ni nikjer napisane” (D52)* in jih učijo vztrajanja v negotovosti.

Način pomoči samomorilnemu uporabniku glede na nujnost situacije

Kadar je uporabnik visoko samomorilno ogrožen socialne delavke vidijo pomoč v tem, da uporabnika pospremijo v psihiatrično bolnišnico, dežurno ambulanto ali k zdravniku: *“Drgač pa ja, če pa presodiš, da je ta problematika, že pa res, da pa je preveč vsega.... Pa pač ja, urgiraš, da ga hospitalizirajo” (D46).*

V primeru samomorilne ogroženosti poučijo o pomoči tudi uporabnikove starše oziroma svojce: *“Kadar se pri nekom pokaže, da je izrazilo samomorilen, poučimo tudi njegove starše, oz. svojce o tem, damo številke, koga lahko pokličejo.”*

Komunikacija s samomorilnim uporabnikom

Socialne delavke imajo z uporabnikom odprt pogovor: *“Absolutno se pogovarjam odprto”* (E47), s katerim dajejo uporabniku možnost, da govori o svojih težavah: *“Taka komunikacija je dobra, mislim da lih zaradi tega da sprostim to oviro pri človeku, da se o tem ne govori, da je to nevarno”* (E48).

Socialne delavke uporabnika neposredno sprašujejo o njegovih težavah. Z uporabnikom komunicirajo tako, da skupaj z njim raziskujejo njegov življenjski svet in iščejo izjeme: *“Ga spomniš na pozitivne stvari”* (D56).

Naloga socialne delavke pri komunikaciji je, da vzpostavi varen prostor za izražanje: *“Pomembno je, da mu pustim, da govori, da se počuti varno in slišano”* (B26).

Sogovornice omenjajo, da je ključen trenutek pred napotitvijo k drugi službi, kadar uporabnik pogosto govori o samomoru, oziroma ko omeni, da ima že narejen načrt samomora: *“Če bi mi recimo rekel, da ima že narejen samomorilni načrt, bi pa poklicala psihiatrijo”* (A71).

Socialne delavke se počutijo sposobne pogovarjati o samomoru z uporabnikom in pri tem nimajo težav: *“Jaz nimam težav o tem govorit, sploh če vidim, da ma človek potrebo po tem”* (C33).

Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom

Socialne delavke ob delu s samomorilnimi uporabniki čutijo strah: *“Skos je ta strah, da si človek res ne bi kaj naredu”* (F62), občutijo zmedenost: *“[...] se sam znajdeš, da si rahlo zmeden”* (E53).

O strahu govorijo, da je bil še posebej prisoten, ko so se prvič srečale s takimi primeri: *“10 let nazaj, recimo, me je blo tko ful strah.. Ker sploh nisem vedla, kaj naj rečem”* (F64).

Vpliv izkušenj na počutje ob delu s samomorilnimi uporabniki je prisoten: *“Ampak čutim se pa mirno, zaradi tega. ker delam že tok let na tem področju, da ni tist, da bi me groza zagrabla pa paničen strah, kaj bo zdej, če bo šel od mene in naredil samomor”* (E69).

Socialne delavke delo z uporabniki vidijo kot izziv: *“Vsak uporabnik je neke vrste izziv zame”* (D57).

Večkrat se znajdejo v stiski pri delu z njimi, a kljub stiski menijo, da uporabniku lahko pomagajo: *“Ne bi pa rekla, da zarad tega nisem dovolj močna, da bi pač opravla pogovor oziroma pač nadalje ukrepala”* (B28).

Omenjajo, da se včasih ob delu s samomorilnimi uporabniki počutijo tudi nemočne in negotove, ko vidijo da njihova pomoč ni dovolj.

Omenjajo, da imajo z uporabniki pristen odnos: *“Se dejansko tut veselim z njimi in sem žalostna z njimi.... In se mi zdi, da je en tak zlo poseben stik”* (D59), kateri vpliva na samo počutje ob delu z njimi: *“V to sem potem tudi osebno vpletena, itak da ti je hudo, pa pol popoldne razmišljaš o tem”* (E51).

ZNANJE O SAMOMORILNOSTI

Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki

Socialne delavke menijo, da je za delo s samomorilnimi uporabniki potrebno poznati nekatere informacije, kot so: osnove pomoči, osnove svetovanja, osnovno znanje o duševnih motnjah in številke zaupnih telefonov. Pomembno se jim zdi poznati tudi določene stavke, kot so *obljuba k življenju* (E55).

Večina socialnih delavk je mnenja, da je pomembno vedeti kako ukrepati: *“Mormo vedet kam lahk človeka napotimo naprej”* (C37) in kje osebo, ki je močno samomorilno ogrožena, zavarovati: *“Pač vedet moraš, kje se da to osebo zavarovat. Če je samomorilna ogroženost tko zlo izražena, potem mora obvezno it nekam na varno [...]”* (E57).

Pomembno se je zavedati, katere so pristojnosti socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom: *“To ni tko, da se delaš mal bolj hrabrega , se mi zdi da morš*

met kr fajn ozaveščeno, do kje sega tvoje znanje in sposobnosti in pristojnosti” (C38) in kje so njihove meje: “[...] predvsem pa se zavedat svojih omejitev, a ne” (C36).

Sogovornice menijo, da je za delo s samomorilnimi uporabniki potrebno biti sposoben zaznati in razumeti uporabnikovo doživljanje. Ena od sogovornic pri tem poudarja, da problema, ki ga ima uporabnik ne smemo zmanjševati: *“Pa da ni sam uno, ah.. Dej dej dej, bo že bolj,.. Al pa kaj pa govoriš, kaj ti pa manjka” (A81).*

Socialne delavke omenjajo, da je za delo s samomorilnimi uporabniki pomembno biti empatičen: *“Ok, to kar je najpomembnejše je empatija” (A77), “da se mu posvetiš in da ga razumeš” (A79), pomembna pa je tudi spretnost pogovarjanja: “Pomembno je tut vedet, kako skozi pogovor odkrit neke druge dejavnike tveganja. Amm, zdej al je človek res sam, al ima koga v svoji socialni mreži, koga bolj zlo bližjega na kerga se lahko obrne” (A85) in aktivnega poslušanja: “Da si pripravljen človeka poslušat in res slišat” (A78).*

Po mnenju socialnih delavk je bolj kot vse znanje, pomembna neustrašljivost pri delu s samomorilnimi uporabniki: *“Drugač pa mislim, da je bolj kot vse znanje pomembno, da nas ne bi smelo biti strah delat z njimi” (D64).*

Pridobljeno znanje

Rezultate o pridobljenem znanju o samomorilnosti prikazujem v treh sklopih: Znanje pridobljeno med študijem, znanje pridobljeno v službi in znanje pridobljeno iz drugih virov.

Znanje pridobljeno med študijem

Iz rezultatov je razvidno, da so socialne delavke med študijem prejele nezadostno znanje o samomorilnosti: *“Zdej tekom študija se niti prav ne spomnim več, ampak vem pa, da premalo. Gotovo neki smo, a sigurno zelo premalo” (F69).* Večina socialnih delavk omenja, da informacij o samomorilnosti sploh niso prejele: *“Tekom študija sploh nisem dobila nič informacij” (A89), “[...] o samomorilnosti /se/ tekom študija nismo nič pogovarjali. Ne, nič” (D70).*

Omenjajo, da niso dobile niti osnovnih informacij: *“O samomorih, tut takih basic stvari nismo dobil tekom študija”* (A92).

Sogovornice menijo, da med študijem niso dobile znanja, ki bi ga lahko uporabile pri delu z ljudmi v stiski: *“Men se zdi, da tekom študija, ne dobimo ta znanja, ki jih ti lahko konkretno uporabiš pri delu z ljudmi v stiski”* (A90) in *“[...] po končanem faksu, mi res ni bilo jasno kaj zares z njim počet”* (A91).

Znanje pridobljeno v službi

Znanje o samomorilnosti so socialne delavke dobile med praktičnim delom: *“Bl se mi zdi tekom dela v posamezni organizaciji [...]”*. Tam imajo organizirana tudi izobraževanja in supervizije: *“Izrazito pomembne pa se mi zdijo supervizije za pridobivanje znanja”* (E59). Omenjajo, da so potrebno znanje za delo s samomorilni uporabniki dobile tudi od sodelavcev: *“V prvi vrsti pa sem neko začetno znanje dobila od sodelavk, ki delajo tukaj že leta in leta”* (C44).

Znanje pridobljeno iz drugih virov

Socialne delavke omenjajo, da so znanje o samomorilnosti pridobile iz osebne izkušnje: *“Mam pa izkušnjo s samomorom tudi iz faksa, kjer je naša sošolka samomor nardila no in takrat, no tudi iz tega sem se nekaj naučila”* (F70). Socialne delavke so znanje pridobile tudi iz medijev. Menijo, da je o samomorilnosti čedalje več ozaveščanja.

Večina socialnih delavk poskrbi za pridobivanje znanja o samomorilnosti tako, da same poiščejo primerno izobraževanje: *“Grem privat na kakšno izobraževanje”* (C43) ali poprimejo za knjige: *“Grem v knjižnico in si sposodim knjige in berem”* (D68). Sogovornica omenja, da ji pri širjenju znanja pomagajo tudi nasveti prijatelja: *“Pa pač vedno se s kolegom posvetujem, ki tut dela v tej smeri.... On mi je taka res dobra podpora”* (D69).

Sogovornice menijo, da se socialni delavci premalo posvečajo tematiki samomora: *“Med socialnimi delavci, pa tut premal govorimo o samomorih..... [...] Konča pač fakulteto,*

naredu je pač strokovni izpit in ko je pač prišel na to delovno mesto, se je soočil z različnimi situacijami” (B41).

Omenjajo, da je za njihova izobraževanja premalo poskrbljeno: *“Saj do neke mere je poskrbljeno za izobraževanja, sam še zmeraj ful premalo” (F73)* in da so prepuščeni sami sebi: *“Tko, se mi zdi da smo dost sami sebi prepuščeni” (F72).*

Mnenje socialnih delavk se razlikuje glede usposobljenosti, ki jo čutijo za delo s samomorilnimi uporabniki.

Rezultati kažejo, da se nekatere socialne delavke za delo s samomorilnimi uporabniki počutijo usposobljene. Omenjajo, da so z leti dela in izkušenj pridobile znanje: *“Ker mam že tolk enega znanja, pa tok enih izkušenj, pa ker tok vem, kaj se da vse nardit mi je ful lažje. Se bolj suvereno in kompetentno počutim tako pri pogovarjanju z njimi kot nasploh” (F61).*

Nekatere socialne delavke pa omenjajo premalo kompetentnost za delo: *“Definitivno vem, da je delo z ljudmi oz. v konkretnem primeru ta punca..... Prevelik zalogaj za moje znanje in za mojo usposobljenost [...]” (D42),* kar pripisujejo pomanjkanju znanja: *“Men manjka znanja na tem področju.... Pa mislim. da tut drugim. In se potem tut strokovni delavec znajde tko mal.... V stiski ” (B39), “Jaz recimo bi veliko več rabila” (F74).*

Sposobnost konstruktivnega pogovora, ki lahko vodi do rešitev, čutijo zgolj zaradi tega, ker nad uporabnikom nočejo obupati.

Sogovornica omenja, da pozna postopke prepoznavanja samomorilne ogroženosti, a ne ve, če bi jo pravilno ocenila: *“Da bi pa vedla nekoga ocenit, če je samomorilno ogrožen pa.... Ni nujno, da bi zadela... . To je zlo tko vprašljivo” (A86).*

Socialne delavke so predlagale, da bi za izboljšanje kompetentnosti socialnih delavcev za delo s samomorilnimi uporabniki bila potrebna dodatna izobraževanja na področju ocenjevanja ogroženosti uporabnika: *“ [...] kako prepoznat, kolk je resnost.... Recmo ene depresije. Al je že nujno potrebno, da človeka recimo napotimo h kliničnemu psihologu ali psihiatru, da bi lahko bli malo bolj suvereni v tem pogledu no” (D72).*

Predlagajo tudi dodatna izobraževanja o duševnih motnjah, ki bi jih izvajali že med študijem socialnega dela: *“Jaz mislim, da bi mogu bit tekom študija predmet, v okviru katerega bi obravnaval, v bistvu vse... Duševne motnje, osebnostne motnje.... Potem ta rizična vedenja, mal bolj konkretno na podlagi nekih primerov... In it iz res neke prakse, na kakšen način se sploh lotit tega”* (D71).

VLOGA

Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom

Sogovornice opisujejo svojo vlogo pri delu s samomorilnimi uporabniki kot prvo pomoč v krizi: *“Kot neka prva točka, postaja kamor pride uporabnik po pomoč”* (A94), saj so prvi stik z uporabnikom, ko se jim stanje poslabša.

Socialne delavke omenjajo, da je njihova naloga opazovanje sprememb, ki bi lahko povzročile poslabšanje uporabnikove situacije: *“[...] smo v bistvu, eni prvih strokovnjakov, ki mormo opaziti to spremembo”* (C46) in da išče možne vire pomoči.

Njihova vloga je v tem, da ukrepajo in s tem preprečijo poslabšanje uporabnikove situacije v kateri se je znašel: *“Mogoče je vloga socialnega delavca pač.... Da nadalje ukrepa. Ja, ukrepanje”* (B42).

Socialne delavke vidijo svojo vlogo tudi pri povezovanju takih uporabnikov s psihiatrijo: *“Potem nadalje pa vidiš, a ne... Kako poteka cela situacija. Ali se moraš obrnit na kakšnega drugega strokovnjaka še in ali je potrebna hospitalizacija”* (A95).

Njihova naloga je tudi iskanje možnih virov pomoči, pri čemer se jim zdi pomembno, da aktivirajo celotno socialno mrežo uporabnika: *“Vlogo socialnega delavca pri delu vidim, kot združevanje vseh ljudi, od svojcev, prijateljev, psihiatra.... Vse, ki so v njegovem krogu”* (E71), *“[...] pomembno se mi zdi, da se zavedam, da moram aktivirati tudi ostale vse, pri takmu primeru se ne moreš sam na enga obesiti”* (E70).

Ena izmed nalog socialnih delavk je tudi ozaveščanje o samomorilnosti. Sogovornice omenjajo, da uporabnike ozaveščajo na delavnicah oziroma v pogovornih skupinah. Ozaveščajo in usposablajo tudi bližnje in svojce samomorilnega uporabnika: *“Fajn je, da se te ljudi usposob, aktivira, informira. kaj se sploh dogaja s to osebo”* (E72).

O samomorilnosti ozaveščajo tudi mlade z izvajanjem preventivnih projektov na šolah.

Menijo, da imajo kot socialni delavci prednost v tem, da z uporabniki vzpostavijo pristen stik: *"[...] v bistvu smo pa tisočkrat bolj, ne stokrat.... Tisočkrat bolj skupej z ljudmi, kot pa psihiater tam v ordinaciji"* (D78).

Po mnenju socialnih delavk imajo znanje, ki ga v okviru vseh ostalih obravnav s samomorilnimi uporabniki primanjkuje: *"Ampak mam pa točno tisto znanje, ki najbolj manjka v okviru vseh teh obravnav, psihiatrije al pa zdravstva.... Ko res raziskuješ, se pridružiš uporabniku, poiščeš vire moči"* (D76).

Socialne delavke menijo, da storitev socialnega dela na področju samomorilnosti primanjkuje: *"Ne vem, kaj bi socialno delo lahko ponudlo... Razen storitev, ki je ni. Se pravi krizni center, krizne time"* (A69) in da manjka celostna obravnava uporabnika: *"Pač meni bi blo najbolj idealno, da bi človek prišel na eno mesto,.. In bi tam mel ljudi, ki bi ga stoprocentno podprli,.. (...) Tko da, to ful manjka,.. Ta timska obravnava."* (D77)

Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti

Socialne delavke menijo, da socialno delo oziroma socialni delavci na področju samomorilnosti nimajo vidnejše vloge.

Omenjajo, da ljudje raje zaupajo medicinski stroki: *"Vidim tudi, da ljudje sami nekak zdravnika dojamajo.. Tko kot osebo, ki ji zaupajo,.. Recimo, če bom jaz neki rekla in psihiater Isto stvar No definitivno bi bolj zaupali psihiatru ... In ne men. A veš, psihiater je le ta Je zdravnik in že s tem ima ful velko moč"* (A97), saj v njihovi razlagi najdejo neke vrste uteho za svoje težave: *"Človek se dostkrat zlo težko sooči s tem, da niso drugi krivi za vse, kar se mu je zgodil ... psihiater mogoče, ta ki nekako to še najbolj opravičuje, dejansko ta vedenja z neko boleznijo. Nekak pomakne ta problem v segment nekega zdravja, nečesa nad čemer ti pravzaprav nimaš neke kontrole, nisi tolik odgovoren in je lažje, zato ljudje mogoče tudi njega"* (A98).

Za zmanjšano vlogo socialnega dela na področju samomorilnosti krivijo tudi same sebe. Zaradi občutka neusposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki se namreč socialne

delavke odločajo, da bodo uporabnikom priskrbele medicinsko pomoč: *“Ravno zato, kot sem že prej omenila, ker se ne počutimo zadost kompetentne in take primere odrivamo”* (D75).

Omenjajo, da na zmanjšano vlogo socialnega dela na področju samomorilnosti vpliva tudi razdeljenost medicinske in socialne stroke: *“Zato, ker je vsaka stroka zase, sploh psihiatrija Se mi zdi da socialnih delavcev nikol ne bo priznala”* (D77a), *“se mi zdi, da smo tko Popredalčkani na nek način, no. In oni se tut ne povezujejo z nam ,... Oni se z nami bolj povezujejo, kadar iščejo namestitev al pa tko, ne”* (B45).

Mnenje socialnih delavk se pri oceni usposobljenosti socialnih delavcev za delo na področju samomorilnosti razlikuje.

Nekatere menijo, da so za delo s samomorilnimi uporabniki premalo kompetentne, kar pripisujejo temu, da niso dovolj izobraženi za to delo: *“Čist premalo smo na splošno izobraženi, tko nekaj na tem področju”* (B37), pri drugih se je pokazala obremenjenost glede izobrazbe: *“Glede na to, da jaz nisem psihoterapevtka, niti psihiatrinja.... Res lahko nudim samo neko podporo, samo tist prvi trenutek”*(C25).

Socialne delavke menijo, da je socialno delo zapostavljena stroka na tem področju zaradi pomanjkanja znanja: *“Se mi zato zdi, da pol k nimamo tega nekega znanja, da pol rečem,... Ja, kr pejte vi k psihiatru”* (D73) in s tem občutka neusposobljenosti.

Nekatere socialne delavke menijo, da je neusposobljenost zgolj osebna dilema, s katero se socialni delavci srečujejo: *“Se mi zdi, da je to, da nismo dovolj usposobljeni, ena osebna dilema,... Katero mora vsak socialni delavec prerast, da začne verjet v sebe in svoje znanje”* (D73).

RAZBREMENITEV

Viri moči

Socialne delavke se ob dogodkih, kot je samomor uporabnika razbremenijo pri pogovoru s sodelavci: *“Sodelavke so tiste, ki nekako najbolj razumejo, kaj se dogaja in kaj me lahko recimo bremeni pri tisti situaciji”* (B49).

V veliko pomoč jim je podpora s strani vodje in supervizija. Včasih grejo tudi med službo na krajši sprehod: *“Če so kdaj kakšni težki dnevi v pisarni, grem tukej na kratek sprehod”* (F78).

Omenjajo, da se razbremenijo z izobraževanji: *“Sicer pa se razbremenim tudi z vsakim izobraževanjem. Se tko bolj počutim, ker se kej novga naučim,.. Se počutim pol bolj kompetentna Izobraževanja ti sigurno dajo, neki olajšanja, no”* (C49). Razbremenijo jih tudi druženje in pogovor s prijatelji, bližnjimi in ukvarjanje s športom.

S strani organizacije dobijo pomoč v obliki supervizije in izobraževanj.

V nadaljevanju povzemam glavne ugotovitve raziskave glede na zastavljene cilje v obliki poskusne teorije.

1. Ocena razširjenosti pojava samomora, mnenja, asociacije, odnos do samomora

Razširjenost pojava samomorilnosti v Sloveniji je po oceni socialnih delavk, kljub upadanju števila samomorov, visoka. Omenjajo nezanesljivost statističnih podatkov in menijo, da je število samomorov na leto višje kot je prikazano. Trend upadanja števila samomorov pa pripisujejo tudi boljši preventivi na tem področju. Samomorilnost je po mnenju socialnih delavk prisotna tako pri mladih kot pri starejših, omenjajo pa, da se število samomorov razlikuje regijsko in po spolu osebe.

Samomorilnost je po mnenju socialnih delavk v Sloveniji stigmatizirana, pogovarjanje o samomoru pa tabu tema.

Socialne delavke navajajo vpliv individualnih, medosebnih in družbenih dejavnikov tveganja za samomor.

Med individualnimi dejavniki so socialne delavke izpostavile človekovo izgubo smisla v življenju, zasvojenost, krizo in občutek za nekoristnost. Po oceni socialnih delavk so eni izmed individualnih dejavnikov tveganja za samomor tudi izobrazba, fizične bolezni, alkoholizem in duševne motnje, kot so: depresija, shizofrenija in bipolarna motnja.

Med medosebnimi dejavniki socialne delavke omenjajo slab socialni in finančni položaj posameznika, slabe odnose z drugimi, osamljenost, ločitev in izgubo bližnje osebe. Pri tem omenjajo, da ima velik vpliv tudi samomor druge osebe, ki lahko posamezniku, ki se spopada s podobnimi mislimi, poda napačno sporočilo, tj. da ni izhoda iz stiske, v kateri se nahajajo.

Med družbenimi dejavniki socialne delavke navajajo še zmeraj močno prisotno stigmatizacijo samomora, slabo sistemsko ureditev za ljudi, ki se srečujejo s takimi težavami, brezposelnost in z njo povezano revščino. Menijo, da dobivajo ljudje, ki so samomorilni, premalo podpore s strani strokovne socialne službe.

Asociacija, ki jo socialne delavke dobijo ob besedi samomor, so večinoma o tem, kaj samomor pomeni za življenje. Ob tem navajajo, da je samomor izgubljena priložnost in zelo žalosten tragičen dogodek. Ob samomoru pomislijo tudi na povode za samomor, ki so po njihovem mnenju: stiska, trpljenje, pomanjkanje vizije in motivacije v življenju. Beseda samomor jih asociira na nek skrajn način reševanja stiske in nemoč tistih, ki hočejo samomorilni osebi pomagati.

Socialne delavke samomor vrednostno ocenjujejo. Menijo, da ima vsak v sebi samoohranitveni nagon, zato je samomor za njih skrajn način reševanja težav in izhod v stiski.

Socialne delavke mnenje o samomorilnih ljudeh oblikujejo na podlagi opazovanja, srečevanja in pogovora, ki ga imajo s samomorilnimi uporabniki.

Večinsko mnenje socialnih delavk o samomorilnih ljudeh je v obliki predpostavk in ugibanj, kot npr. samomorilne osebe so bile nesrečne, osamljene, socialno izolirane ...

Socialne delavke samomorilne ljudi tudi vrednostno obsojajo. V njih vidijo pesimiste, nemočneže in brezupneže, ki so v samomoru videli edini izhod iz stiske.

Pri večini sogovornic se je pokazalo tudi stereotipno posploševanje ljudi, ki se odločijo za samomor. Menijo, da so bili v stiski in da so k samomorilnosti nagnjeni zaradi genskega zapisa in vzgoje, ki so je bili deležni.

Kljub stereotipnemu posploševanju zavračajo stereotip o samomorilcih kot strahopetcih in v ljudeh, ki se za to odločijo, vidijo velik pogum.

2. Izkušnja s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika, odziv, vpliv izkušnje

Uporabniki, ki so naredili samomor, so bili s socialnimi delavkami slabo povezani oziroma so na organizacijo prihajali poredko. Socialne delavke omenjajo, da uporabniki zato tudi niso bili navezani na druge. Značilno za njih je bilo, da niso iskali pomoči ali pa so jo odklanjali. Samomorilni uporabniki, s katerimi so se srečale, so bile mlajše osebe in osebe s težavami v duševnem zdravju, kot so shizofrenija in psihoza.

Samomorilni uporabniki so bili po navadi tisti, ki so za sabo že imeli nekaj poskusov samomora. Samomorilnost je pri uporabnikih bila vidna.

Socialne delavke omenjajo tudi izkušnjo z uporabnico, ki ji drugi strokovnjaki zaradi njene odvisnosti od alkohola in drog niso hoteli pomagati. Pri tem je opozorila na stroga merila ustanov in oteževanje dostopa ljudem do pomoči, ko in ki jo potrebujejo.

Sprožilci za samomor oziroma samomorilne misli uporabnika, kot jih naštevajo socialne delavke, so bili slaba samopodoba, negativen odnos samomorilnih oseb do sebe, slabi odnosi z okolico, obupanost, potrtnost in pomanjkanje družbe. Naštele so tudi težave v duševnem zdravju, kot so depresija in bipolarna motnja, spolne zlorabe in smrt bližnje osebe.

Sogovornice omenjajo, da je pogovor z uporabniki o samomoru in samomorilnih mislih večinoma bil prisoten, včasih pa je uporabnik naredil samomor brez kakršnegakoli namiga ali predhodnega pogovora o njem.

Sogovornice omenjajo, da samomora ni vedno mogoče predvideti in da diagnoza duševne motnje pri tem ni nujna.

Z izkušnjami so socialne delavke ugotovile, da je večja verjetnost za samomor pri uporabniku z bipolarno motnjo. Pri oceni verjetnosti za samomor upoštevajo tudi mnenja

uporabnikov, ki sami povejo, da so bolj sposobni, da se poškodujejo takrat, ko niso v fazi depresije.

Socialne delavke omenjajo težavnost ocenjevanja verjetnosti za samomor, saj pri uporabniku prihaja do manipuliranja in samomor omenjajo v smislu neke pozornosti. Večkrat se tudi zgodi, da uporabnik pred samomorom ne kaže znakov, da bi karkoli bilo narobe.

Na samomor uporabnika so se socialne delavke čustveno odzvale. Omenile so prisotne občutke žalosti, pretresenosti, pobitosti, šokiranosti, groze in stiske. Ob samomoru so občutile tudi dvom v svoje delo, jezo, krivdo in nemoč.

Na čustveni odziv socialne delavke ob samomoru uporabnika so vplivali navezanost na uporabnika in občutek tega, da so spregledali simptome.

Ob samomoru uporabnika so socialne delavke največkrat pomislile na spregledane simptome in na nezadostnost pomoči, ki so jo prejeli. Pomislijo tudi na nemoč zaposlenih, ki bi samomorilni osebi radi pomagali.

Vpliv izkušnje samomora oziroma poskusa samomora je pri socialnih delavkah bil prisoten. Omenjale so osebni vpliv in vpliv izkušnje samomora na njihovo delo. Vpliv izkušnje je prisoten kljub profesionalni distanci. Glede vpliva izkušnje na osebni ravni, imajo socialne delavke različna mnenja. Nekatere so občutile krivdo in dvom v svoje delo, druge omenjajo, da na osebni ravni niso čutile nobenega posebnega vpliva. Izkušnja samomora ima večji vpliv na delo socialne delavke. Socialne delavke omenjajo, da so zaradi te izkušnje bolj pozorne na uporabnike in da na podlagi takih izkušenj nadgrajujejo obstoječe znanje.

Zaradi večkratnih izkušenj s samomorom uporabnika, so se socialne delavke na to že navadile in razvile obrambni mehanizem.

3. Pristop do samomorilnega uporabnika, prva reakcija, način pomoči, komunikacija, počutje ob delu

Pristop socialnih delavk do samomorilnega uporabnika je individualen. Z uporabnikom se pogovarjajo, ga poslušajo in mu nudijo podporo. Sogovornicam se zdi pomembno, da se

uporabnikom posvetijo in mu pomagajo poiskati nek smisel. Pri delu s samomorilnimi uporabniki ne uporabljajo drugačnega pristopa kot do drugih, saj omenjajo, da jih ne kategorizirajo. Pri delu uporabijo individualni pristop, saj tako lažje poiščejo vizijo skupaj z uporabnikom in krepijo njegovo moč.

Prva reakcija socialnih delavk ob stiku s samomorilnim uporabnikom je pogovor, iz katerega ocenijo verjetnost samomora. Uporabnika skušajo takoj aktivirati – vključijo ga v aktivnosti in delavnice.

Ob stiku s samomorilnim uporabnikom, socialne delavke obvestijo uporabnikove najbližje o resnosti trenutnega stanja uporabnika. Uporabniku dajo informacije o dodatni pomoči in številke zaupnih telefonov, na katere lahko pokličejo v primeru nedosegljivosti socialnih delavk.

Socialne delavke ob stiku s samomorilnim uporabnikom ocenijo svojo usposobljenost za delo z njim.

Prva reakcija socialnih delavk ob visoki samomorilni ogroženosti uporabnika je, da uporabnika napotijo v psihiatrično bolnišnico. Socialne delavke uporabnika napotijo v psihiatrično bolnišnico iz osebnih razlogov. Omenjajo, da nočejo imeti občutka krivde, ki bi se pojavil v primeru uporabnikovega samomora in vednosti, da ga niso napotile na varno. Omenjajo, da samomorilnega uporabnika napotijo v psihiatrično bolnišnico tudi zato, ker v skupnosti ne obstaja krizni center, kjer bi človeka v taki situaciji lahko nastanil.

Socialne delavke pri delu s samomorilnimi uporabniki delujejo po konceptu tukaj in zdaj. Pri delu si pomagajo z elementi iz koncepta socialnega dela z družino in istočasno uporabljajo tudi določene elemente iz kognitivne vedenjske terapije. Njihova pomoč samomorilnemu uporabniku obsega pomoč pri zmanjševanju pritiskov, s katerimi se sooča in mu pomaga pri motiviranju za življenje. Samomorilni uporabniki imajo v procesu pomoči možnost, da lahko izrazijo svoje občutke. Socialne delavke pri tem vzpostavijo varen prostor za pogovor in uporabniku dajejo pozitivno izkušnjo odnosa z odraslo osebo.

Pomoč samomorilnemu uporabniku obsega tudi delo na terenu. Socialne delavke gredo na teren enkrat tedensko oziroma takrat, ko so uporabniki psihotični, depresivni ali se

socialno izolirajo. Z njimi grejo na sprehod. Uporabnikom, ki so v krizi, pomagajo tudi tako, da večkrat vzpostavijo stik preko telefonskega pogovora.

Pri delu z uporabnikom omenjajo, da je pomemben stalen stik, saj lahko le tako ocenijo kakšno pomoč potrebuje.

Socialne delavke v proces pomoči vključujejo uporabniku pomembne ljudi, aktivirajo njegovo celotno socialno mrežo in se povežejo z njegovo okolico in s svojci. V proces pomoči aktivno vključijo tudi uporabnika, s katerim skupaj soustvarjajo in iščejo možne rešitve, ki vodijo k izboljšanju. Skupaj z uporabniki odkrivajo nove tehnike pomoči in jih učijo vztrajanja v negotovosti.

Kadar je uporabnik visoko samomorilno ogrožen, socialne delavke vidijo pomoč v tem, da uporabnika pospremijo v psihiatrično bolnišnico, dežurno ambulanto ali k zdravniku. V primeru visoke samomorilne ogroženosti poučijo o pomoči tudi uporabnikove starše oziroma svojce.

S samomorilnimi uporabniki se socialne delavke pogovarjajo odprto, saj s takim pogovorom dajejo uporabniku možnost, da lahko govorijo o svojih težavah. Skupaj z uporabniki raziskujejo njegov življenjski svet in iščejo izjeme. Naloga socialnih delavk pri tem je, da vzpostavijo varen prostor za izražanje.

Ključen trenutek v komunikaciji pred napotitvijo uporabnika k drugi službi je takrat, kadar uporabnik pogosto govori o samomoru oziroma ko omeni, da ima že narejen samomorilni načrt.

Socialne delavke se počutijo sposobne pogovarjati o samomoru z uporabnikom in pri tem nimajo težav.

Socialne delavke ob delu s samomorilnimi uporabniki občutijo zmedenost in tudi prestrašenost. O strahu govorijo, da je bil še posebej prisoten, ko so se prvič srečale s takim primerom. Delo z uporabniki vidijo kot izziv.

Ob delu s samomorilnimi uporabniki se večkrat znajdejo v stiski, a kljub temu menijo, da so sposobne uporabniku pomagati – s pogovorom ali z nadaljnjim ukrepanjem.

Omenjajo, da se včasih ob delu s samomorilnimi uporabniki počutijo tudi nemočne in negotove, ko vidijo da njihova pomoč ni dovolj.

Z uporabniki imajo pristen odnos, ki vpliva na samo počutje ob delu z njimi.

4. Znanje potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki, pridobljeno znanje, usposobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki

Socialne delavke menijo, da je za delo s samomorilnimi uporabniki pomembno imeti osnovno znanje iz pomoči in svetovanja takim uporabnikom, poznati je potrebno osnovne informacije o duševnih motnjah in številke zaupnih telefonov. Pomembno je vedeti tudi določene stavke, kot je obljuba k življenju.

Po mnenju socialnih delavk je pomembno znanje, kako v primeru samomorilno ogroženega uporabnika ukrepati, kam lahko osebo napotijo in kje jo lahko zavarujejo.

Menijo, da je za delo s samomorilnimi uporabniki pomembno vedeti, katere so pristojnosti socialnega delavca in zavedanje njihovih omejitev.

Pri delu s samomorilnim uporabnikom je pomembna sposobnost zaznavanja in razumevanja uporabnikovega doživljanja. Problema, ki ga ima uporabnik, se ne sme zmanjševati. Za produktivno delo s samomorilnim uporabnikom je pomembna empatičnost, spretnost pogovarjanja in aktivno poslušanje uporabnika.

Po mnenju socialnih delavk je bolj kot vse znanje, pomembna neustrašenost pri delu s samomorilnimi uporabniki.

Socialne delavke med študijem niso prejele informacij o samomorilnosti, niti osnovnih oziroma so te bile nezadostne. Menijo, da med študijem niso dobile znanja, ki bi ga lahko uporabile pri delu z ljudmi v stiski.

Znanje za delo s samomorilnimi uporabniki so socialne delavke dobile med delom v posamezni organizaciji, kjer imajo organizirana tudi izobraževanja in supervizije. Omenjajo, da so potrebno znanje za delo s samomorilnimi uporabniki dobile tudi od sodelavcev.

Socialne delavke kot vir pridobivanja znanja o samomorilnosti navajajo tudi osebne izkušnje s samomorilnimi osebami, ki so jih spoznale izven delovnega okolja (prijatelji, znanci).

Znanje pridobijo tudi iz medijev.

Večina socialnih delavk se za nadgrajevanje oziroma dopolnjevanje znanja o samomorilnosti odloči prostovoljno in izven delovnega razmerja, saj je premalo

poskrbljeno za njihova izobraževanja. Berejo knjige s področja samomorilnosti in za nasvete prosijo prijatelje, ki delajo v isti stroki.

Socialne delavke menijo, da se kot socialni delavci premalo posvečajo tematiki samomorilnosti.

Mnenje socialnih delavk se razlikuje glede usposobljenosti, ki jo čutijo za delo s samomorilnimi uporabniki.

Nekatere socialne delavke se počutijo usposobljene, saj so z leti dela in izkušenj pridobile znanje. Nekatere socialne delavke pa se počutijo premalo kompetentne za delo s samomorilnimi uporabniki, kar pripisujejo pomanjkanju znanja.

Sposobnost konstruktivnega pogovora, ki lahko vodi do rešitev, čutijo zgolj zaradi tega, ker nad uporabnikom nočejo obupati.

Socialne delavke znajo prepoznati samomorilno ogroženost uporabnika, a niso prepričane, da bi jo pravilno ocenile. Predlagale so, da bi za izboljšanje kompetentnosti socialnih delavcev za delo s samomorilnimi uporabniki bila potrebna dodatna izobraževanja. Najbolj jih zanimajo izobraževanja na področju ocenjevanja samomorilne ogroženosti uporabnika. Predlagajo pa tudi dodatna izobraževanja o duševnih motnjah, ki bi jih izvajali že med študijem.

5. Doživljanje vloge socialnega dela/-vca pri delu s samomorilnimi uporabniki, doživljanje vloge socialnega dela/-vca na področju samomorilnosti

Socialne delavke menijo, da je njihova vloga pri delu s samomorilnimi uporabniki prva pomoč v krizi, saj so namreč prvi stik z uporabnikom, ko se njihovo stanje poslabša.

Naloga, ki jo imajo pri delu s samomorilnimi uporabniki, je opazovanje sprememb, ki bi lahko povzročile poslabšanje njegove situacije. Socialne delavke vidijo svojo vlogo tudi pri povezovanju takih uporabnikov s psihiatrijo.

Njihova naloga je tudi iskanje možnih virov pomoči, pri čemer se jim zdi pomembno, da aktivirajo celotno socialno mrežo uporabnika.

Ena izmed nalog socialnih delavk je tudi ozaveščanje o samomorilnosti. Sogovornice omenjajo, da uporabnike o samomorilnosti ozaveščajo na delavnicah in v pogovornih skupinah. Ozaveščajo in usposablajo pa tudi bližnje in svojce samomorilnega uporabnika, kot tudi mlade z izvajanjem preventivnih projektov na šolah.

Socialne delavke imajo pri delu s samomorilnim uporabnikom prednost v tem, da z uporabniki vzpostavijo pristen stik. Imajo znanje, ki ga v okviru vseh ostalih obravnav primanjkuje, tj., da raziskujejo skupaj z uporabnikom in mu pomagajo poiskati vire moči. Socialne delavke menijo, da storitev socialnega dela na področju samomorilnosti primanjkuje. Menijo tudi, da pri delu s samomorilnimi uporabniki manjka timska obravnava.

Socialne delavke menijo, da socialno delo oziroma socialni delavci na področju samomorilnosti nimajo vidnejše vloge. Omenjajo, da ljudje raje zaupajo medicinski stroki, saj v njihovi razlagi najdejo neke vrste uteho za svoje težave.

Za zmanjšano vlogo socialnega dela na področju samomorilnosti krivijo tudi same sebe. Zaradi občutka neusposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki, se namreč socialne delavke odločajo, da bodo uporabnikom priskrbele medicinsko pomoč.

Socialne delavke menijo, da na zmanjšano vlogo socialnega dela na področju samomorilnosti vpliva tudi razdeljenost medicinske in socialne stroke.

Mnenje socialnih delavk se, pri oceni usposobljenosti socialnih delavcev za delo na področju samomorilnosti, razlikuje. Nekatere menijo, da so za delo s samomorilnimi uporabniki premalo kompetentne, kar pripisujejo temu, da niso dovolj izobražene za to delo. Nekatere pa menijo, da je to zgolj osebna dilema, s katero se socialni delavci srečujejo.

6. Razbremenitev socialnih delavcev ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika.

Ob dogodkih, kot je samomor oziroma poskus samomora uporabnika, se socialne delavke razbremenijo s pogovorom s sodelavci. Oni so namreč tisti, ki najbolj razumejo, kaj se dogaja in kaj socialno delavko pri določeni situaciji bremeni. V veliko pomoč pri razbremenitvi, omenjajo tudi supervizijo in podporo, ki jo dobijo od vodje.

Omenjajo, da si ob težkih dnevih v službi vzamejo odmor in gredo na sprehod.

Kot pomoč pri razbremenitvi omenjajo tudi vsa izobraževanja, ki jim jih ponudijo. Z vsakim se namreč počutijo bolj kompetentne in olajšane.

Razbremenijo jih tudi druženje in pogovor s prijatelji, z bližnjimi in ukvarjanje s športom.

S strani organizacije, v kateri so zaposlene, omenjajo da dobijo pomoč v obliki supervizije in izobraževanj.

5 RAZPRAVA

Samomor je eno najbolj intimnih dejanj, za katerega se človek lahko odloči in hkrati ena tistih odločitev, ki močno vpliva na ljudi v njegovi okolici; na družino, prijatelje in vse tiste, s katerimi se je povezoval v času svojega življenja. Tudi na socialne delavce, ki so eni izmed prvih strokovnjakov, ki se srečajo s človekom v taki hudi stiski.

V zadnjih tridesetih letih je samomor na območju Slovenije pojav, ki krepko prispeva k svetovni statistiki samomorov.

Tudi po mnenju socialnih delavk je samomorilnost v Sloveniji, kljub upadanju števila samomorov, visoka. Statistični podatki po njihovem mnenju niso zanesljivi, saj menijo, da je na leto več samomorov kot je prikazano. Vendarle pa zaznavajo trend upadanja števila, kar pripisujejo boljši preventivi na tem področju.

Socialne delavke ocenjujejo, da je visoka samomorilnost v Sloveniji tudi odraz kulture oziroma stigmatizacije – ljudje namreč samomorilne misli povezujejo s težavami v duševnem zdravju, zaradi česar oseba kasneje oziroma prepozno poišče pomoč. Stigma je namreč tista, ki zmanjša verjetnost, da bo posameznik poiskal potrebno pomoč oz. je ovira pri tem, ali se bo posameznik sploh odločil, da jo poišče (Reynders *et al.* 2014).

Socialne delavke ocenjujejo, da se stopnja samomorilnosti v Sloveniji razlikuje po spolu posameznika in regijah. Tudi Marušič in Zorko (2004: 16) omenjata regijsko raznolikost. Razpršitev samomora v Sloveniji povezujeta s prevalenco z alkoholom povezanih duševnih motenj in delno kot posledico razlike v industrijski razvitosti posameznih regij (prav tam).

Socialne delavke so največkrat omenile individualne dejavnike, ki povečajo tveganje za samomor, kot so izguba smisla v življenju, zasvojenost, osebna kriza, občutek za nekoristnost, izobrazba, alkoholizem in duševne motnje (depresija, shizofrenija in bipolarna motnja).

Tudi raziskave kažejo, da so duševne motnje ene najpomembnejših napovednih dejavnikov za samomor. Te namreč povečujejo verjetnost obupa, impulzivnosti in agresivnosti, ki povečajo verjetnost za samomor (Marušič, Zorko 2004: 17).

Med medosebnimi dejavniki so omenjale slab socialni in finančni položaj posameznika, slabe odnose z drugimi, osamljenost in tudi vpliv samomora druge osebe. Socialne delavke so pri vplivu samomora druge osebe omenile tudi dogodek v preteklosti, ko je naredila samomor strokovnjakinja s področja duševnega zdravja, ki si je sama vzela življenje in poskušala biti zgled, kako se pobrati iz krize. Raziskave, ki bi lahko potrdile ali zavrgle tezo, da ima samomor strokovnjaka večji vpliv na ljudi, sicer nisem našla, a številne raziskave kažejo, da obstaja vpliv samomora druge osebe. Retterstøl (1993: 113) omenja večjo ogroženost pri osebah, čigar sorodniki so naredili samomor. Obstajajo pa tudi raziskave, ki kažejo vpliv samomora znane osebe in s tem ponavljajoče poročanje medijev. Če samomor naredi prepoznavna oseba ali nekdo, ki ima velik vpliv na ustvarjanje mnenja, je tako dejanje lahko napačno razumljeno. Po Stack (2005) nekateri ljudje to dejanje idealizirajo in ga skušajo posnemati (ti. učinek posnemanja).

Med pomembnimi družbenimi dejavniki za samomorilnost so socialne delavke izpostavile brezposelnost in s tem povezano revščino. O tem govori tudi Pregelj (v Rebernik, 2014), ki pravi, da lahko brezposelnost na ravni populacije privede do večjih psihičnih težav, katerih glavni vzrok je kronični stres. K temu lahko dodatno prispeva tudi stres zaradi negotovih zaposlitev in negativnih napovedi, kar lahko pri ranljivih ljudeh privede najprej do psihičnih motenj in pozneje do samomorilnega vedenja.

Dejavnik tveganja za samomor je po mnenju socialnih delavk tudi premalo podpore strokovne službe.

Iz rezultatov raziskave sem ugotovila, da beseda samomor pri socialnih delavkah vzbudi globoko žalost in misel na izgubljeno priložnost. Socialne delavke ob tej besedi pomislijo tudi na povode za samomor, kot so stiska, trpljenje, pomanjkanje vizije in motivacije in na nemoč tistih, ki bi samomorilni osebi radi pomagali.

Rezultati raziskave kažejo, da se odnos socialnih delavk do samomora in samomorilnih ljudi kaže v obliki predpostavk in ugibanj.

Za osebe, ki so storile samomor, menijo, da so bile nesrečne, osamljene in socialno izolirane. Mnenje o samomorilnih ljudeh in o samomoru si socialne delavke ustvarijo na podlagi pogovora, ki ga imajo s samomorilnimi uporabniki. Nekateri uporabniki so namreč

po poskusu samomora rekli, da bi bilo škoda, če bi jim uspelo. Socialne delavke menijo, da ima vsak v sebi samoohranitveni nagon. Njihovo mnenje o samomorilnih ljudeh se kaže tudi v obliki vrednostnega obsojanja in stereotipnega posploševanja. V samomorilnih ljudeh namreč vidijo pesimiste, nemočneže in brezupneže, ki so v samomoru videli edini izhod. Kljub stereotipnemu posploševanju samomorilnih ljudi, so socialne delavke zavrgle stereotipno mišljenje o njihovi strahopetnosti.

Pozitivno in nestereotipno razmišljanje strokovnjakov o samomoru in samomorilnih ljudeh pomembno prispeva k pozitivnemu odnosu med strokovnjakom in uporabnikom. Tak pozitiven odnos pri delu je namreč pomemben, saj osebo vzpodbuja, da sodeluje pri zdravljenju in obvladovanju težav, s katerimi se sooča. Veliko samomorilnih ljudi je namreč izjemno ranljivih in se lahko zelo hitro počutijo zavrnjene (Norheim *et al.* 2013).

Ne glede na nekatere stereotipne odgovore sogovornic menim, da tudi same skušajo vzdrževati pozitiven in strokoven odnos pri delu z uporabniki.

Predhodni poskus samomora je najzanesljivejši napovedni dejavnik za ponovni poskus (Marušič, Zorko 2004: 17), kar se je pokazalo tudi pri izkušnji socialnih delavk, ki omenjajo, da so samomor naredili tisti uporabniki, ki so v preteklosti že imeli nekaj poskusov samomora.

Pri izkušnji s samomorom oz. poskusom samomora so socialne delavke omenile, da je bila možnost samomora pri teh uporabnikih že pred tem vidna.

Omenile so tudi nekaj uporabnikov, ki so naredili samomor, a ti z organizacijo in tudi s socialnimi delavci niso bili v rednih stikih. Za njih je bilo značilno, da so pomoč odklanjali ali pomoči sploh niso iskali.

Ena izmed sogovornic je pri svoji izkušnji omenila samomorilno uporabnico, ki je bila zaradi dvojne diagnoze in odvisnosti od alkohola in drog pri strokovnjakih v psihiatrični bolnišnici zavrnjena. Uporabnico so, kljub želji po pomoči pri samomorilnih mislih, zavrnili z obrazložitvijo, da ji ne morejo pomagati, dokler ne bo imela "čistih" misli.

Nekatere ustanove neprimerno obravnavajo ljudi, ki so samomorilni in ne prepoznajo resnosti situacije. Pomen in vloga socialnih služb je zato pri obravnavi takih uporabnikov toliko bolj pomembna.

Socialne delavke v nevladnih organizacijah so ene izmed redkih, ki pomagajo uporabnikom s kompleksnimi problemi pri samomorilnih mislih. Institucije namreč

pogosto načrtujejo delo na podlagi programov, ki jih imajo ali poznajo in ne na podlagi potreb uporabnika (Grebenc, Kvaternik 2008: 135). Tudi socialne delavke so pri tem opozorile na stroga merila ustanov in oteževanje dostopa do pomoči ljudem, ko in ki jo potrebujejo. Isti avtorici (Grebenc, Kvaternik 2008: 135-136) omenjata, da imajo nekatere institucije specializirane programe za posamična področja in ne za kombinacije zasvojenosti in duševnega zdravja. Uporabniki zato težko najdejo pravi naslov pri reševanju svojih težav.

Iz rezultatov raziskave je razvidno, da so socialne delavke omenile sprožilce za samomor, ki se skladajo s teorijo o dejavnikih tveganja. Po mnenju socialnih delavk so to bili negativen odnos, ki so ga imeli uporabniki do sebe, slaba samopodoba in hladni odnosi z drugimi. Samomorilne misli oziroma samomor so povzročili tudi občutki obupanosti, potrnosti in duševne motnje, kot so depresija, bipolarna motnja. Socialne delavke so med dejavnike, ki so pripeljali do samomora oziroma poskusa samomora uvrstile tudi zasvojenosti, spolne zlorabe in smrt bližnje osebe.

Po oceni socialnih delavk je verjetnost za samomor večja, kadar ima uporabnik bipolarno motnjo, pri čemer so upoštevale tudi mnenje uporabnikov. Izmenjevanje epizod manije in depresije, ki je značilna za bipolarno motnjo, namreč povzroči, da so si ljudje bolj pripravljeni kaj narediti. Po Tavčar (2013) kar četrtina do polovica ljudi z bipolarno motnjo poskusi narediti samomor, 10 do 15 odstotkov ljudi s to motnjo pa zaradi samomora tudi umre.

Kljub povezavi duševnih motenj in samomorilnih misli, ni vedno mogoče predvideti samomora. Iz rezultatov raziskave je razvidno, da so se socialne delavke srečale tudi s takimi samomorilnimi uporabniki, ki niso imeli nobene psihiatrične diagnoze.

Ugotovila sem, da se je večina socialnih delavk s svojimi uporabniki pogovarjala o samomoru oziroma o samomorilnih mislih. Socialne delavke so povedale, da uporabniki svojih težav niso skrivali. Ena izmed sogovornic je omenila, da se včasih zgodi, da uporabnik pred samomorom ne kaže znakov, da bi karkoli bilo narobe. O tem govori tudi Reeves (2010: 123), ki pravi da je pri nekaterih ljudeh težko zaznati njihove namene oziroma jih slišati, medtem, ko nekateri odkrito povejo o svojih namenih.

Včasih omenjanje samomora ne napoveduje dejanske napovedi dejanja, zagotovo pa govori o stiski uporabnika. Socialne delavke zato včasih težko iz samega pogovora ocenijo, kako resno je ogrožen uporabnik.

Številne raziskave kažejo, da strokovnjaki, ki doživijo samomor uporabnika, občutijo krivdo, jezo, žalost in strah pred tem, da bi jih drugi krivili (Chemtob *et al.* 1988; Gaffney *et al.* 2009). Iz rezultatov raziskave je razvidno, da so se s podobnimi občutki srečale tudi socialne delavke. Ob samomoru uporabnika opisujejo prisotnost občutka žalosti, pretresenosti, pobitosti, šoka, stiske in jeze. Pojavili so se tudi občutki krivde in dvoma v pomoč, ki so jo nudile. Občutki krivde so se pojavili, zaradi pomislekov o nezadostni pomoči oziroma o tem, da bi lahko ravnale drugače. Po Juhnke in Granello (2005) lahko to kasneje vodi do negotovosti pri pomoči osebi s samomorilnimi mislimi.

Osebne reakcije socialnih delavk so odvisne od različnih dejavnikov. Socialne delavke omenjajo, da so bili razlogi za njihov čustveni odziv spregledanost simptomov in navezanost na uporabnika.

Izkušnja samomora je na socialne delavke vplivala tako na osebni kot tudi na profesionalni ravni. Pri tem se mnenja na osebni ravni razlikujejo.

Rezultati raziskave so pokazali, da ima izkušnja večji vpliv na delo socialne delavke. Menijo, da so zaradi te izkušnje bolj pozorne na uporabnike in da ima taka izkušnja velik vpliv na nadgrajevanje njihovega znanja.

Glede možnih občutkov krivde ob samomoru uporabnika, sem ugotovila, da nekatere socialne delavke niso imele teh občutkov in tudi niso dvomile vase, pri nekaterih pa sta bila oba občutka prisotna. Večkratne izkušnje s samomorom uporabnika so po mnenju socialnih delavk prispevale tudi k temu, da so razvile obrambni mehanizem pred občutki krivde.

Prva reakcija socialnih delavk ob stiku s samomorilnim uporabnikom je takojšnji pogovor, iz katerega ocenijo verjetnost samomora uporabnika. Ob prvem stiku obvestijo uporabnikove najbližje, informirajo uporabnika o dodatni pomoči in mu posredujejo

številke zaupnega telefona, na katere lahko pokličejo v primeru nedosegljivosti socialnih delavk.

Ob visoki samomorilni ogroženosti omenjajo, da uporabnika napotijo v psihiatrično bolnišnico. Iz raziskave sem ugotovila, da se socialne delavke za napotitev uporabnika v psihiatrično bolnišnico odločijo zato, ker nočejo imeti občutka krivde, ki bi se pojavil v primeru uporabnikovega samomora. Socialne delavke samomorilnega uporabnika napotijo v psihiatrično bolnišnico tudi zato, ker v skupnosti ne obstaja krizni center oziroma nemedicinska alternativa, kamor bi samomorilno osebo lahko napotili.

Za ljudi po poskusu samomora oziroma za ljudi, ki so samomorilno visoko ogroženi obstaja le enota za krizne intervencije, ki deluje v sklopu psihiatrične bolnišnice.

Socialne delavke omenjajo, da se ob prvem stiku s samomorilnim uporabnikom sprašujejo, ali so sploh dovolj izobražene in usposobljene za pomoč samomorilni osebi. Tudi Grebenc in Kvaternik (2008: 136) omenjata, da se strokovnjaki socialnega varstva srečujejo z občutki nekompetentnosti pri reševanju takih kompleksnih primerov, zaradi pomanjkanja medicinskega in terapevtskega znanja.

Socialne delavke do samomorilnega uporabnika pristopijo enako kot do drugih, saj pravijo, da uporabnikov ne kategorizirajo. Do uporabnika pristopijo individualno, se z njim pogovorijo, ga poslušajo in mu nudijo podporo. S samomorilnimi uporabniki iščejo vizijo in smisel za življenje in na tak način tudi krepijo njegovo moč.

Po Prestor (2000: 537) se s pravim pristopom in posluhom za težave samomorilne osebe, izognemo neprijetnostim in si pridobimo njihovo zaupanje in sodelovanje, pri tem pa je najpomembnejša aktivnost, komunikacija.

Socialne delavke imajo z uporabniki odprt pogovor, s katerim dajejo uporabnikom možnost, da govorijo o svojih težavah. Skupaj z uporabnikom iščejo izjeme in raziskujejo njegov svet, pri tem pa vzpostavijo varen prostor za izražanje.

Ugotovila sem, da se socialne delavke počutijo sposobne pogovarjati o samomoru in pri tem nimajo težav.

Ključen trenutek v komunikaciji socialne delavke s samomorilnim uporabnikom, pred napotitvijo le-tega k drugi službi nastopi, ko uporabnik pogosto govori o samomoru oziroma, ko omeni da ima že narejen samomorilni načrt.

Socialne delavke pri delu s samomorilnimi uporabniki delujejo po konceptu tukaj in zdaj. Po Čačinovič (2002: 92) daje ta koncept socialni delavki navodilo in možnost, da se loti problema v sedanjosti, ker se le tako lahko soustvarjajo zgodbe za prihodnost, odkrivajo in poimenujejo možne spremembe. Tudi socialne delavke omenjajo, da s samomorilnimi uporabniki ne zaidejo daleč v prihodnost, temveč jim skušajo osmisliti njihovo sedanjost. Pri delu si socialne delavke pomagajo tudi z elementi iz koncepta socialnega dela z družino in kognitivne vedenjske terapije.

Socialne delavke samomorilnemu uporabniku pomagajo pri zmanjševanju pritiskov, s katerimi se sooča in mu pomagajo pri motiviranju za življenje. Pri tem vzpostavijo varen prostor za pogovor in uporabniku dajejo pozitivno izkušnjo odnosa z odraslo osebo. Samomorilnim uporabnikom dajo v procesu pomoči možnost, da lahko izrazijo svoje občutke.

Pomoč samomorilnemu uporabniku obsega tudi delo na terenu, ki je dopolnilo že obstoječim socialnovarstvenim in zdravstvenim programom (Kvaternik, 2013: 2). Terensko delo je po Kvaternik (2013: 12) najučinkovitejše takrat, ko strokovni delavci s ciljno skupino vzpostavijo partnerski odnos v okolju, v katerem živijo in ukrepe načrtujejo na podlagi dejanskih potreb. Ugotovila sem, da gredo socialne delavke na teren enkrat tedensko, oziroma takrat, ko so uporabniki psihotični, depresivni ali se socialno izolirajo. S tem socialne delavke preprečujejo oziroma zmanjšujejo možnost popolne izolacije, ki bi lahko še poslabšala njihovo stanje.

Socialne delavke s samomorilnimi uporabniki vzpostavijo stik tudi preko telefonskega pogovora, saj menijo, da je pomemben stalen stik, ker lahko le tako ocenijo kakšno pomoč potrebujejo.

Po Grebenc in Kvaternik (2008: 137) je pri socialnem delu rezultat dela odvisen od uspeha pri pogajanjih z vsemi akterji. V socialnem delu iščemo način, ki upošteva nepredvidljivosti in pri tem upošteva želje posameznika, odzive okolja in razpoložljive vire v skupnosti. Iz rezultatov raziskave je razvidno, da je socialnim delavkam pomembno, da v proces pomoči vključijo tudi uporabnikom pomembne ljudi, aktivirajo njegovo celotno mrežo in se povežejo z njegovo okolico in s svojci. Pomembno pri tem se jim zdi,

da v proces pomoči vključijo uporabnika, s katerim skupaj soustvarjajo in iščejo možne rešitve, ki vodijo k izboljšanju.

Ugotovila sem, da socialne delavke pomoč uporabniku vidijo tudi v tem, da jih učijo vztrajanja v negotovosti. Pri svojem delu pa so tudi iznajdljive, saj skupaj z njimi odkrivajo nove tehnike pomoči.

Na počutje socialnih delavk ob delu s samomorilnimi uporabniki vpliva sam odnos, ki ga imajo z njimi. Iz rezultatov je razvidno, da imajo z uporabniki pristen odnos, zaradi česar se počutijo tudi osebno vpletene v njihovo situacijo. Kljub izkušnjam omenjajo, da še zmeraj občutijo strah, da se oseba ne bi poškodovala. O tem piše tudi Reeves (2010: 150), ki pravi, da je občutek strahu prisoten pri vseh strokovnjakih, ne glede na izkušnje, ki jih imajo. Socialne delavke omenjajo, da ob delu občutijo tudi zmedenost, negotovost, stisko in nemoč, ko vidijo, da samo njihova pomoč ni dovolj.

Socialne delavke namreč pomoč pri visoko samomorilno ogroženi osebi vidijo v tem, da uporabnika pospremito v psihiatrično bolnišnico, dežurno ambulanto ali k zdravniku. V primeru visoke samomorilne ogroženosti pa omenjajo, da o možni pomoči poučijo tudi uporabnikove starše oziroma svojce.

V socialnem delu potrebujemo znanje o samomoru in samomorilnem vedenju iz več razlogov. Najpomembnejši je seveda ta, da se lahko reši življenje samomorilnega uporabnika.

Iz rezultatov raziskave sem ugotovila, da je pomembno, da socialni delavci poznajo osnovne informacije kot so: osnove pomoči in svetovanja, osnovno znanje o duševnih motnjah in številke zaupnih telefonov. Socialne delavke menijo, da je pomembno poznati določene stavke, kot je obljuba k življenju. O tem piše tudi Žmitek (1994: 23), ki pravi, da je obljuba k življenju oziroma antisuicidalni pakt, še posebej pomembna takrat, kadar samomorilna oseba odklanja hospitalizacijo v psihiatrično bolnišnico. Antisuicidalni pakt je namreč dogovor med samomorilno osebo in terapevtom, kjer samomorilna oseba obljubi, da ne bo ponovno poskušala narediti samomora, ne da bi prej poiskala terapevtsko pomoč.

Socialne delavke menijo, da je pomembno znanje, kako v primeru samomorilno ogroženega uporabnika ukrepati; kam lahko samomorilno ogroženo osebo napotijo in kje jo lahko zavarujejo.

Sogovornice menijo, da se morajo zavedati svojih pristojnosti in svojih omejitev. Tudi Kvaternik in Grebenc (2008: 140) omenjata, da se morajo socialni delavci zavedati svojih pristojnosti in poznati svoje naloge in pooblastila. Le tako se jim naj ne bi bilo treba več podrežati ciljem in nalogam drugih strok (medicine, šole, pravosodja) in lahko sledijo ciljem socialnega dela (izboljšanje kakovosti življenja uporabnikov, krepitev moči, participacija uporabnikov pri odločanju).

Socialne delavke se svojih pristojnosti in načel držijo tako, da samomorilne uporabnike ob oceni visoke samomorilne ogroženosti napotijo v psihiatrično bolnišnico.

Po rezultatih sodeč je za delo s samomorilnimi uporabniki pomembna sposobnost zaznavanja in razumevanja uporabnikovega doživljanja. Socialne delavke omenjajo pomembnost empatičnosti pri delu, spretnosti pogovarjanja in aktivnega poslušanja uporabnika.

Bolj kot vse znanje, pa je po mnenju socialnih delavk pomembna neustrašnost pri delu.

Rezultati raziskave kažejo, da socialne delavke med študijem niso dobile zadostnega znanja za delo s samomorilnimi uporabniki. Po Feldman in Freedenthal (2006: 467), tudi v ZDA, dodiplomski programi socialnega dela ponujajo malo učnih vsebin o samomorilnosti. Avtorja, ki sta izvedla raziskavo o znanju socialnih delavcev, sta ugotovila, da je večina sodelujočih v raziskavi imela opravka s vsaj eno samomorilno osebo, a večina je prejela malo ali nič znanja o preventivi in ukrepih pri delu s samomorilnimi osebami. Ugotovila sem, da tudi moje sogovornice med študijem niso prejele informacij o samomorilnosti, niti osnovnih oziroma so te bile nezadostne. Menijo tudi, da med študijem niso dobile znanja, ki bi ga lahko uporabile pri delu z ljudmi v stiski. Socialne delavke so znanje o samomorilnosti in znanje za delo s samomorilnimi uporabniki dobile med delom v službi. Znanje so pridobile od sodelavcev in tudi iz izobraževanj ter supervizije, ki jih je organizacija priskrbela svojim zaposlenim.

Socialne delavke so kot vir pridobljenega znanja navedle tudi osebno izkušnjo s samomorilnimi osebami, ki so jih spoznale izven delovnega okolja. Znanje so pridobile tudi iz medijev.

Rezultati so pokazali, da se socialne delavke večinoma same angažirajo za pridobivanje znanja, tako da poiščejo primerno izobraževanje, berejo knjige ali za nasvet prosijo prijatelje, ki delajo v isti stroki. Pri tem menijo, da so preveč prepuščene sami sebi.

Po njihovem mnenju, se socialni delavci premalo posvečajo problematiki samomora in menijo, da je premalo poskrbljeno za dodatna izobraževanja.

Mnenje socialnih delavk se razlikuje glede usposobljenosti, ki jo čutijo za delo s samomorilnimi uporabniki.

Nekatere socialne delavke se počutijo premalo kompetentne za delo s samomorilnimi uporabniki, kar pripisujejo pomanjkanju znanja. Druge se počutijo usposobljene, a to le zaradi tega, ker so z leti dela pridobile izkušnje. Sposobnost konstruktivnega pogovora, ki lahko vodi do rešitev, pa čutijo zgolj zato, ker nad uporabnikom nočejo obupati.

Socialne delavke poznajo postopke prepoznavanja samomorilne ogroženosti, a niso prepričane, da bi jo pravilno ocenile.

Socialne delavke predlagajo dodatna izobraževanja, saj bi ta izboljšala občutek kompetentnosti za delo s samomorilnimi uporabniki. Predlagale so dodatna izobraževanja na področju ocenjevanja samomorilne ogroženosti uporabnika in dodatna izobraževanja o duševnih motnjah, ki bi jih izvajali že med študijem socialnega dela.

Vloga socialnih delavk pri delu s samomorilnimi uporabniki je prva pomoč v krizi in prvi stik z uporabnikom, ko se ta znajde v stiski.

Rezultati raziskave kažejo, da socialne delavke svojo vlogo dojemajo kot povezovanje uporabnikov s psihiatrijo in iskanje možnih virov pomoči, pri čemer se jim zdi pomembno, da aktivirajo celotno socialno mrežo uporabnika.

Svojo vlogo vidijo tudi v opazovanju sprememb, ki bi lahko povzročile poslabšanje uporabnikove situacije. Kot sem ugotovila, je ena izmed nalog, ki jih imajo socialne delavke pri tem, da uporabnike ozaveščajo na delavnicah in pogovornih skupinah.

Informirajo pa tudi bližnje in svojce samomorilnega uporabnika, kot tudi mlade s preventivnimi projekti na šolah.

Po mnenju socialnih delavk na področju samomorilnosti primanjkuje storitev socialnega dela in celostne obravnave uporabnika.

Ne glede na to, da se je odnos do samomora in samomorilnih oseb v zadnjih letih spremenil in se o njem govori ter tudi piše razmeroma pogosto, je širšega in multidisciplinarnega raziskovanja tega pojava še zmeraj premalo. O tem piše tudi Ksenija da Silva (2011: 114), ki omenja, da je suicidologija močno podrejena medicinskemu oz. biološkemu modelu, kar pomeni, da se na samomorilno vedenje pogosto gleda iz enega samega (medicinskega) modela in pri tem zanemari vse druge vidike.

Tudi socialne delavke menijo, da socialni delavci na tem področju nimajo vidnejše vloge, kar povezujejo tudi s tem, da ljudje, zaradi utehe, raje sprejmejo medicinsko razlago njihovih težav.

Omenjajo, da na zmanjšano vlogo socialnega dela na področju samomorilnosti vpliva tudi razdeljenost medicinske in socialne stroke.

Mnenje socialnih delavk se, pri oceni usposobljenosti socialnih delavcev za delo na področju samomorilnosti, razlikuje. Nekatere menijo, da so za delo s samomorilnimi uporabniki premalo kompetentne, kar pripisujejo temu, da niso dovolj izobražene za to delo. Ugotovila sem, da jih pri delu s samomorilnimi uporabniki omejuje tudi njihova miselnost in obremenjenost glede izobrazbe, ki jo imajo. Ena od sogovornic namreč omenja, da lahko samomorilnemu uporabniku nudi podporo samo prvi trenutek, saj ni psihoterapevtka.

Za zmanjšano vlogo socialnega dela na področju samomorilnosti, socialne delavke krivijo tudi same sebe. Zaradi občutka neusposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki se socialne delavke namreč raje odločajo, da bodo uporabnikom priskrbele medicinsko pomoč.

Kot sem že omenila, se mnenja o usposobljenosti razlikujejo. Ena od sogovornic neusposobljenost vidi zgolj kot osebno dilemo, s katero se socialni delavci srečujejo. Pri tem poudarja, da je njihova prednost pristen stik, ki ga vzpostavijo s samomorilnim uporabnikom. Kot je razvidno iz rezultatov raziskave imajo namreč socialni delavci tisto

znanje, ki ga v okviru vseh ostalih obravnav primanjkuje; tj., da raziskujejo skupaj z uporabnikom in skupaj z uporabniki iščejo vire moči.

Pri profesionalnem delu z ljudmi z različnimi življenjskimi težavami, se delavci srečujejo z različnimi obremenitvami. Te zmanjšujejo njihove delovne zmogljivosti, pogosto pa imajo tudi neugodne posledice na njihovo zdravje in počutje. Socialne delavke se zato po takih stresnih dogodkih, kot je samomor oziroma poskus samomora uporabnika, razbremenijo s pogovorom s sodelavci ali si že med službenim časom vzamejo odmor in gredo na sprehod. Razbremenijo se tudi z druženjem s prijatelji in pogovorom z njimi, kot tudi z družino. Omenjajo, da jih sprosti tudi ukvarjanje s športom.

S strani organizacije, v kateri so zaposlene, sem ugotovila, da dobijo pomoč v obliki izobraževanj in supervizije. O superviziji kot spodbudi za učenje piše tudi Milošević Arnold (Milošević Arnold *et al.* 1999), ki pravi, da je supervizija opora ali suport pri prenašanju obremenitev v odgovornem strokovnem delu in pomoč pri usmerjanju profesionalnega ravnanja.

Rezultati raziskave ponujajo vpogled v delo in izkušnje socialnih delavk na področju samomorilnosti, ki je velikokrat spregledana tema raziskav. Ugotavljam pa, da je pomanjkljivost moje naloge predvsem v majhnem vzorcu socialnih delavk. V vzorec sem jih zajela le šest. Ob večjem vzorcu in z bolj specifičnimi vprašanji, bi lahko nadaljnje raziskave imele večjo težo.

6 SKLEPI

- Stigmatiziranje duševnih težav je razlog za visoko stopnjo samomora. Številni posamezniki, ki storijo samomor, zaradi strahu pred stigmo ne poiščejo strokovne pomoči.
- Stopnja samomorilnosti se po regijah razlikuje, kar je posledica z alkoholom povezanih duševnih motenj in delno kot posledica razlike v industrijski razvitosti posameznih regij.
- Na višjo stopnjo samomorilnosti vpliva samomor prepoznavne osebe ali nekoga, ki ima velik vpliv na ustvarjanje mnenja.
- Samomor v socialnih delavkah vzbudi globoko žalost in misel na izgubljeno priložnost.
- V odnosu do samomora in samomorilnih ljudi se mnenja socialnih delavk razlikujejo.
- Predhodni poskus samomora je najzanesljivejši napovedni dejavnik za ponovni poskus samomora.
- Psihiatrične bolnišnice imajo nejasna merila pri sprejemanju uporabnikov s kompleksnimi problemi, kar takim uporabnikom otežuje dostop do pomoči.
- Socialne delavke v nevladnih organizacijah so ene izmed redkih, ki pomagajo uporabnikom s kompleksnimi problemi.
- Kljub povezavi duševnih motenj s samomorilnimi mislimi, ni vedno mogoče predvideti samomora.
- Večina uporabnikov svojih samomorilnih namenov ne skriva.
- Ob samomoru uporabnika socialne delavke občutijo žalost, pretresenost, pobitost, šok, stisko in jezo.
- Izkušnja samomora uporabnika ima velik vpliv na nadaljnjo delo socialnih delavk. Zaradi te izkušnje so bolj pozorne na uporabnike.
- Prva reakcija socialnih delavk ob stiku s samomorilnim uporabnikom je takojšnji pogovor iz katerega ocenijo verjetnost samomora uporabnika.

- Socialne delavke samomorilnega uporabnika napotijo v psihiatrično bolnišnico zato, ker v skupnosti ne obstaja krizni center oziroma nemedicinska alternativa.
- Ob prvem stiku s samomorilnim uporabnikom socialne delavke podvomijo v svojo usposobljenost za delo.
- Socialne delavke individualno pristopijo do samomorilnega uporabnika.
- Socialne delavke prilagajajo proces pomoči glede na potrebe uporabnika in so pri tem iznajdljive.
- Socialne delavke dajejo uporabniku možnost izražanja v procesu pomoči.
- V proces pomoči samomorilnemu uporabniku vključijo uporabniku pomembne ljudi in aktivirajo njegovo celotno mrežo.
- Občutek strahu je pri socialnih delavkah prisoten ne glede na številne izkušnje.
- Za delo s samomorilnimi uporabniki je potrebno vedeti, kako v primeru samomorilne ogroženosti ukrepati, kam se lahko samomorilno osebo napoti in kje se jo da zavarovati.
- Socialne delavke napotijo visoko samomorilno ogrožene uporabnike v psihiatrično bolnišnico, ker se držijo pristojnosti in svojih omejitev.
- Dodiplomski program socialnega dela ponuja premalo učnih vsebin na temo samomorilnosti. Socialne delavke med študijem niso dobile zadostnega znanja o samomorilnosti.
- Znanje o samomorilnosti in znanje za delo s samomorilnimi uporabniki so socialne delavke dobile med delom v službi.
- Za dodatna izobraževanja na področju samomorilnosti je premalo poskrbljeno. Za nadgrajevanje znanja, socialne delavke poskrbijo same; poiščejo primerno izobraževanje in berejo knjige.
- Socialne delavke si želijo dodatnih izobraževanj. Dodatna izobraževanja bi izboljšala občutek kompetentnosti za delo s samomorilnimi uporabniki.
- Socialne delavke niso enotne glede usposobljenosti, ki jo čutijo za delo s samomorilnimi uporabniki.
- Na področju samomorilnosti primanjkuje storitev socialnega dela in celostne obravnave uporabnika. Širšega in multidisciplinarnega raziskovanja tega pojava je še zmeraj premalo.

- Na zmanjšano vlogo socialnega dela na področju samomorilnosti, vpliva razdeljenost socialne in medicinske stroke in občutek nekompetentnosti socialnih delavcev za to delo.
- Neusposobljenost je osebna dilema socialnih delavcev.
- Prednost socialnih delavcev pri delu s samomorilnimi uporabniki je pristen stik, ki ga vzpostavijo s samomorilnim uporabnikom. Socialni delavci imajo tisto znanje, ki ga v okviru vseh ostalih obravnav primanjkuje.
- Socialne delavke se ob stresnih situacijah, kot je samomor uporabnika, razbremenijo z druženjem s prijatelji, pogovorom z njimi in z družino, ukvarjanjem s športom, supervizijo in izobraževanji.

7 PREDLOGI

- Več poudarka bi morali dati na praktično učenje veščin za krepitev duševnega zdravja in soočanje s težavami (predvsem v regijah s slabšimi kazalniki duševnega zdravja). To bi lahko dosegli z npr., brezplačnimi delavnicami o krepitvi samopodobe, kariernimi svetovanji.
- V Sloveniji bi morali ustanoviti krizni center ali varno hišo, kjer bi sprejemali samomorilne osebe s kompleksnimi problemi (dvojne diagnoze, zasvojenosti in samomorilne misli hkrati). Takim ljudem, ki potrebujejo pomoč, so namreč marsikje zaprta vrata. Krizni center bi deloval 24 ur na dan, vse dni v letu.
- Prednost socialnih delavcev je pristen stik s samomorilnim uporabnikom. Z odnosom, ki temelji na spoštovanju in empatiji do človeka naredijo uspešno podlago za proces pomoči. Pomembno se mi zdi, da bi socialni delavci imeli več možnosti kam osebo napotiti v primeru njihove nedosegljivosti. Potrebne so intervencije (krizni timi), ki ne bi še dodatno pripomogle k oškodovanju ljudi (napotitev v psihiatrično bolnišnico, še danes vodi do stigmatizacije osebe).
- Potrebno je prevetrili učni program na Fakulteti za socialno delo. Zagotoviti se mora učne vsebine na temo samomorilnosti in duševnega zdravja.
- Predlagam, da bi na Fakulteti za socialno delo v okviru predavanj uvedli tudi gostovanja socialnih delavcev, ki bi predavali o svojih izkušnjah in dobrih praksah s področja dela s samomorilnimi ljudmi.
- Potrebno je konstantno dopolnjevanje znanja in izobraževanje zaposlenih socialnih delavcev, ki prihajajo v stik s samomorilnimi ljudmi. Dodatna izobraževanja bi izboljšala njihov občutek kompetentnosti za delo s samomorilnimi uporabniki in s tem posledično vplivala k večji vlogi socialnega dela na področju samomorilnosti.

Predlogi za nadaljne raziskovanje:

- Zanimivo bi bilo narediti raziskavo, ki bi obravnavala pogled strokovnjakov iz medicinske stroke na vlogo in delo socialnega delavca za delo s samomorilnimi ljudmi. To bi lahko vplivalo na sodelovanje obeh strok, ki bi lahko privedla do učinkovitih skupnih smernic za pomoč samomorilnim osebam.

8 UPORABLJENA LITERATURA

Chemtob, C. M., Hamada, R. S., Bauer, G., Torigoe, R. Y., Kinney, B. (1988), Patient suicide: Frequency and impact on psychologists. *Professional Psychology. Research and Practice*, 19, 421-425.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2002), *Koncept delovnega odnosa v socialnem delu*. Fakulteta za socialno delo. Dostopno na <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-JU9V2QAF> (7.12.2016)

Da Silva, K. (2011), Pravice ljudi s samomorilnimi izkušnjami v modelu bio-bio-bio. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 39, 246: 114-122.

De Leo, D., Burgis, S., Bertolote J. M., Kerkhof, A., Bille-Brahe, U. (2004), Definitions of Suicidal Behaviour. V: De Leo, D., Bille Brahe, U., Kerkhof, A., Schmidtke, A. (ur.), *Suicidal behavior: theories and research findings*. Göttingen: Hogrefe & Huber (18-37).

Dernovšek, Z. M. (2004), Preprečevanje samomora v primarnem zdravstvu. V: Marušič, A., Roškar, S. (ur.), *Slovenija s samomorom ali brez: monografija*. Ljubljana: DZS (64-73).

Euregenas (2014). Dostopno na http://www.euregenas.eu/wpcontent/uploads/2014/04/General-Guidelines-on-Suicide-Prevention_SI.pdf (23.5.2016)

Feldman, B. N., Freedenthal, S. (2006), Social Work Education in Suicide in Suicide Intervention and Prevention: An Unmet Need?. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 36, 4: 467-480. Dostopno na <http://www.bu.edu/ssw/files/pdf/socialworkeducationinsuicidepreventionfeldman1.pdf> (7.12.2016)

Flaker, V., Leskošek, V. (1995), Vpliv študija duševnega zdravja v skupnosti na socialno delo na področju duševnega zdravja. *Socialno delo* 34, 6: 395-400.

Flaker, V. (2003), *Oris metod socialnega dela: uvod v katalog nalog centrov za socialno delo*. Katalog socialnega dela. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Skupnost centrov za socialno delo Slovenije.

Flaker, V. @Boj za. (2012), *Direktno socialno delo*. Založba/ *cf

- Gaffney, P., Russell, V., Collins, K., Bergin, A., Halligan, P., Carey, C., Coyle, S. (2009), Impact of patient suicide on front-line staff in Ireland. *Death Studies*, 33, 7: 639-656.
- Grebenc, V., Kvaternik, I. (2008), Vrzeli med medicino in socialnim delom: primer "dvojnih diagnoz". *Teorija in praksa*, 45, 1-2: 129-143. Dostopno na <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-FE15FS2F> (11.11.2016)
- Groleger, U. (2009), Od teorije (k praksi). V: Tančič, A., Poštuvan, V., Roškar, S. (ur.), *Spregovorimo o samomoru med mladimi*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS (76-84).
- Hawton, K., van Heeringen, K. (2009), Suicide. *Lancet*, 373, 9677: 1327-1381.
- Juhnke, G. A., Granello, P. F. (2005), Shattered dreams of professional competence: The impact of client suicides on mental health practitioners and how to prepare for it. *Journal of Creativity in Mental Health*, 1, 3-4: 205-223.
- Hvalič Touzery, S., Pivač, S., Smodiš, M. (2015). *Analiza stanja na področju duševnega zdravja-ranljive skupine*. Fakulteta za zdravstvo Jesenice. Dostopno na <http://www.animasana.si/data/files/1448281525.pdf> (9.12.2016)
- Kamin, T., Klanšček, J. H., Zorko, M., Bajt, M., Roškar, S., Dernovšek, Z. M. (2009), *Duševno zdravje v Sloveniji*. Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije in kodeks etičnih načel v socialnem varstvu* (2006). Dostopno na <https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjeqZnzi-XQAhVICywKHct7D28QFggaMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.fsd.uni-lj.si%2Fmma%2FEti%25C4%258Dna-kodeka-SV-in-SD%2F2015102913184767%2F&usg=AFQjCNEdjHXunxrqbm0Z6vaQglXUgW9Ckw&sig2=Cb9Nbysy6ulxxHu3LfGXGw&cad=rja> (3.5.2016)
- Kvaternik, I. (2013), *Terensko delo-Metoda raziskovanja in odzivanja na potrebe ciljne skupine. Učno gradivo*. Ljubljana: RS Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Dostopna na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Gradiva_ESS/ACS_Izobrazevanje/ACSIzobrazevanje_91Terensko.pdf (7.12.2016)
- Lamovec, T. (1998), *Psihosocialna pomoč v duševni stiski*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

- Lester, D. (1989), *Questions and answers about suicide*. Philadelphia: The Charles Press.
- Levy, S. R., Jurkovic, G. L., Spirito, A. (1995), A multisystems analysis of adolescent suicide attempters. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 23, 2: 221-234.
- Lloyd, G. G. (1995), Suicide in hospital: guidelines for prevention. *Journal of Royal Society of Medicine*, 88, 6: 344-346.
- Mann, J. J., Apter, A., Bertolete, J., Beautrais, A., Currier, D., Haas, A., Hendin, H. (2005), Suicide prevention strategies: A systematic review. *Journal of the American Medical Association*, 294, 16: 2064-2074.
- Marušič, A., Zorko, M., (2004), Slovenski samomor skozi prostor in čas. V: Marušič, A., Roškar, S. (ur.), *Slovenija s samomorom ali brez: monografija*. Ljubljana: DZS (10-20).
- Mesec, B. (1998), *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: VŠSD.
- Milčinski, L. (1985), *Samomor in Slovenci*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Milčinski, L. (1999), Samomorilno vedenje. V: Tomori, M., Ziherl, S. (ur.), *Psihijatrija*. Ljubljana: Litterapicta (361-375).
- Milošević, V. (1989), *Socialno delo*. Ljubljana: samozaložba.
- Milošević Arnold, V., Vodeb Bonač, M., Erzar Metelko, D., Možina, M. (1999), *Supervizija- znanje za ravnanje*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Milošević Arnold, V., Postrak, M. (2003). *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba
- Mrazek, P. J., Haggerty, R. J. (ur.) (1994), *Reducing risks for mental disorders: Frontiers for preventive intervention research*. Washington DC: National Academy Press.
- Mrevlje, G. (1995), Samomor kot zdravstveno-socialni pojav na Slovenskem. V: Mrevlje, G. (ur.), *Ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti*. Ljubljana: Meridiana (104-113).
- Norheim, A. B., Grimholt, T. K., Ekeberg, Ø. (2013), Attitudes towards suicidal behaviour in outpatient clinics among mental health professionals in Oslo. *BMC Psychiatry*, 13, 90.

- Prestor, J. (2000), Pristop k samomorilno ogroženi osebi na terenu in njen prevoz v bolnišnico. V: Bručan, A., Gričar, M. (ur.), *Urgentna medicina – izbrana poglavja*. Portorož: Slovensko združenje za urgentno medicino (537-43).
- Rapoša Tajnšek, P. (2007), Raziskovanje življenjskega sveta uporabnika v širšem kontekstu socialnega dela. V: Šugman Bohinc, L., Rapoša Tajnšek, P., Škerjanc, J., *Življenjski svet uporabnika: Raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje zelenih razpletov*. Ljubljana: FSD (7-24).
- Reeves, A. (2010), *Counselling suicidal clients*. SAGE Publications Ltd.
- Rebernik, A. (2014), Stopnja samomora je po regijah povezana tudi z brezposelnostjo. *Siol*, 6.12.2016. Dostopno na <http://siol.net/novice/slovenija/stopnja-samomora-je-po-regijah-povezana-tudi-z-brezposelnostjo-49829>
- Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2011-2016*. Dostopno na http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/javna_razprava_2011/resoluc_dusevno_zdravje/Resolucija_dusevno_zdravje_060411.pdf (6.12.2016)
- Retterstøl, N. (1993), *Suicide. A European perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Reynders, A., Kerkhof, A. J., Molenberghs, G., van Audenhove, C. (2014), Attitudes and stigma in relation to help-seeking intentions for psychological problems in low and high suicide rate regions. *Social Psychiatry and Psychiatry Epidemiology*, 49, 2: 231-239.
- Roškar, S. (2004), Samomor med duševnostjo in telesom. V: Marušič, A., Roškar, S. (ur.), *Slovenija s samomorom ali brez: monografija*. Ljubljana: DZS (29-37).
- Roškar, S. (2008), Kognitivnopsihološke teorije samomorilnega vedenja. *Psihološka obzorja / Horizons of Psychology*, 17, 2: 91-104.
- Roškar, S., Podlesek, A., Zorko, M., Tavčar, R., Dernovšek, M. Z., Groleger, U., ... Marušič, A. (2010), Effects on training program on recognition and management of depression and suicide risk evaluation for Slovenian primary-care physicians: Follow-up study. *Croatian Medical Journal*, 51, 3: 237-242.
- Shneidman, E. S. (1993), Suicide as Psychache. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 181, 3: 145-147.
- Shneidman, E. S. (1996), *The suicidal mind*. Oxford: Oxford University Press (51-154).

- Smonker, T. (2007), Perspektiva moči na področju duševnega zdravja v skupnosti. *Socialno delo*, 46, 1-2: 47-55.
- Sobočan, A. M. (2011), Etika v socialnem delu. *Socialno delo*, 50, 3-4: 205-215.
- Stack, S. (2005), Suicide in the media: a quantitative review of studies based on non-fictional stories. *Suicide and Life Threatening Behaviour*, 35, 2: 121-133.
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). Dostopno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05L3007S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/32_Umrlijivost/15_05L30_umrli-vzrok/&lang=2 (6.12.2016)
- Stone, G. (1999), *Suicide and attempted suicide*. New York: Carroll & Graf Publishers, Inc.
- Swanke, J. R., Buila, S. M. D. (2010), Gatekeeper training for caregivers and professionals: A variation on suicide prevention. *Advances in Mental Health*, 9, 1: 98-104.
- Tančič, A., Groleger, U. (2009), Preventiva samomorilnega vedenja pri mladih-Kaj lahko storimo v šolah?. V: Tančič, A., Poštuvan, V., Roškar, S. (ur.), *Spregovorimo o samomoru med mladimi*. Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije (75-105).
- Tavčar, R. (2013), Razpoloženske motnje. V: Pregelj, P., Kores Plesničar, B., Tomori, M., Zalar, B., Ziherl, S. (ur.), *Psihijatrija*. 1. izd. Ljubljana: Psihiatrična klinika (218-227).
- Tekavčič Grad, O. (1995), Ali lahko preprečujemo samomor in kako? *Obzornik zdravstvene nege*, 29, 1-2: 9-11.
- Tekavčič Grad, O. (1999), Kako preživeti samomor bližnjega? V: Romih, J., Žmitek, A. (ur.). *Urgentna stanja v psihiatriji: Zbornik*. Begunje: Psihiatrična bolnišnica. Dostopno na <http://www.pb-begunje.si/gradiva/Tekavcic1351439087143.pdf> (6.12.2016)
- Tekavčič Grad, O. (2004), Žalovanje po samomoru bližnjega – travmatske posledice in kako jih preprečevati. V: Marušič, A., Roškar, S. (ur.), *Slovenija s samomorom ali brez: monografija*. Ljubljana: DZS (156-166).
- Tomori, M. (2004). Preprečevanje samomora pri mladostnikih. V: Marušič, A., Roškar, S. (ur.), *Slovenija s samomorom ali brez: monografija*. Ljubljana: DZS (79-90).
- Valente, S. M. (1994), Psychotherapist reactions to the suicide of a patient. *American Journal of Orthopsychiatry*, 64, 4: 614-621.

- van Heeringen, C., Hawton, K., Williams, J. M. G. (2000), Pathways to suicide: an integrative approach. V: Hawton, K., van Heeringen, C. (ur.), *The international handbook of suicide and suicidal behaviour*. Chichester: Wiley (223-234).
- Videmšek, P. (2008), Krepitev moči kot temeljno orodje socialnega dela. *Socialno delo*, 47, 3–6: 209-217.
- Žmitek, A., Acović, M. (1990), Samomor pri psihiatričnih pacientih. V: Dolenc, A. (ur.), *Samomor na Slovenskem*. Ljubljana: Medicinski razgledi (249-256).
- Žmitek, A. (1994), Samomorilnost: klinični vidik. V: Romih, J., Žmitek A. (ur.), *Psihiatrični zbornik Begunje*. Psihiatrična bolnišnica Begunje (10-25).
- World Health Organisation, Dostopno na <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs398/en/> (3.5.2016)
- World Health Organisation, Dostopno na <http://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/mental-health/mental-health> (3.5.2016)

9 PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik za intervju

Mnenje socialnih delavk o samomoru:

- a) Kakšna je vaša ocena samomorilnosti v Sloveniji?
- b) Kakšni menite, da so dejavniki tveganja za samomor?
- c) Kaj vam pade na misel ob besedi samomor?
- d) Kakšen je vaš odnos do samomora?
- e) Kaj menite o ljudeh, ki so naredili samomor?

Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika:

- a) Mi lahko opišete izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika?
- b) Kakšne misli, čustva so vas obdajala, ko ste izvedeli za samomor?
- c) Kakšen vpliv je imela ta izkušnja na vas?

Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom:

- a) Kako reagirate, kadar vam uporabnik pove o svojih samomorilnih težnjah?
- b) Kakšno pomoč nudite kot socialni delavec osebam, ki so samomorilno ogrožene?
- c) Kakšen pristop uporabite pri delu s samomorilnim uporabnikom?
- d) Kakšna je vaša komunikacija s samomorilnim uporabnikom?
- e) Kako se počutite ob delu z uporabnikom, ki je samomorilno ogrožen?

Znanje o samomorilnosti:

- a) Zanima me, katera znanja so potrebna za delo s samomorilnimi uporabniki?
- b) Kje ste pridobili znanje/informacije o samomorih, preden ste se s to izkušnjo srečali v praksi (med delom)?

Vloga:

- Kako vi vidite vlogo socialnega delavca oz. socialnega dela pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Razbremenitev:

- a) Kako se razbremenite kadar ste zaradi svojega dela izpostavljeni takim dogodkom?
Kdo vam je takrat najbolj v pomoč?
- b) Kako vam vaša organizacija pomaga pri razbremenitvi? (Imate organizirane podpore razbremenitev, tj. supervizija, intervizija?)

Priloga 2: Zapisi pogovorov s socialnimi delavkami in poudarjene relevantne izjave

INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO A

Mnenje socialnih delavk o samomoru:

1. Kakšna je vaša ocena samomorilnosti v Sloveniji?

Mal je upadla.. (A1) To vem, pač zato ker sledimo tem raziskavam. Vem, da je samomorilnost rahlo upadla, ampak je še zmeraj ful visoka. (A2) **Okoli 450 ljudi na leto naredi samomor, tko da je zlo zlo visoka..** (A3) **Slovenija je ful ful samomorilna.** (A4) **Število samomorov pa pada tut zaradi večje ozaveščenosti o tem, osebni zdravnik prej pogrunta to, antidepresivi baje tut pomagajo,..** (A5) Eni pravijo, da ja.. Drugi da ne, no.. In da še bolj spodbuja k samomoru,.. Jaz zdej tukaj res nisem, neki da bi lahko,.. **Je dejstvo, da tudi ženske majo več poskusov,.. Ampak so manj uspešne, moški pa so bolj,.. Tut že iz tega pritiska, da ne bi če se že odloči za samomor in mu ne bi ratal, da mu bojo rekli, mislim.. Pa še tega nisi sposoben nardit.** (A6) Več realnega pritiska je na njih,..

2. Kakšni menite, da so dejavniki tveganja za samomor?

Ja, definitivno na samomor dodatno vpliva, pač.. **Ko se človek znajde v krizi.** (A7) To se pravi, če gledamo recimo konkretno Slovenijo, so **regije, kjer je veliko brezposelnosti,** (A8) **revščine** (A9) in **alkoholizma..** (A10) Te so bolj obremenjene s samomorom, a ne.. Tko da definitivno so to dejavniki tveganja. Potem **osamljenost ljudi,** (A11) **nesmiselnost življenja,** (A12) a ne.. Ko človek nima več.. Ne vem, **ko ne more poskrbet za lastno eksistenco, ne more poskrbet za eksistenco svoje družine.** (A13)

Ko življenje enostavno zgubi vrednost. (A14)

Mogoče bi še rekla, da na uporabnike deluje dost, to,.. **Kadar naredi nekdo samomor, ki so ga poznali,.. lahko vpliva še na druge** (A15) uporabnike, ki bi ga lahko naredil mogoče. Se spomnim recimo, pred leti,.. Ko je Lamovčeva nardila samomor..Da je blo to potem tko, da če pa ona nardi samomor, pa je taka neka strokovnjakinja pa to,.. Pa tok je govorila o tem, pa je še ona naredila,.. Kako ga pol jaz ne bi.. Ga jaz naredim še prej,.. **Tut zdej, ki ga je recimo naredila Renata Ažman,..Ki je bla sploh tko poznana, pri nas,.. Tut z nami je sodelovala,.. Pa vodila delavnice tega kreativnega pisanja,.. Pa zlo je bla tak vzor tega, kako se pobrat vn iz depresije, kako premagat to,.. Kako živet naprej,.. In je potem naredila samomor, se mi zdi da je zlo, tko,.. Ne,.. Tko zlo slab občutek imaš, potem.. Ko vidiš,.. Pravzaprav pa res ni možno,..** (A15a)

3. Kaj vam pade na misel ob besedi samomor?

Tko, kakšna velka škoda je to za vsako človeško življenje. (A16) Zarad tega, ker vidim tudi pri nas, pri kakšnih uporabnikih, ki so mel poskuse samomora.. **Pa recimo jim niso uspel, da so recimo potem dobro nadaljeval svoje življenje. Recimo sami povejo, kakšna škoda bi bla, če bi jim takrat uspel.** (A17) Tko, da se mi zdi vedno ful velka škoda, če človek naredi samomor. Tko, ker ne veš kaj si spustu iz rok. (A18) To je prvo kar mi pade na pamet.

4. Kakšen je vaš odnos do samomora?

Ah, sej ne vem kaj naj rečem. Pač,.. **Je neke vrste izhod v stiski,..** (A19) Kadar res ni več možno zdržat. Ampak men se zdi, da ima vsak vsaj neki v sebi kar bi se dalo zbuditi in ga prepričat, da ni tolk črno vse. (A20)

5: Kaj menite o ljudeh, ki so naredili samomor?

Ja ne vem, da so bili zelo zelo nesrečni dalj časa.. (A21) **Da so v bistvu v samomoru našli rešitev svoje stiske.** (A22)

Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika:

6. Mi lahko opišete izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika?

Uporabniki, mi povejo včasih, da razmišljajo o samomoru, povejo mi da so v preteklosti mel poskus samomora... (A23) So pa tudi uporabniki, ki ga tudi uspešno izvedejo, brez da bi jaz vedla da bodo oni naredil samomor. (A24) Ampak moram pa rečt, da vsi ti naši uporabniki, ki so nardil samomor, niso bli kej dost povezani z nami. (A25) So bli to mogoče uporabniki, ki so prišli dvakrat na leto. (A26) Niso zares iskal naše pomoči. (A27) Al pa so pomoč odklanjali. (A28) Tut niso se navezal na naše uporabnike. (A29) Ti so nardil samomor. Je bla pa ena punca, ki pa je nardila samomor in ki pa je bla povezana z nami, ki sm tudi jaz včasih k njej na teren hodila.. Pa na naše aktivnosti je hodila.. In pravzaprav sem jaz o njej razmišljala, da je ona potencialna samomorilka, res.. Tko da me pravzaprav ni presenetil, da je ona nardila samomor. Predvidevala sem zaradi njene cele življenske situacije. Ker je bla zelo nezadovoljna sama s sabo. (A30) Ni mela nobene družbe, (A31) skregana več al mn, (A32) ni se razumela z ljudmi okoli sebe.. (A33) Pogosto je tudi govorila o nesmislu življenja, (A34) vizualno si ni bila všeč (A35) ni zmogla več živet.. (A36) Mislim tko no, ful je blo.. Ful je bla res globoko depresivna (A37) in globoko globoko nesrečna, (A38) tko bom rekla. Manično depresivna, (A39) tko da potem. Jaz vidim pri nas a ne, ljudje sploh manično depresivni so v kakšnih fazah potem bolj nagnjeni k temu da si kej nardijo. (A40) Ljudje, ki se znajdejo v stiski (A41) zaradi česar koli pač že.. Al se počutijo ves čas neuspešne. (A42) Večkrat se zgodi, da ti ki pridejo in so samomorilni nimajo diagnoze. (A43) Definitivno si predstavljam, da.. Mogoče so, pri teh manično depresivnih.. Da ko grejo ven iz te globoke depresije, da je to tko.. Mi sami povejo, da so takrat bolj sposobni zares kej nardit, kot pa.. V nekih globokih depresijah. (A44)

7. Kakšne misli, čustva so vas obdajala, ko ste izvedeli za samomor?

Tko mal sem bla vseen šokirana. (A45) Ker je skočila pod vlak in se mi je zdelo, o my god.. Groza. Tko, ful mi je blo grozn. (A46) Ful mi je blo grozn tut zato ker sem se z njo pogovarjala, nedolg nazaj.. Pač mogoče, dva tri dni nazaj... In nisem opazila.. Jaz takrat, ko sem se z njo pogovarjala nisem zares opazila, da bi bla takrat.. Da bi jaz ocenila, da je pri njej nevarnost samomora. (A47) Je bla takrat dost, tko.. Dost uredi, no.. Sem se začela spraševati, kako da tega nisem opazila. (A48) Predvsem pa tko no.. Žalost, ko pomisliš, da je nikol več ne bo.. (A49) Pol sem se tko mal spominjala nazaj.. Nje, vsega kar smo skupaj tko doživeli, počel.. Ampak vseen en del mene je pa pomislil, tut... Ok, lej... Sej v resnici sem pričakovala, da se bo to enkrat zgodil.. (A50) Res.. Kokrkol se to grozno sliši. Ampak res je tko. Mogoče sem tut pomislila, da nismo dost nardil, kaj bi še lahko.. (A51) Ampak tut potem, ko o tem še razmišljaš a ne.. Včasih tut kej preložimo, a ne.. Ah, bomo že enkrat, a ne.. Enkrat ko bo bolj primeren čas načet pogovor z njo.. Ampak pol v bistvu zmanjka časa, tko.. Ne zagrabiš časa pravočasno. Nismo znal opaziti teh znakov, (A52) nismo znal slišati oseb.. (A53) Al nam ni blo pomembno jih slišati.. (A54) Al enostavno, ni blo nikogar, ki bi se potrudil okol njih. (A55)

8. Kakšen vpliv je imela ta izkušnja na vas?

Mmmm, ne vem če je mela kakšen poseben vpliv. Ne. (A56) Mogoče sem malo bolj pozorna. (A57) V bistvu sem razmišljala, če je pravzaprav sploh blo kej, kar bi mi zaposleni zares lahko naredili. (A58) Kok zares zmores ti tko enmu človeku dat ene pozornosti, ljubezni in občutka, da ti je pomemben in se povezat z njim.. In tko no. To ni kr tko. Se mi zdi, da so to najbolj pomembne stvari, za človeka ki je recimo, za človeka ki razmišlja o samomoru, ki je ful nesrečen. Sploh pa potem, ker je imela svoje faze, pa je čist odblizila, pa tko ne,... Velik je drugih ljudi, ki pridejo.. Pa pol mal pozabiš.. Tko no. Da bi pa samo sebe krivila, to pa ne. (A59) Ja, pomislim pa.. Aha, lahko bi mogoče, še to.. Al pa uno.. (A60) Mogoč bi ga kasnej nardila. Jaz sem mela tko občutek, da bi ga ona slej ko prej nardila. Se mi zdi, da bi bile v temeljih stvari, ki bi jih morala met ona zase..

Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom:

9. Kako reagirate, kadar vam uporabnik pove o svojih samomorilnih težnjah?

V bistvu vprašam, direktno. Kaj se dogaja z njim, zakaj o tem razmišlja.. Kako je do tega prišel.. Kok časa že o tem razmišlja.. (A61) Sicer pa k men ni še noben pršel, da bi na novo prišel, pa da bi mi rekel da razmišlja o samomoru.. Nikol. To so več al manj, vedno uporabniki, ki jih že dalj časa poznam.. Recimo, zdej konkretno ena gospa.. Ki ji je umrl sin.. Skor vsakič, ko pride mi pove.. Da o tem razmišlja.. Ampak, to.. Jaz vseen vidim, da je to tko ne.. Ona že pomisli, da bi vse skup končala.. Po drugi strani pa vidim, da vseeno še zelo skrbi zase.. Da ni, da bi kr opuščala kakšne stvari, ma načrte za prihodnost. Se mi ne zdi tko realna ta grožnja.. (A62) Se pa vedno z njo pogovarjam.. Vedno, vedno, vedno. Je pa recimo tko, da če jaz ocenim da je nekdo resnično resnično samomorilno ogrožen, bi poklicala

psihiatrijo. Da gre nekam kjer bo na varnem. (A63) Ampak to tut zato, ker dejansko v skupnosti ne obstaja nek krizni center kamor bi ti človeka lahko nastanil, ni alternative. (A64)

10. Kakšno pomoč nudite kot socialni delavec osebam, ki so samomorilno ogrožene?

A ne, tut ta gospa, ki sem prej jo omenla,.. Z njo se vidim dvakrat na teden. **Enkrat na teden pride ona k men, enkrat jaz k njej.** (A65) Tko, tut ko vidim, da se za naprej neki pogovarjama,.. Ona je tko v tej aktivnosti,.. Mogoče, **ko vidim, da gre nekdo v kakšne psihoze,.. Da nekdo postaja depresiven,.. Da se je zavlekel doma,.. Grem na teren,.. Do njega domov.** (A66) Takim posvetimo malo več pozornosti. **Večkrat tut pokličem kako je,..** (A67) Damo vedet, da so nekomu pomembni, da so ljudje,.. **Al pa če še koga vključimo mogoče,.. Prostovoljca,..** (A68) Je pa tko, da nimaš ti dost,.. Da nimaš ti neke čarobne palčke, pa da je v tvoji moči, da boš ti preprečil nekomu samomor nardit, ni tko a ne.. Ti že lahk neki nardiš, a ne,.. **Ne vem kaj bi socialno delo lahko ponudlo.. Razen storitev, ki je ni. Se pravi krizni center, krizne time.** (A69)

11. Kakšen pristop uporabite pri delu s samomorilnim uporabnikom?

S pogovorom mu dam vedet, da ni zadnja rupa na sviralu. (A70) Je pa fora je pri tem, da ni tko da bi jaz lahko ocenla enega uporabnika, kot samomorilnega,.. A veš, da bi jaz prov vedla, aha,.. Ta pa je samomorilen. Recimo s temi, ki jaz delam,.. So, amm. Dost daleč od samomorilnosti, ker so ful aktivni v življenju, ker pridejo k meni, pridejo po pomoč, ker se povezujejo, ker razmišljajo o stvareh,..

12. Kakšna je vaša komunikacija s samomorilnim uporabnikom?

Če bi mi recimo rekel, da ima že narejen samomorilni načrt, bi pa poklicala psihiatrijo,.. (A71) Js bi ga hospitalizirala,.. Recimo. Res. Ja. Bi. **Če bi meni človek rekel, da ima narejen načrt za samomor,.. Ammm, je to men že tko.. Tko skrajno, skrajno,.. Da bi ga umaknila,..** (A72) Res. Tut povedala bi mu,.. Ok, bi se pogovarjala,.. Bi mu rekla, da po mojem znanju, po tem kar jaz razumem,.. Če je nekdo že naredu, če si že naredu načrt za samomor,.. To pomen, da si že zlo daleč prišel, da si že najdu rešitev.. Da resno razmišljaš,.. Ko ma človek narejen načrt je to to,.. Tut ponavad ne bo povedal, da ima narejen načrt,.. To ne vem če je možno. Ko človek naredi načrt, ponavad se takrat malo bolj sprosti,..Hodi malo bolj naokoli,.. In potem se fenta. Ni da bo pršu in povedal, da je naredu načrt.. Ker bi mu jaz ogrozila ta načrt in on to dobro ve,..In zato jaz v tem primeru, bi ga umaknila vstran,.. **Js sama seb nebi dovolila, da ga on potem naredi,.. In bi se jaz obremenjevala.. U, saj sem vedla, da bi morala klicat neko pomoč pa nisem,..** (A73) Tut zato,.. Ampak definitivno, **če bi preko pogovora cenla da je nekdo, tko zlo zlo daleč,.. Bi posredovala naprej.** (A74)

13. Kako se počutite ob delu z uporabnikom, ki je samomorilno ogrožen?

Ne vem,.. **Nič kej drugače se ne počutim kot z drugimi,..** (A75) Ne delam tega,.. Tega ni,.. Nimam sploh občutka, da js se srečujem kej dost z ljudmi, ki so samomorilno ogroženi,..

V lanskem letu recimo ni noben storil. Predlansko leto je nardila una punca,.. Lansko leto sta dva umrla tko,.. Pri nas absolutno res, vsako leto kšn od uporabnikov umre,.. Kolk pa jih nardi samomore,.. Eno leto mislim, da so kr štirje,.. Ampak vsi so bli tko,.. Tko glih, da sem jih poznala,.. Tko bom rekla. Zlo tko bežno, bežno da sm jih poznala. Niso bli ti naši uporabniki, k bi jaz lahko rekla, da jaz z njimi kej delam zares. Večkrat je blo da sem jaz osebno vpletena, ko so ljudje umiral.. Zarad recimo za rakom,.. Am,.. Za rakom največ,.. Pa da sem bila z njimi, tko.. Da sem bila z njimi do konca.. Da sem jih spremljala, skozi ta proces umiranja. Tega je blo več. No, da sem bila jaz več aktivna pri tem,.. Pri samomoru pa,.. **Še ena punca, ki je pred parimi leti,.. In je bila tudi kar dosti aktivna,.. In je z nami hodila na tabor, pa to,.. Je tudi nardila samomor,.. No pri njej vem, da mi je blo tko mal neprijetno,..** (A76) Njej je umrla mama,. S katero je živela dolg,.. In se mi je zdelo, da ko bo njej umrla mama, pač sama ne bo zmožna živet,.. V stanovanjsko ni šans, je tut ne bi vzela,.. Bi bil za njo, izključno zavod al to.

Znanje o samomorilnosti:

14. Zanima me, katera znanja so potrebna za delo s samomorilnimi uporabniki?

Po moje so potrebna vsa ta znanja, ki so potrebna za delo,.. **Ok, to kar je najpomembnejše je empatija,** (A77) **da si pripravljen človeka poslušat in res slišat.** (A78) **Da se mu posvetiš in da ga razumeš.** (A79) **Da se ne ustrašiš tega, če ti ga kdo omeni,..** (A80) **Pa da ni sam uno, ah.. Dej dej dej, bo že bolj,.. Al pa kaj pa govoriš, kaj ti pa manjka,..** (A81) Al pa kakšne podobne neumnosti, a ne,.. Al pa da bi si predstavljal, pač če nekdo govori o samomoru, da ga ziher ne bo naredu. .. To je daleč od tega da bi blo res...

Mogoče to, da veš neke informacije.. (A82) Drgač pa, posebna znanja, ammm. No, bolj tko no, **da si človeku na voljo, ko rabi podporo..**(A83) **Da z njim skupi raziskuješ,.. Kaj je vrednega v življenju,.. Kaj je zgubu...Kaj misli, da bi s samomorom rešu,..**(A84) Kaj si predstavlja, da bo po samomoru.. A ne, tko.. Da mal odpiraš ta njegova razmišljanja, kaj,.. Zakaj sploh razmišlja o samomoru, kaj bi lahko blo drgač, kaj bi lahko drgač probu, kaj misli da bo samomor zares naredil, tko no,.. Drgač pa,.. Posebna znanja,.. **Pomembno je tut vedet kako skozi pogovor odkrit neke druge dejavnike tveganja. Amm, zdej al je človek res sam, al ima koga v svoji socialni mreži, koga bolj zlo bližjega na kerga se lahko obrne,..** (A85)

Da bi pa vedla nekoga ocenit, če je samomorilno ogrožen pa,.. Ni nujno da bi zadela,.. To je zlo tko vprašljivo,.. (A86) Pač recimo bi gledala te dejavnike tveganja a ne,.. **Delno bi že vedela oceniti s to analizo tveganja ravno s temi dejavniki in tudi znala bi spraševati, da bi dobila nek občutek.** (A87) Bi pogledala pri naših uporabnikih ali se je pri naših uporabnikih zgodila kakšna slaba prelomnica, al ga je zapustu kdo, al je brez denarja,.. Al ma kakšne dodatne bolezni,.. Al se ta stiska in pritisk na človeka stopnjuje,.. In če je že dejansko začel razmišljati o samomoru, kuk časa že razmišlja, al ima že kakšen načrte,.. Tko, ne.. Kaj pa so potem ukrepi ko ti oceniš da je nekdo dejansko samomorilno ogrožen,.. Kaj lahko storiš, kako lahko ukrepaš? Kaj pa maš na razpolago?

Daš ga hospitalizirat. Pri nas recimo, kakšnih kriznih timov al pa tega ni,.. Tko da ne vem,..

15. Kje ste pridobili znanje/informacije o samomorih, preden ste se s to izkušnjo srečali v praksi (med delom)?

Imela sem osebno izkušnjo, (A88) kot otrok. Drugače pa,.. Tako,.. **Tekom študija sploh nisem dobila nič informacij,..** (A89) Se res ne spomnim, da bi kej dost informacij dobila v zvezi s samomori. **Men se zdi, da tekom študija, ne dobimo ta znanja, ki jih ti lahko konkretno uporabiš pri delu z ljudmi v stiski.** (A90) Torej, ko maš ti človeka v stiski, pa ne rabiš z njim delat načrta kako se bo preselil iz zavoda v skupnost al pa kej podobnega,.. Ampak ko je človek zares v stiski, taki zlo bivanjski stiski,.. **Jaz po končanem faksu, mi res ni bilo jasno kaj zares z njim početi,..** (A91) Tko, da se mi zdi nasplošno teh znanj premalo,.. Tut z nami se ni delalo na tak način, da bi preko nekih svojih izkušenj šli, da bi znal potem pomagat. Tega je blo ful premalo,.. **O samomorih, tut takih basic stvari nismo dobili tekom študija,..** (A92) kot smo jih potem na Ozari dobili,.. **Na Ozari mam vedno možnost se vsako leto vključiti v izobraževanja po svojem izboru,.. In tudi za nas se organizirajo izobraževanja za vse strokovne delavce,..** (A93) Med drugim smo imeli tudi o samomoru,.. Doktor Oravcza, psihiater ki se prav posebej s tem ukvarja,.. Tko, da on nam je predaval, pa potem tudi na Ozari,.. Bogdan,.. Pa tut tko neki literature smo na to temo izdali,.. Tko, da je samomor bla kar tema, ki smo se ji posvečali,.. Tudi jaz, sem kar nekeje dost dobrih informacij zase dubla, da mogoče znam,.. Če bi ocenila, da je nekdo samomorilen,.. Da bi mogoče še mal pogledala, aha,.. Kako pa je s tem, pa kako je s tem, pa s tem,.. Da bi dobila malo bolj jasno sliko, kolk je zdej to resno.. Ta ogroženost. Vem, da je zlo razširjen predsodek, da je nekdo ki o samomoru govori, da ga ne bo naredu, a ne,.. Več ali manj, ljudje ki o samomoru govorijo, ga tut nardijo,.. Oz. ga poskusijo vsaj narditi, no,.. Tik pred samomorom pa ne govorijo več,.. V fazi, ko se je odloči,.. Takrat k ma načrt, ko si je reku.. Aha, drug mesec,.. K ma določen dan, k ma določen način, k ma vse pripomočke in vse,.. Takrat pa ponavadi res ne govori več,.. Takrat se ful sprosti in je tut bolj kul,.. Zato tut men pr tej punciji, k sloh nisem poštekala,.. K je bla res, tko dost uredi a ne,.. Pa zdej recimo,.. Ne morš,.. Ne morš predvidet.

Vloga:

16. Kako vi vidite vlogo socialnega delavca oz. socialnega dela pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Mmmm. Socialno delo pri delu s samomorilnim uporabnikom vidim kot,.. Kaj pa vem. **Kot neka prva točka, postaja kamor pride uporabnik po pomoč.** (A94) **Potem nadalje pa vidiš, a ne.. Kako poteka cela situacija. Ali se moraš obrniti na kakšnega drugega strokovnjaka še in ali je potrebna hospitalizacija.** (A95) Vsi govorijo, da je psihiatrična bolnišnica tko zlo slaba. **Jaz zase konkretno lahko rečem, da smo dobro povezani. Jaz dobro sodelujem s psihiatri,.. Torej, ne z vsemi,.. Z določenimi zlo ja, z določenimi zlo ne,..** (A96) Tudi meni uporabniki sami povejo, kateri psihiatri so zelo vredni, kateri ne,.. Tudi s socialnimi delavkami recimo s Polja, zlo dobro sodelujem,.. Absolutno boljše kot pa s kakšnimi kooordinatorji s centra za socialno delo s katerimi pa nič ne sodelujem,.. Tko, to moram povedati,.. Jaz sem dostkrat doživela, da so se psihiatri blazno zavzeli za naše uporabnike, res da ni blo sam to, da so ga našopal z zdravili in z injekcijami,.. Ne, jaz sem doživela, da so se zares dobro,.. Zares zavzeli za naše uporabnike,.. So jim šli na roko in jim pomagali,.. In se ukvarjali s stvarmi, ki sploh ni nujno, da bi se kot psihiatri rabili ukvarjati,.. Amm, ja. **Vidim tudi da ljudje sami, nekak zdravnika dojemajo.. Tko kot osebo, ki ji zaupajo,.. Recimo, če bom jaz neki rekla in psihiater,.. Isto stvar,.. No definitivno bi bolj zaupali**

psihiatru,.. In ne men. A veš, psihiater je le ta,.. Je zdravnik in že s tem ima ful veliko moč. (A97) To je zlo tko, ljudje zlo zlo zaupajo. Se jim zdi, da je psihiater pač ta, ki je strokovnjak,.. Ker je to neki kar je bolj zdravstveno,.. Človek se dostokrat zlo težko sooči s tem, da niso, drugi krivi za vse kar se mu je zgodil,.. Najbolj enostavno je seveda rečt, ah,.. Jaz sem itak bolan, mene je treba razumet,.. Jaz ko sem bolan, jaz lahko razbijam,.. Ker to je bolezen,.. In zato je psihiater mogoče, ta ki nekako to še najbolj opravičuje, dejansko ta vedenja z neko boleznijo. Nekak pomakne ta problem v segment nekega zdravlja, nečesa nad čemer ti pravzaprav nimaš neke kontrole, nisi tolik odgovoren in je lažje zato ljudje mogoče tudi njega bolj poslušajo. (A98) Ej, za svoj samomor si odgovoren sam,.. Ti se moraš soočit s tem, da boš s samomorom povzroču, da bo ful ljudi lahko zaradi tega trpelo,.. Problem je zbuditi pri človeku, da se lahko veseliš enih malenkosti v življenju,.. Ne pa da si stalno predstavljaš, u zdaj ko bom pa to,.. Pol bo pa v redu,.. In potem dobiš to in potem spet ni v redu,.. Pol pa nečesa drugega ni,.. Je pa tko no,.. Da ljudje, ki so mel te poskuse samomora, zdej tudi ena druga ženska pri nas,.. Jaz vidim ljudi, da dostokrat iz teh težjih depresij, al pa iz teh samomorilnih misli potegnejo neki zunanji dejavniki.. **Mi strokovnjaki na Ozari, smo bolj ti, ki pomagamo premostiti ta čas, te neke krize in stiske.** (A99) Bolj to kar pa človeka zares potegne ven iz tega pa so neki zunanji dejavniki, ful dostokrat. Al da, ne vem.. Da spozna kakšnega partnerja novga, al da ne vem,.. Kje kaj zadane,.. Kar kakšen dnar od nekje pade,.. Tko, neke take stvari. Nepredvidljivi pozitivni dogodki. Ampak najbolj pogosto so pa res tko, da spoznaš kje kakšno prijateljco, prijatla, tko da se maš s kom družiti na osebni ravni,.. Kakšna služba tudi recimo, da jo nekdo dobi,..

Razbremenitev

17. Kako se razbremenite kadar ste zaradi svojega dela izpostavljeni takim dogodkom? Kdo vam je takrat najbolj v pomoč?

Predvsem se lahko pogovorim s sodelavko, sodelavci,.. (A100) Ki tut te ljudi poznajo,.. To je ful mi pomembno,.. Da nisem sama, da torej nisem edina, ki sem človeka ki je naredil samomor poznala,.. Ampak, da so na Ozari tudi drugi ljudje, da lahko potem to malo podelimo,.. **Da se mal o tem pogovarjamo, da se ta izkušnja, čustva podelijo,..** (A101) Da je tko **supporta dost tut s strani vodje,..** (A102)

18. Kako vam vaša organizacija pomaga pri razbremenitvi? (Imate organizirane podpore razbremenitev, tj. supervizija, intervizija?)

Seveda. **Supervizije mam, kjer lahko podeliš kar te muči,..** (A103) Tko. Mam jo enkrat na mesec. Je kr fajn ja. **Tut z izobraževanji,.. Na Ozari si vsak lahko izbere izobraževanje, tam kjer čuti da rabi nek support, neka dodatna znanja,..** (A104) Tut tko smo za nas imeli organizirano v zvezi s samomori,.. Tko da ja,.. Na ta način, ne.. Mal poskrbiš sam, da se opreliš in s tem razbreniš..

INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO B

Mnenje socialnih delavk o samomoru:

1. Kakšna je vaša ocena samomorilnosti v Sloveniji?

Če zdej tako na splošno gledamo, ne samo na delo na Šentu, se mi zdi da,.. Je tko če že drugega ne, je vsaj razmišljanja o tem velik,.. **Pa tut dejansko je, znano,.. Da smo Slovenci dost visok na lestvici samomorov..** (B1) Tko da se mi zdi, da je bl slabo stanje na tem področju. (B2)

2. Kakšni menite, da so dejavniki tveganja za samomor?

Kaj bi rekla,.. V bistvu duševne bolezni sigurno,.. Je človek še bolj nestabilen, no,.. Več je nekih nihanj, tko da kle še bolj pogosto prihaja do nekih razmišljanj o tem, do poskusov,.. Lahko tudi do dejanj,.. (B3) Tko da, slabo duševno zdravje (B4) je sigurno en tak dejavnik, pol pa,.. Je še ogromno drugih.

3. Kaj vam pade na misel ob besedi samomor?

Smrt. (B5) Poškodba. (B6)

4. Kakšen je vaš odnos do samomora?

Ne bi vedla, no. Mislim,.. Tko, pač.. Verjetno je moglo bit res hudo da je prišlo do tega. **To je pač odločitev vsakega posameznika.** (B7)

5. Kaj menite o ljudeh, ki so umrli zaradi samomora?

Da so bili v res veliki stiski, da so prišli do tega dejanja no... (B8)

Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika:

6. Mi lahko opišete izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika?

V stik s samomorilno osebo sem prišla, ja... Ne pa v stik z uporabnikom, ki je dejansko naredil samomor. Zdej tako, pr nas je kar nekaj uporabnikov, k majo poskuse samomora za sabo... (B9) In o njih tut govorijo, mi zaupajo, kaj se je z njimi dogajalo v preteklosti. (B10) Nekateri omenjajo tudi samomor, v smislu neke pozornosti, manipulacije,... (B11) Tut to se pojavlja, tko da,...

Prepozna pa se enostavno po tem, ko v bistvu človeka že dost dobr poznaš... K ga že dost dolgo spremljaš... Pa potem prihaja večkrat do teh enakih vedenjskih vzorcev. Ne zdej da bi to rekla, že na prvi pogled, al pa ko prvič omen... Aha, to pa je manipulacija... Ampak tko, k se to ponavlja, ponavlja, ponavlja...

Se pa ustrašiš vseeno. (B12) Razmišljaš kako moraš ukrepat, da ne bo res do česa pršlo. Tut ko sem se jaz srečala s samomorilno osebo, je bilo prvo.. Ok,.. Gre zares. Kaj narediti. (B13)

7. Kakšne misli, čustva so vas obdajala, ko ste izvedeli za samomor oz. poskus samomora?

Ja prvo je, tisto.. Kot sem že prej omenila.. Ali je bila manipulacija? Ali sem zafrknila? Bi mogla drugače ukrepat? (B14) Tko,.. To. Malo sem postala nesigurna v svoja ravnanja. (B15) Mogoče sem čutila malo krive, da nisem pravilno, zadosti ali hitreje ukrepala. (B16)

8. Kakšen vpliv je imela ta izkušnja na vas?

Jah sej sem rekla, malo sem bila nesigurna v svoje ukrepanje. (B17) Sicer pa nič posebnega. (B18)

Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom:

9. Kako reagirate kadar vam uporabnik pove o svojih samomorilnih težnjah?

Jaz se pač itak vedno hočem najprej pogovort o stvareh, da tut mal vidim zakaj se gre,... (B19) Tko da najprej skoz pogovor,.. Se pa počutiš,.. Ne vem,.. Mogoče malo nesigurno, ko vidiš da ne gre naprej,.. In moraš naprej ukrepat. (B20)

10. Kakšno pomoč nudite kot socialni delavec osebam, ki so samomorilno ogrožene?

Ja, mi se v bistvu z uporabniki pogovorimo,... (B21) Potem pa, ne vem,.. Če je dost tko, se pokliče rešilca,.. Al se jih posprem v dežurno ambulantno,.. V psihiatrično tut,.. (B22) K zdravniku,.. V glavnem, po neko nujno pomoč, če je situacija res tok huda. (B23) Če je pa zdej samo, v slabi koži,.. Slabo počutje,.. Da ljudje, tudi razmišljajo,.. Pa se pogovorimo, pa se počutijo bolj, pa potem ne razmišljajo več o tem,.. V takem primeru pa pač ukrepamo samo s pogovorom,.. Pač, pogovor pomaga. (B24) Ko pa je zadeva hujša, no,.. Takrat pa gremo do druge službe.

11. Kakšen pristop uporabite pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Jaz pač vprašam kaj je narobe, da povejo,.. Da razložijo,.. Kaj razmišljajo, kaj se dogaja, kaj jih bremeni,.. Čist tko, da razjasnimo situacijo,... (B25) Pa da vidmo al se da kej drugač,.. Al je res tko hudo,.. Ali rabi kakšno pomoč,.. Tko no. Ker je velikrat tko, da so kakšne misli,.. In potem skoz pogovor, grejo,.. Jih več ni.

12. Kakšna je vaša komunikacija s samomorilnim uporabnikom?

Pomembno je, da mu pustim da govori, da se počuti varno in slišano. (B26)

13. Kako se počutite ob delu z uporabnikom, ki je samomorilno ogrožen?

V bistvu mi je ta situacija,.. Zdej k sem tukej še nova in se še učim,.. Mi je,.. Predstavlja tut meni eno stisko,.. (B27) Ne bi pa rekla, da zarad tega nisem dovolj močna, da bi pač opravla pogovor oziroma pač nadalje ukrepala. (B28)

Znanje o samomorilnosti:

14. Katera znanja so potrebna za delo s samomorilnimi uporabniki?

Ne vem kaj vse bi blo potrebno,.. Mislim,.. Ammm,.. Sigurno ene osnove pomagajočih poklicev. (B29) Mormo met neko sposobnost opažanja,.. (B30) Da se z nekom neki dogaja,.. Da mogoče znamo to

prepoznat. Zdaj neke osnove, ki so nadgradnja tistega kar ima nek laik,.. Amm,.. **Vodit nek pogovor,..** (B31)
Oziroma vsaj vedet kam se obrnt, kako v takšnih primerih ukrepat. (B32)

15. Kje ste pridobili znanje/informacije o samomorih preden ste se s to izkušnjo srečali v praksi (med delom)?

Bl se mi zdi tekom dela v posamezni organizaciji, (B33) **iz fakultete se niti ne spomnim prov dobr,..** (B37) **Da bi,.. Kaj pa vem,.. Nekak nemočen se mi zdi, da si v tem položaju.** (B38) **Sicer se trudiš,..** Ampak,.. **Men to manjka na tem področju,.. Pa mislim da tut drugim. In se potem tut strokovni delavec, znajde tko mal,.. V stiski,..** (B39) **Ker,.. Prvo kot prvo, premal govorimo o tem, tut tekom študija..** (B40) **Že o smrti se ljudje ne marajo pogovarjat,.. Pa če nekdo umre, pa če je nekdo bolan, pa če umira,..Že to je tabu tema, da bi o tem govorili,..O samomorih pa sploh ne,.. To je pa še hujš,.. To sem zdej mal posplošila, na splošno,.. Ampak tko se mi zdi zanimivo, da smo že kot družba taki,.. Med socialnimi delavci, pa tut premal govorimo o samomorih,.. Tut recimo sem prej delala na CSDju in noben, ni bil posebej usposobljen, za kej tazga,.. Konča pač fakulteto, naredu je pač strokovni izpit in ko je pač prišel na to delovno mesto, se je pač soočil z raznimi situacijami.** (B41)

Sicer pa.. Kaj pa vem,.. Mogoče je vloga socialnega delavca, pač,.. Da nadalje ukrepa. (B42) **Največkrat se socialni delavec v tem primeru pač obrne na psihiatrijo,.. Ker so to pač ljudje, ki imajo največkrat težave v duševnem zdravju,.. Pa pač večinoma teh psihiatričnih zadev zavn, a ne,..** (B43) **Tko, da v takih primerih smo z njimi bolj na vezi,..**

Čeprav,.. oni so pač zdravstvo,.. Oni so za sebe, mi smo pa pač kle nek socialni sektor,.. K pa mamo druge stvari, ne,.. Tko se mi zdi. Se mi zdi, da smo tko,.. Popredalčkani na nek način, no. In oni se tut ne povezujejo z nami,.. Oni se z nami bolj povezujejo, kadar iščejo namestitev al pa tko, ne,.. (B44)

Kot socialni delavci lahko recimo pripomoremo k zmanjšanju te samomorilne ogroženosti,, da se o tem že preventivno pogovarjamo,.. (B45) **O kakšnih takih zadevah se mi pogovarjamo na kakšnih delavnicah,.. Al pa v pogovornih skupinah,..** (B46) **Tko, no,.. Kot neka preventiva,.. Že pogovor.**

Razbremenitev:

17. Kako se razbremenite, kadar ste zaradi svojega dela izpostavljeni takim dogodkom? Kdo vam je takrat najbolj v pomoč?

Sigurno pogovor v kolektivu,.. (B47) **Tko no. Sodelavke so tiste, ki nekako najboljše razumejo kaj se dogaja in kaj me lahko recimo bremeni pri tisti situaciji.** (B48)

18. Kako vam vaša organizacija pomaga pri razbremenitvi?

S supervizijo. (B49)

INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO C

Mnenje socialnih delavk o samomoru:

1. Kakšna je vaša ocena samomorilnosti v Sloveniji?

Visoka. (C1)

2. Kakšni menite, da so dejavniki tveganja za samomor?

Mmmm, slab socialni položaj, (C2) **slab finančni položaj,** (C3) **neka slaba sistemska ureditev za ljudi s temi primanjkljaji,..** (C4) **Pa po mojem, da premalo podpore neke strokovne socialne službe,..** (C5) **Ker po mojem, ti uporabniki niti ne pridejo do nas,.. Al pa ne vejo za nas in pa podobne institucije. Depresija** (C6) **na primer, sigurno. Tut pri shizofreniji recimo, ne,.. Če so kakšni glasovi, k jim rečejo ubij se.** (C7) **Sigurno so večji dejavnik tveganja,..**

3. Kaj vam pade na misel ob besedi samomor?

Stiska, huda stiska. (C8)

4. Kakšen je vaš odnos do samomora?

Rešitev, kadar druge več ni. (C9)

5. Kaj menite o ljudeh, ki so umrli zaradi samomora?

Menim, da so bli v zares grozljivi stiski, da so pripravljeni pustiti vse za sabo,.. (C10) Da bi pač to stisko končali. In v tem so videli edini izhod. (C11) Kljub temu, da najbrž ima velik ljudi, ki nardijo samomor,.. Pustijo za sabo al družino, al prijatelje, al karkol že,.. Tko, da si predstavljam, da je stiska res grozljiva. (C12)

Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika:

6. Mi lahko opišete izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika?

Kr parkrat se zgodi, vsake tolik časa,.. Da je kdo, ki je poslabšan,.. V slabi koži,.. Da začne pol razmišljat o samomoru. Čist tko,.. Je pač uporabnik pršu do mene, povedu da je v slabši koži že par dni,.. Da razmišlja o samomoru, da ma črne misli,.. (C13) Pol sva mal govorila o tem, kaj ga je pripeljalo do te stiske, če se je zgodilo kej tazga, da je poslabšan,.. (C14) In večinoma jim že ta pogovor a ne, mal bremena vzame z ramen.

7. Kakšne misli, čustva so vas obdajala,ko ste izvedeli za samomor?

Jah, ni lahko. Res ni lahko. (C15) Pač, šok. (C16) Ampak večkrat se srečaš s tako situacijo, prej dobiš trdo kožo. (C17)

8. Kakšen vpliv pa je imela ta izkušnja na vas?

Ja sigurno ni lahko, je pač velik del mojega dela,..(C18) Ker pač delam s takimi ljudmi, ki majo pogosto take misli,..

Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom:

9. Kako reagirate, kadar vam uporabnik pove o svojih samomorilnih težnjah?

Ja, se pogovarjava o tem, da vidim kolk je resno. (C19) Zakaj je pršlo do tega in o čem razmišlja. Če pa vidim, da še ni to to,.. Ga pa pol ponavad kr pospremimo in gremo z njim do psihiatrinje,.. (C20) Večinoma,.. Predlagam pa vsem, da grejo na predčasen pregled, da jim pol mal to terapijo spet zregulirajo,.. (C21) Če je blo res hudo pa jih pol hospitalizirajo.

10. Kakšno pomoč nudite kot socialni delavec osebam, ki so samomorilno ogrožene?

Takim osebam pač damo prostor, jim damo vedet da o tem lahko govorijo,.. (C22) Da jih zato ne bomo obsojal, da jih ne bomo,.. Da ne bomo na vrat na nos enih odločitev sprejemal,.. Damo jim tist občutek, da majo možnost nekomu povedat, kako se počutijo,.. (C23) O čem razmišljajo, kok močno je to,.. Skupaj iščemo neko rešitev, da se to pač prekine, konča. (C24) Glede na to, da jaz nisem psihoterapevtka, niti psihiatrinja,.. Res lahko nudim samo neko podporo, samo tist prvi trenutek,.. (C25)

11. Kakšen pristop uporabite pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Pomembno je pač, da se mu posvetiš, da mu pomagaš poiskati nek smisel..(C26) Poslušam. (C27) Sem z njim. (C28)

12. Kakšna je vaša komunikacija s samomorilnim uporabnikom?

Ja, do neke meje se počutim močne in sposobne enega pogovora, ki lahko pripelje do rešitve (C29) sigurno.. Tuki smo vseeno tok domači z uporabniki, da jaz če opazim, al pa če mi kdo kaj reče,.. stopim do njega in ga vprašam ej a si v redu, a se kej dogaja,.. (C30) Sej vidiš,.. Ti tut povejo, ne nisem okej,.. (C31) In pol rečem, daj greva k men v pisarno,.. Kaj dogaja, kako je,.. In povejo no,.. Ne skrivajo,.. (C32)

13. Kako se počutite ob delu z uporabnikom, ki je samomorilno ogrožen?

Jaz nimam težav o tem govort, sploh če vidim, da ma človek potrebo po tem. (C33)

Znanje o samomorilnosti:

14. Katera znanja so potrebna za delo s samomorilnimi uporabniki?

Sigurno, za konkretno moje delo, poznavanje duševnih bolezni,... (C34) Pol znanje iz tega svetovalnega dela neke podpore, (C35) predvsem pa se zavedat svojih omejitev, a ne,... (C36) Pol pa mormo vedet kam lahk človeka napotimo naprej,... (C37)

To ni tko, da se delaš mal bolj hrabrega, se mi zdi da morš met kr fajn ozaveščeno, do kje sega tvoje znanje in sposobnosti in pristojnosti. (C38)

15. Kje ste pridobili znanje/informacije o samomorih preden ste se s to izkušnjo srečali v praksi (med delom)?

Prav kej dost tekom študija se o tej temi nismo izobraževali, (C39) če te to zanima. Tko splošno, ja,... Ampak prov tko o samomorilnosti pa ne,... (C40) Kar se mi zdi velka škoda. Se mi zdi, da bi neka poglobljena znanja o tem, absolutno prišla prav. Drugač pa kaj vem,... Slišiš iz medijev kaj, (C41) tut velik več se govori o tem, kot se je naprimer nekaj let nazaj. (C42) Tut jaz si poiščem tko, kdaj,... Grem privat na kakšno izobraževanje,... (C43) V prvi vrsti pa sem neko začetno znanje dobila od sodelavk, ki delajo tukaj že leta in leta. (C44) Vprašala, kako si ti reagirala, kako naj nardim,... Tko, to,...

Vloga:

16. Kako vi vidite vlogo socialnega delavca oz. socialnega dela pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Ammm,... Ja če gledam, Jaz zdej lahko recimo za moje delovno mesto govorim, a ne, **Sigurno to, da smo eni prvih, ki pridemo v stik z našimi uporabniki, ko se jim začne slabšat, a ne**,... (C45) Ker hodijo k nam v dnevni center, tuki jih spremljamo,... Praktično vsakodnevno. In pa sodelavke v stanovanjskih skupinah, prav tako. In smo v bistvu, eni prvih strokovnjakov, ki mormo opaziti to spremembo. (C46)

Razbremenitev:

17. Kako se razbremenite, kadar ste zaradi svojega dela izpostavljeni takim dogodkom? Kdo vam je takrat najbolj v pomoč?

V prvi vrsti z nekim pogovorom s sodelavkami, a ne,... (C47) Ki so mi najbližje in pa s supervizijo. (C48) Tam slišim mnenje še ostalih sodelavcev in pa supervizorke,... Velik zvem novih teoretičnih stvari, ker nam naša supervizorka zelo razlaga, zakaj pride do nečesa,... Pri nas samih. Zlo zlo razmišljamo tko, o nas samih a ne,... Kako v bistvu določene stvari pri nas sprejet, sprement, al pa samo dobit uvid zakaj mi gledamo na nekaj tko pa tko,... Sodelavka pa tko pa tko,... Sicer pa se razbremenim tudi z vsakim izobraževanjem. Se tko bolj počutim, ker se kej novga naučim,... Se počutim pol bolj kompetentna,... Izobraževanja ti sigurno dajo, neki olajšanja, no,... (C49)

18. Kako vam vaša organizacija pomaga pri razbremenitvi?

Kot sem že omenila s supervizijo. (C50) In pa z izobraževanji, ki nam jih nudijo. (C51)

INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO D

Mnenje socialnih delavk o samomoru:

1. Kakšna je vaša ocena samomorilnosti v Sloveniji?

Jaz mislim, da je zelo visoka. (D1) Problem, ki je, je da nimamo neke konkretne oziroma realne statistike. (D2) Domneva se, naprimer, da je velik nekih prometnih nesreč, ko je oseba nenadoma zavila s ceste ali pa se je zaletela v drevo ali pa v steno ali pa vožnja po napačni strani avtoceste, se to v bistvu beleži v statistiko prometnih nesreč in teh zadev, ni pa nujno da je. Jaz mislim, da je statistika dejansko velik večja, kot je realno stanje v Sloveniji. (D3) Smo pa itak v vrhu, med državami po stopnji samomorilnosti, to tut raziskave kažejo. (D4)

2. Kakšni menite, da so dejavniki tveganja za samomor?

Amm, dejavniki tveganja,... Hm,... Jaz mislim, da je tukaj predvsem splet življenjskih okoliščin, pri posamezniku oziroma posameznici, ki ga pripelje do te točke, da enostavno ne vidi več pomena za življenje oziroma se boriti sploh za življenje. (D5) Pač lahko je to smrt v družini, (D6), lahko je to izguba zaposlitve, (D7) ločitve, (D8) odvisnosti,... (D9) Pač različne osebne okoliščine,... (D10)

3. Kaj vam pade na misel ob besedi samomor?

Trpljenje. (D11)

4. Kakšen je vaš odnos do samomora?

Ammm, jaz mislim da oseba, ki se odloči za to da bo nardila samomor in ga tut dovrši, da je zlo pogumna. (D12) Velikrat se sliš, da to nardijo samo strahopetci, ampak dejansko, da si tok pogumn, da si vzameš življenje,.. Mislim,.. Res rabiš pogum za to, no,.. (D13) Vključno s tem, da oseba enostavno ne vid več smisla, da bi se sploh še borila. (D14) Predvsem ta pogum in pomanjkanje nekega smisla, neke vizije, motivacije za življenje,.. (D15)

5. Kaj menite o ljudeh, ki so naredili samomor?

Ja, pač to kar sem omenla,.. Da so to ljudje, ki se soočajo z zelo zelo težkimi življenjskimi okoliščinami, (D16) po vsej verjetnosti so sami,.. (D17) Nimajo neke dobre socialne mreže, (D18) ali psihosocialne podpore (D19) in enostavno so preutrujeni, da bi sploh še nadaljevali z življenjem, (D20) ali pa res sploh ne vidijo več neke možnosti, da bi mogoče lahko spremenili svoje življenje, da bi se njihova situacija izboljšala. (D21)

Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika:

6. Mi lahko opišete izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika?

Načeloma, večina uporabnikov s katerimi delam,.. Se samopoškoduje,.. In skoraj pri vseh, so prisotne samomorilne misli. Pri določenih je bil že poskus samomora,.. (D22) Zdej mogoče bi šla kar na to uporabnico s katero zdej trenutno delam in je zlo tak kompleksen primer,.. Gre za uporabnico s katero ne želi nihče delat, ker ma dvojno diagnozo (D23) že na osnovi tega, da je odvisna od alkohola in drog. (D24) Am,.. In je zavrnjena pač pri vseh kliničnih psihologih in psihiatrih in v vseh institucijah, ker ji pač vsi rečejo, da mora met čiste misli, (D25) no.. V tem smislu, da se mora znebit prej unih odvisnosti,.. Pač da dokler je ona odvisna od alkohola in drog, da ne bo mogla delat napredka.. Ampak dejansko ji ravno alkohol in droge omogočajo, da sploh še kokr tok živi. Pač pri njej je tudi zgodovina posilstev, (D26) par let spolnih zlorab, (D27) če gledamo po principu kognitivne vedenjske terapije ima definiranih 11 problemov,.. To se pravi,.. Od težav z izbruhi jeze, (D28) do paničnih napadov, (D29) postravmatske stresne motnje, (D30) depresija, (D31) odvisnost,.. (D32) V glavnem, ni da ni,.. No, in zdej v bistvu na zadnjem srečanju, ki sva ga mele mi je povedala, da se je odločila, če ne bo nardila mature, da bo nardila samomor,.. (D33) In mi je tudi povedala da ma že načrt, ima lokacijo,.. (D34) Enkrat je že delala, je že imela poskus samomora,.. (D35) Ko se je obesila,..In zdej namerava isto narest,.. Je pa zraven pri njej še ta okoliščina, da je mama zlo odsotna, ne izkazuje ljubezni, niti ji je nikol ni,.. (D36) Edina oseba, ki je kokr tok igrala vlogo starša oziroma osebe, ki ji je dala izkušnjo neke ljubezni, sprejetosti, varnosti,.. Je pa bila babica, ki ji je umrla. (D37) Razlagala je, da je takrat ko, se je poskušala obesit in ko je bila že na tem, da je nehala dihat,.. Da je vidla babico. In zdej se je zlo zapičila v to, da želi še enkrat videt babico. To je trenutno taki najbolj akutni primer, s katerim se trenutno soočam.

7. Kakšne misli, čustva so vas obdajala, ko ste izvedeli za samomor oz. poskus samomora?

Ali sem nardila dost kar je v moji moči. (D38)

8. Kakšen vpliv je imela ta izkušnja na vas?

Če bi prišlo dejansko do dovršenega samomora ne vem če bi bla mirna. To nekaj,.. V tem kontekstu. Pri poskusu samomora, oz. pri delu z njimi,.. Pa.. Kaj vem,.. Ima močan vpliv, saj se vseeno nekako navežeš na osebo s katero delaš. (D39) Ammm.. In pa vprašam se ali sem nardila vse kar je v moji moči. (D40) Ravno iz tega razloga, da če se bo ona odločila,.. Bo jutri nardila samomor, lahko ga dons nardi. In to nima nobene veze z mano,.. To je pač njena odločitev.

Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom:

9. Kako reagirate, kadar vam uporabnik pove o svojih samorilnih težnjah?

Definitivno se vedno vprašam ali sem dovolj izobražena, da speljem to,.. (D41)

10. Kakšno pomoč nudite kot socialni delavec osebam, ki so samomorilno ogrožene?

Definitivno vem, da je delo z ljudmi oz. v konkretnem primeru ta punca,.. Prevelik zalogaj za moje znanje in za mojo usposobljenost, ampak noben drug noče delat z njo. (D42) Tko, da,.. Jaz sem se dejansko fokusirala na to, da ji dajem eno pozitivno izkušnjo odnosa z odraslo osebo, nek varen prostor v katerem je slišana in lahko govori o stvareh,.. (D43)

Pol.. v celoten proces pomoči samomorilni osebi lahko vključiš tej osebi pomembne ljudi. (D44) To se pravi, da ma oseba neko mrežo ljudi okoli sebe, ki je pripravljena it v akcijo, če je karkoli,.. Drgač se mi pa zdi ta intervencija najbolj nujna, da če presodmo,.. Recimo, če nam oseba pošlje sms, ej ful mi je bilo dobr s tabo, hvala ti za vse,.. Takoj pokličeš rešilca in poveš da, domnevaš da bo oseba nardila samomor in pošlješ tja rešilca. (D45) To se mi zdi, da je še najbolj taka intervencija,.. Drgač pa ja, če pa presodiš, da je ta problematika, že pa res, da pa je preveč vsega,.. Pa pač ja, urgiraš da ga hospitalizirajo. (D46)

Če imaš ti stik z uporabnikom, lahko preceniš, kdaj je potrebna hospitalizacija. Zdej če gledam konkretno za to punco, ni še nekih znakov, da bi se začela poslavljat,.. Da bi začela zaključevat stvari,.. Tko da, mi je tut jasno povedala, da čaka maturo. Se pravi kakšen bo rezultat mature,.. Tko da se mi zdi, da imava še neki časa, da mogoče pa še lahko poiščeva neko vizijo. (D47) Ker,.. Jo je imela.. In sem prepričana, da jo lahko spet vzbudi. Dejansko je, s tem ko bo ona maturirala, je konc nečesa. Ona pol recmo, ne bo niti na projektno učenje mladih (PUM) mogla hodt.. Ker zdej hod na PUM. Kaj bo pol z njo,.. In jo ta vprašanja zdej tako obremenjujejo in jo je tko strah, da bo zgubila ta varen prostor na PUMu,.. Da se je odločila da,..

Da jo je ta strah čist ohromil, no,.. Tko da, sva tut dogovorjene, da če je panika, da mi javi. Lahko kadarkoli. Pač, to je prednost nevladnih organizacij. Da se dogovoriš z osebo, pri kateri je zelo visoka stopnja ogroženosti zaradi samomora, da sta na liniji 24 ur na dan. (D48) Tko da, jaz ocenjujem pri njej, zaenkrat,.. Da ni potrebna hospitalizacija. Zaenkrat še ne, no,.. In upam, da tut ne bo. Ker zdej se v bistvu fokusirama na to, da se pogovarjama o načrtu za njeno življenje dajem ji motive za to da živi,.. (D49) Ampak to so taki, minimalni motivi. Recimo, posodim ji knjigo. In ona se zaveže, da mi jo bo vrnila nazaj,.. Ji dam res take drobčke, neke dogovore, obveznosti,.. Če se pač postavimo v vlogo uporabnika,.. Aja, jaz ji morem še knjigo vrnit, sem ji obljubla, da ji jo bom vrnila. No, to je pač en tko zlo dober način, kako lahko človeka ohranjaš pri življenju,..

11. Kakšen pristop uporabite pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Velik se pogovarjamo, kako spreminjat način razmišljanja,.. (D50) Se pravi, vedno maš možnost pogledat na situacijo drugače, na drugačen način razmišljat,.. Pač tu pogledamo, kateri so tisti negativni načini razmišljanja,.. Al da preveč napihnemo vse skupaj, al da vidmo samo negativno,.. Da v bistvu začnejo prepoznavat, na kakšne načine oni sploh funkcionirajo in na kakšne načine oni razmišljajo, ker pač brez tega oni ne morejo prevzet nadzora nad svojim mišljenjem. Tko, zlo konkretno ponavad jaz z njimi delam.(D51) Al pa odkrivam neke nove tehnike z njimi. Recimo, pri eni puncici sva sprobali vse te tehnike nadomestne za rezanje in ji nč ni pomagal,.. In na konc sva pršli do ugotovitve, da jo pomiri kri, ki se razlije po roki,.. Tko, da sva potem sprobali s tem, da si je kupla živo rdeč lak za nohte in si ga je kapljala po roki in gledala kako se lak razliva,..No in te tehnike, ni nikjer napisane,.. Tko da to je to, raziskovanje skupaj z uporabniki. (D52)

12. Kakšna je vaša komunikacija s samomorilnim uporabnikom?

Jaz mislim, da sem sposobna enega konstruktivnega pogovora z uporabnikom. Zato ker nisem pripravljena obupat nad človekom. (D53) Se mi zdi, da je v takih momentih, prav ena taka možganska nevihta v moji glavi... Pač, to je prednost socialnega dela.. Sem skupaj z uporabnikom in skupaj raziskujeva njegov življenski svet. (D54) In dejansko, če ga slišiš.. Lahko ful veliko izveš o njem. In točno to ti daje tisto gradivo, na osnovi katerega, lahko pol delaš z njim.. Se pogovarjaš,.. Iščeš izjeme,.. (D55) Ga spomniš na pozitivne stvari,.. (D56)

13. Kako se počutite ob delu z uporabnikom, ki je samomorilno ogrožen?

Vsak uporabnik je neke vrste izziv zame. (D57) S temi mladimi kar delam imam recimo ful pristen odnos,.. (D58) In se mi zdi, da,.. Trenutno mam same punce, da se mi zdi vsaka tok posebna in tok prijetna in tok zanimiva,.. In pač ful na tak način gledam na njih. In se dejansko tut veselim z njimi, in sem žalostna z njimi,.. In se mi zdi, da je en tak zlo poseben stik. (D59) Ker dejansko je to človek, ki ti odpre svojo dušo, svoje najbolj intimne skrivnosti, bolečino in jo s tabo deli, ne,..

Znanje o samomorilnosti:

14. Katera znanja so potrebna za delo s samomorilnimi uporabniki?

Jaz večinoma delam po konceptih socialnega dela z družino in potem prilagajam... (D60) Ker se mi zdi, da so ti koncepti zelo dobri zato, da iščeš vizijo skupaj z uporabnikom.. (D61) In.. Itak delaš na krepitvi moči. (D62) To se pravi,.. Jaz pravim, da je vsak človek imel enkrat vizijo o svojem življenju, sam pač treba ga je spomniti na to, da jo je mel. In koncepti so tukaj ful dobri. **Istočasno pa uporabljam, določene elemente, kognitivne vedenjske terapije.** (D63) Sicer zato nimam,.. Nisem šla na dodatna izobraževanja,.. Oziroma usposabljanje,.. Ampak jim pač predlagam, da naj delajo sidranja,.. Pa potem skupaj pogledamo kaj to je,.. Pol tudi razložim, kako je povezano, čustva, vedenje,.. To so pač vse pristopi kognitivne vedenjske, no.. Ampak jim je velik lažje pol in zaenkrat so bli ti načini tut uspešni.

Drugač pa mislim, da je bolj kot vse znanje pomembno, da nas ne bi smelo biti strah delat z njimi. (D64) Pač ljudje to ful čutijo, da če nas je strah in če ne vemo kako naprej,..Mamo vedno možnost, da se posvetujemo z ljudmi, ki imajo izkušnjo,.. Al se obrnemo na drugo organizacijo,.. Mislim,.. **Če mam stik z uporabnikom, ne vem zakaj bi ga pošiljali drugam, no,.. Al pa mogoče povabimo koga, da je skupaj z nami na svetovanju, al karkol,.. Pač,.. Mislim da se ne bi smeli izogibati takih primerov.** (D65)

15. Kje ste pridobili znanje/informacije o samomorih preden ste se s to izkušnjo srečali v praksi (med delom)?

Berem knjige. (D66) **Samoučenje.** (D67) Mislim,.. To je pač ena večna dilema, ki jo mam mislim da predvsem socialni delavci,.. Kot sem že prej omenila,.. Da nimamo dovolj terapevtskega znanja. In potem smo mel enkrat debato, da kaj zdej.. Ker dejansko, jaz bi recimo takoj šla študirat psihoterapijo otrok in mladostnikov,.. Ampak nimam 4800€ za študij. Tko, da.. In pol sem razmišljala, ok kaj nej zdej.. Al naj kar obupam..In sem rekla ne,.. In sem šla v knjižnico in sem začela brat. V končni fazi, sej smo na faksu isto delal. Smo bral, študiral literaturo in smo se tko naučil. Tko da, vedno ko se znajdem pred kakšnim izzivom, ne vem.. Se soočam s problemom, kjer mogoče nimam tok izkušenj,.. **Grem v knjižnico in si sposodim knjige in berem.** (D68) Pač zato, da se čimveč izobrazim o tej problematiki. Recmo, obsesivno kompulzivna,.. Sem mela eno uporabnico, ki je kazala očitne znake,.. Ko sva prišle do nekih občutljivih tem, je začela iskat po prostoru,.. In me je začela opozarjat, da un plakat tam pa je mal postrani, ta tabla pa ni v liniji s stenami,.. Pač zelo take očitne znake, no,.. In sem pač šla v knjižnico in sem brala o obsesivno kompulzivni motnji,.. **Pa pač vedno se s kolegom posvetujem, ki tut dela v tej smeri,.. On mi je taka res dobra podpora.** (D69)

Drugače pa se o samomorilnosti tekom študija nismo nič pogovarjali. Ne, nič. (D70) Jaz mislim, da bi mogli bit tekom študija predmet v okviru katerega bi obravnaval, v bistvu vse.. **Duševne motnje, osebnostne motnje,.. Potem ta rizična vedenja, mal bolj konkretno na podlagi nekih primerov,.. In it iz res neke prakse, na kakšen način se sploh lotit tega,..** (D71) Pač zdej tut odvisno, na katerem področju iz socialnega varstva delaš, ne. Kok dejansko to rabiš, ne,.. Ampak jaz mislim, da se lahko tut socialna delavka, ki dela na denarni pomoči sreča s tem, da uporabnik reče,.. Sej ni važno itak se bom ubil. Se mi zdi, da je to eno znanje, ki je nujno potrebno za socialne delavce, ker konc koncev to je socialno delo,.. Da se prdužmo skupej uporabniku in skupej delamo z njim v tej smeri, da gremo gor. Zato mam jaz tut tako rada socialno delo,.. Ker te ne daje v nadrejen položaj, ampak te postavi v isto pozo skupej z uporabnikom... In se mi zdi nujno,.. Sej, lahko se povab različne goste, ne vem,.. Recimo, ki imajo izkušnje iz prakse.. Tut samopoškodbeno vedenje, ni nekega konkretnega znanja,.. Tko da, dejansko.. Mislim, da zdej.. Zadnja 4 leta, pridem enkrat letno na FSD k Darji, da mam predavanja o samopoškodbenem vedenju. Tko da ja, no,.. Te oblike. Recimo tudi o bipolarni motnji, obsesivno kompulzivni,.. Mogoče tudi v tem kontekstu, **kako prepoznat, kolk je resnost,.. Recmo ene depresije. Al je že nujno potrebno, da človeka recimo napotimo h kliničnemu psihologu ali psihiatru, da bi lahko bli malo bolj suvereni v tem pogledu no,..** (D72) **Se mi zato zdi, da pol k nimamo tega nekega znanja, da pol rečemo,.. Ja, kr pejte vi k psihiatru..** (D73) Sam tam jih itak nafilajo s tabletami, naročijo jih enkrat na mesec po 45 minut in to je to,..

Vloga:

16. Kako vi vidite vlogo socialnega delavca oz. socialnega dela pri delu s samomorilnim uporabnikom? V realnosti je sploh nima,.. (D74) **Ravno zato, kot sem že prej omenila, ker se ne počutimo zadost kompetentne in take primere odpravljamo.** (D75) Pač, ne,.. To pa je preveč za mene,.. Ampak če mam znanje za ravnanje, se mi zdi da lahko,.. Itak je res, da ne mormo delat čudežev, predpisovat zdravil, postavljat diagnoz,.. **Ampak mam pa točno tisto znanje, ki najbolj manjka v okviru vseh teh obravnav, psihiatrije al pa zdravstva,.. Ko res raziskuješ, se pridružiš uporabniku, poiščeš vire moči,..** (D76) Pač psihiater tega ne dela,.. Klinični psiholog, ne,.. Socialni delavec pa ma to znanje,.. In dejansko je to ena stvar, ki jo človek rab. In jaz mislim, da bi mogli v Sloveniji vzpostaviti neko timsko obravnavo ljudi, ki so samomorilni, al ki imajo eno zelo kompleksno situacijo, več diagnoz,.. Da pač res dela en tim ljudi s tem

človekom. Se pravi, da je v timu in socialni delavec in klinični psiholog in psihiater,.. In da je celostna obravnava,.. Pač meni bi blo najbolj idealno, da bi človek prišel na eno mesto,.. In bi tam mel ljudi, ki bi ga stoprocentno podprli,.. In to pomen to, recimo kako zdravo živet. Recmo, kako se prehranjevat, kako se gibat,.. Ker so to pač vse stvari, ki so pomembne. Ker ljudje, ki so sesuti nič ne jejo, majo totalno nezdrave prehranjevalne navade, nč se ne gibajo, ne spijo,.. Tko da, to ful manjka,.. Ta timska obravnava. Zato ker je vsaka stroka zase, sploh psihiatrija,.. Se mi zdi da socialnih delavcev, nikol ne bo priznala,.. (D77) Tko generalno, kot kompetentne. Pač oni so bogovi, v belih haljah,.. In oni majo prov. In kaj bomo mi socialni delavci tam, če pa smo nevladniki, pa še tolko bolj. Vidim tut pri sodelavcih, ki delajo na področju HIV-a, pač to so nevladniki, kakšno strokovno mnenje,.. Nevladnik ne more met strokovnega mnenja. Ampak v bistvu smo pa tisočkrat bolj, ne stokrat,.. Tisočkrat bolj skupej z ljudmi, kot pa psihiater tam v ordinaciji. (D78)

Se mi zdi, da je to da nismo dovolj usposobljeni ena osebna dilema,.. Katero mora vsak socialni delavec prerast, da začne verjet v sebe in svoje znanje,.. (D79). Itak se mormo izobraževat celo življenje, če delamo z ljudmi.. Jaz se tukaj stoprocentno strinjam. Ampak to, da mam pa jaz na papirju, da sem psihiater pa še ne pomeni, da jaz potem znam delat s človekom. Tko, da se mi zdi da se ful preveč fokusiramo na to kaj nam piše na papirju,.. In da tko kot sem prej rekla,.. Jaz če česa ne znam grem v knjižnco. In se izobražujem in se pogovarjam. Nimam pa zdej na papirju nič drugo kot to, da sem končala faks na FSD-ju. Za marsikoga sem samo socialna delavka,.. Samo. (D80)

Razbremenitev:

17. Kako se razbremenite kadar ste zaradi svojega dela izpostavljena takim dogodkom? Kdo vam je takrat najbolj v pomoč?

Mamo supervizijo,.. (D81) Enkrat mesečno na organizaciji kjer delam, itak zdej večina primerov s katerimi delam je tukaj v tej organizaciji... Ker enostavno sem tolk preobremenjena, da mi enostavno ne znese da bi še preko mojega društva izvajala osebna svetovanja. Tko, da tam delam sam z eno uprabo, s katero se dobivava enkrat mesečno.. Ker se dejansko že tok dobr počuti in je že tolk dobr napredovala,.. Da ni potrebe po pogostejšem srečanju. Tko da ja, tukaj mam supervizijo. Pa,.. Tečem. To me ful vn vleče. Tko, da takrat k čutim da se že nabira, da me začne dušit,.. Grem tečt. (D82) Pa tut kolega mi pomaga.. Ga vedno kličem, da mi pomaga kaj on misli o tem,.. (D83) Kombinacija vsega tega. Pa mam res fenomenalno supervizorko. Jelka Škerjanc je naša supervizorka. Prav čutim, kolk rabim supervizijo in kok komi čakam, da pride tista sreda,.. Da se odklopim.. In da smo pač kle v skupini in da delimo izkušnje, se pogovarjamo,.. (D84)

18. Kako vam vaša organizacija pomaga pri razbremenitvi? (Imate organizirane podpore razbremenitev, tj. supervizija, intervizija?)

Kot sem že omenila, supervizija. (D85)

INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO E

Mnenje socialnih delavk o samomoru:

1. Kakšna je vaša ocena samomorilnosti v Sloveniji?

Jaz mislim, da čeprav je že dost govora o destigmatizaciji,.. Je tema o samomorih še zmeraj tabu tema. (E1) In zato ker je tema še zmeraj stigma, pride do ljudi premalo informacij o tem kako preventivno ukrepati.(E2)

2. Kakšni menite, da so dejavniki tveganja za samomor?

To, da je to še zmeraj označeno.. (E3) Misel na samomor je pri človeku kot da ima duševno motnjo. Neka anomalija, ki se pri človeku lahko pojavi. In zaradi sramu, se človek zato ne obrne po pomoč. (E4) Bipolarne motnje (E5) tudi. Ker je tak izrazit padec iz tiste evforije, občutka vsemogočnosti,.. In potem pade dol, še huj kot v realnost,.. V ta totalen obup, ker on pol vidi v kakšni situaciji pravzaprav je.. Ker prej je mislil, da je on kralj,.. To je po moje nevzdržno. Največ samomorov kar jih jaz opažam, je lih v tej fazi.

3. Kaj vam pade na misel ob besedi samomor?

Nemoč, lih ta nemoč ko se pri človeku začne odvijati ta samomorilni proces.. Sploh razmišljanje o samomoru, smo ostali okoli njega tko res nemočni. (E6) Tut če ga tisti moment lahko preusmeriš po

neko pomoč, se to še zmeraj lahko ponovi. (E7) Redkokdaj, da ni več strahu. Človek, ki je k temu nagnjen, rabi leta in leta dela na sebi, da se ti vzorci pri njem spremenijo. (E8)

4. Kakšen je vaš odnos do samomora?

V vseh teh letih kar delam na področju duševnega zdravja, kar je že čez 20 let, sem razvila en tak obrambni sistem, da to ne vzamem osebno, kadar se to pač zgodi. (E9) Se pa zmeraj pojavijo teli občutki krivde, če to predeluješ... (E10) Zakaj nisem to, pa zakaj nisem to prej vidla, prej opazila...

5: Kaj menite o ljudeh, ki so naredili samomor?

Pravzaprav jih nič ne kategoriziram v poseben predal... (E11) To so isti ljudje kokr jaz in vsi ljudje okoli mene. (E12) Mislim, nimam posebne kategorizacije o teh ljudeh. (E13) To so pač ljudje, ki so mogoče mal vzgojno dedno nagnjeni k takemu reševanju stisk... (E14) Enostavno tko...

Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika:

6. Mi lahko opišete izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika?

Na žalost je šlo v vsakmu primeru za mlajšo osebo. (E15) V enmu primeru se je tko jasno vedlo in tudi vidlo, da je izrazilo samomorilen. (E16) In tut jaz karkol sem probala z njim, se tut recimo posvetovat s kakšnimi strokovnjaki, psihiatri... So mi vsi dal vedet, da tle nimam kej... Da slej ko prej ga bo naredu. Bil je tko vase zaprt. (E17) V drugem primeru pa se je mama obrnila name in mi tudi nobeden ni povedal, ne ona ne on, da je to on že poskušal. (E18) Bil je hospitaliziran v psihiatrično bolnišnico zaradi te psihotične epizode, bil je tudi tko nasilen v psihozi, noben pa mi ni povedal, da je on samomor že probal. In tudi jaz nisem zaznala, da je on to nameraval. (E19) No tu me je tko zlo zlo prizadel, ker se mi je zdel da bi jaz to bolj mogla zaznat. (E20) No pa tudi pri tretjem primeru, je šlo tudi za fanta... In tut se je mama obrnila name... Ampak on tko nikol ni hotu z mano delat, ni si pustu blizu. (E21) No, to pa je res najhujša oblika. Če te oseba zavrne, sploh da se s tabo noče pogovarjat pol nimaš niti kej ga prepričevat. Vsi trije so bili drugače shizofreniki. So imeli kar hude psihoze. (E22)

7. Kakšne misli, čustva so vas obdajala, ko ste izvedeli za samomor?

Zelo različno sem podoživela te samomore. (E23) Recimo pri primeru fanta, za katerega se je res vidlo da je samomorilen... Ne vem, sem mogoče pomislila, okej bi mogla na kej več pomislit, naredit... (E24) Tko, še danes ga pogrešam in pomislim nanj, ker je bil res tak prijeten fant... Da bi pa mela kakšne občutke krivde pri njem, to pa sploh nisem mela. (E25)

8. Kakšen vpliv je imela ta izkušnja na vas?

Ko to vse doživiš, potem mogoče za naprej za naslednjega uporabnika vidiš, kaj si naredil narobe in to popraviš... (E26) In to ti je res ena taka bogata izkušnja, ker iz nje potegneš vse kar ti lahko pomaga pri drugih primerih. (E27) Je pa res, da čeprav skušaš bit profesionalen, na distanci se te ena izkušnja bolj dotakne ena manj. (E28) To je tudi stvar lastne angažiranosti... Zdej tam, ki me ni niti zraven pustu... Sem si itak rekla, lej... Saj nisem nič mogla. Pri drugem fantu, ki pa sva vse sorte delala... Na podlagi izobraževanj, iskanje zaposlitve, vse hobije sem pri njem vzpodbujala... Se angažirala za donacije za njega. Res ogromen ogromen vložek... No in takrat sem bla kr malo jezna, ker nisem pri tem fantu zaznala da se bo ubil in ker mi niti niso povedal, da je on to že poskušal. (E29) Takrat sem tudi vidla, da dejansko ljudje niti niso tako poučeni o tem, ona namreč ni vedla, da je pravzaprav to pomemben podatek, da je že poskušal narediti samomor.

Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom:

9. Kako reagirate, kadar vam uporabnik pove o svojih samomorilnih težnjah?

Jah, teli mi niso povedal... Pri unih prvih pa sem takoj poklicala njegovega psihiatra, (E30) mamo... (E31) Ampak on je do takrat, ko je do mene pršel že tokrat poskušal, tko zlo zlo sem se mogla borit, da sem ga sploh pridobila da je pršu k men... Sem ga vključila na kakšne aktivnosti, (E32) al pa sem ukrepala samo s pogovorom. (E33) Ja to je kr tko težko no... Ker tut ko je on pršel do mene na pogovor je bil on tiho. (E34) Ne moreš pa zdej tiščat v njega in ga prisilit, da bo govoril... Al pa letet za njim domov. Moraš bit kar več, da osebo na druge načine pridobiš. (E35) Sem mu ponujala raznorazne udeležbe na delavnicah, aktivnostih... Samo, da je bil tle. Da je bil z ljudmi. (E36)

10. Kakšno pomoč nudite kot socialni delavec osebam, ki so samomorilno ogrožene?

Treba bit pozoren z njimi na dogajanje. Tok bolj jih je treba pol začutit in hitro odreagirat, preusmerit, aktivirat celo mrežo,.. (E37) Itak je tu seveda sodelovanje z vso njegovo okolico, svojci,.. (E38) Kadar se pri nekom pokaže, da so izrazito samomorilni poučimo tudi njegove starše, oz. svojce o tem, damo številke koga lahko pokličejo. (E39) Vzpostavimo neko socialno mrežo, (E40) neke oblike skupin za samopomoč. (E41) Predvsem pa da osebi damo možnost, da lahko o tem govori. (E42) Skupina za samopomoč pa se skozi leta spreminja. Mi gledamo na to, kakšne uporabnike mam trenutno in ptoem prilagajamo. Eni so dost samoiniciativni, eni popolnoma ne. Tako, različno... Na vsakem srečanju smo pripravili eno temo, oziroma jo je moral en iz skupine.. In tako.. Da smo jih malo aktivirali. Klele na Jesenicah se vidi, da ni nobenega drugega dnevnega centra oziroma drugega društva, kamor bi se lahko ljudje lahko dali. Zato mam mi čisto vsak dan ene aktivnosti.

11. Kakšen pristop uporabite pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Jaz delam res z vsemi enako, ne ločujem. (E43) Razen če je pri osebi res nujno, kriza,.. Takrat pustim vse ostalo na miru in se ukvarjam s tem človekom, magari vsak dan. (E44) To mi je fino pri tem delu v nevladni organizaciji, ker lahko določene stvari prestavim na kak drug dan in se posvetimo tistemu kar je tist trenutek bolj pomembno. Da grem na teren, (E45) z njim na sprehod. (E46) Kamorkol. In s tem ni nič narobe, če prestavimo kakšne zadeve.

12. Kakšna je vaša komunikacija s samomorilnim uporabnikom?

Absolutno se pogovarjam odprto. (E47) To jaz nasploh tak delujem, ne sam pri samomorilcih. Taka komunikacija je dobra, mislim da lih zaradi tega da sprostim to oviro pri človeku, da se o tem ne govori, da je to nevarno. (E48) V kakšnih psihotičnih epizodah jaz zlo rada govorim, mu rečem ej saj veš da so to prislui, a ne.. Se zavedaš al se ne. In isto, če je nekdo samomorilen, se valda pogovarjamo o tem. Nimam mnenja, da če bom o tem govorila, da ga bom k temu tut napeljala.

13. Kako se počutite ob delu z uporabnikom, ki je samomorilno ogrožen?

Različno. Kokr koga doživljam. (E49) Kolikor dolgo časa se angažiraš za nekoga, vlagaš truda v njega. (E50) V to sem potem tudi osebno vpletena, itak da ti je hudo, pa pol popoldne razmišljaš o tem. (E51) Velikokrat se počutiš tudi nemočno. (E52) ali pa se sam znajdeš, da si rahlo zmeden, (E53) prestrašen. (E54)

Znanje o samomorilnosti:

14. Zanima me, katera znanja so potrebna za delo s samomorilnimi uporabniki?

Ne vem, kakšni določeni stavki, ki jih moraš izrečt. Recimo, obljuba k življenju,.. (E55) To je fajn da veš. Da maš neki takega oprijemljivega, Pa se pol tega držiš. Je pa fajn, da veš kaj naprej. Fajn je da veš, kam osebo napotit. (E56) Tukaj je absolutno dobrodošla kakšna psihoterapija, psihiater,.. Tukaj je odvisno če ga že ima, ali če ga še nima. Če še nima terapije. Itak je fajn da ma neko medikamentozno terapijo, za ta nihanja. Pač vedet moraš kje se da to osebo zavarovat. Če je samomorilna ogroženost tko zlo izražena, potem mora obvezno it nekam na varno in pri tem je seveda pomembna hospitalizacija. (E57) Tist moment on mora bit nekje na varnem.

15. Kje ste pridobili znanje/informacije o samomorih preden ste se s to izkušnjo srečali v praksi (med delom)?

Največ iz prakse, tukaj dobiš izkušnje. (E58) Mislim, sej nekaj znanja smo dobili na izobraževanju,.. Pristopi pa način dela.

Izrazito pomembne pa se mi zdijo supervizije za pridobivanje znanja. (E59) Enkrat na mesec jo imamo, bi blo super da bi jo meli še večkrat. Na Ozari imamo potem vsake toliko izobraževanja. Ravno pred kratkim smo imeli predavanje na temo samomorilnosti. (E60) Neka uvodna izobraževanja, vsesplošno znanje tko. Ukrepi pač. Sej to dobiš danes že v vsaki zgibanki. Kaj preveč znanja recimo nisem dobila med študijem, (E61) ker jaz niti nisem bila na področju duševnosti. Mogoče tudi, pa me niti ni toliko zanimalo. Kadarkol pa sem se srečala s kakšnim takim primerom, da sem videla pri uporabniku da gre v to smer.. sem tut sama poiskala informacije, literaturo, vse mogoče. Sem si prebrala čim več o tem. (E62) Največ pa na superviziji. Supervizija sploh ni kot neka razbremenitev, bolj kot neko dopolnjevanje znanja, strokovno podlago. (E63) Zato je tako pomembno, da maš ti supervizorja, ki je sposoben, ne samo za razbremenitev.

Vloga:

16. Kako vi vidite vlogo socialnega delavca oz. socialnega dela pri delu s samomorilnim uporabnikom? Bolj kot v smislu enga koordinatorja. (E64) Zdej no, danes ima v Sloveniji že veliko socialnih delavcev še dodatno narejenih veliko psihoterapevtskih izobraževanj za sabo, pa kakšne posebne veščine,.. Pač se izobražujejo. Če je že tolik izkušen pa usmerjen pol ja, lahko svetuje. **Drugače pa je socialni delavec v mojem pogledu, bolj kot en koordinator, ki hitro reagira,** (E65) **poišče vse možne pomoči,** (E66) **oziroma nardi okoli te osebe krog oziroma eno mrežo ljudi.** (E67) Ni stvar psihiatra, da bo izvajal koordinacijo. To je stvar direktorja psihiatrične bolnišnice in socialne službe. **Nikoli tudi ne pomislim, da bova z uporabnikom midva sama rešile te njegove probleme.** (E68) **Ampak čutim se pa mirno, zaradi tega ker delam že tok let na tem področju, da ni tist da bi me groza zagrabila pa paničen strah kaj bo zdej, če bo šel od mene in naredil samomor.** (E69) Pač to se jaz zavedam, da ga on lahko nardi in da je to njegova odločitev a ne. **Pomembno se mi zdi, da se zavedam, da moram aktivirat tut ostale vse, pri takmu primeru se ne moreš sam na enga obesit.** (E70) Jaz ne morem bit z njim 24 ur na dan, tukaj so pomembni čisto vsi, ki se pojavijo okoli njega. **Vlogo socialnega delavca pri delu vidim, kot združevanje vseh ljudi, od svojcev, prijateljev, psihiatra,.. Vse ki so v njegovem krogu.** (E71) **Fajn je, da se te ljudi usposob, aktivira, informira kaj se sploh dogaja s to osebo.** (E72)

Razbremenitev

17. Kako se razbremenite kadar ste zaradi svojega dela izpostavljena takim dogodkom? Kdo vam je takrat najbolj v pomoč?

S pogovorom s sodelavci.. (E73) Najhuje je da greš po pogovoru s takim človekom domov. To je nujno, da daš to pač ven.

18. Kako vam vaša organizacija pomaga pri razbremenitvi? (Imate organizirane podpore razbremenitev, tj. supervizija, intervizija?)

S supervizijo. (E74)

INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO F

Mnenje socialnih delavk o samomoru:

1. Kakšna je vaša ocena samomorilnosti v Sloveniji?

Ja, kokr vem smo še zmeraj med najvišjimi v Evropi, pa tudi v svetovnem merilu. (F1) Sam kolikor vem se zadnja leta številke zlo zmanjšujejo. (F2) Pa zelo zastrašujoče je, da je zlo velik mladih med samomorilci, (F3) najbolj so ogroženi moški, (F4) starejši, (F5) pa ta vzhoden del Slovenije, kjer je večja revščina, večja nezaposlenost. (F6)

2. Kakšni menite, da so dejavniki tveganja za samomor?

Dejavniki tveganja so sigurno brezposelnost, (F7) revščina, (F8) spol, (F9) duševno zdravje, (F10) tudi fizične bolezni, (F11) zasvojenosti, (F12) odnosi med ljudmi. (F13) Med zasvojenci je zlo velik teh, ki kockajo in je njim zlo težko pomagat, (F14) izobrazba (F15) seveda. Med našimi uporabniki pa so tudi taki dejavniki kar pogosti.

3. Kaj vam pade na misel ob besedi samomor?

Tko vedno se vprašam, če se res ni dalo drugač. Pač iz tega kar vem, pa kokr delujem, tut če kdaj naletim na koga, al pa pove zase da razmišlja o samomoru oziroma da je na tem da ga bo naredu, si tko mislim in mu tut rečem, to se da narest, pa to pa to. (F16) Kar ne morem verjet, da ne glede na to, kok je strokovne pomoči na razpolago, pa kuk je informacij, da so ljudje še zmeraj tko, da pridejo v tako stisko, da se za ta skrajn način reševanja ene stiske (F17) odločijo. **Se kar frustrirano počutim, a se res ne bi dalo telefon met, kšnih enot, da bi odkrili te, ki razmišljajo o tem in da bi jim pomagali.** (F18) Tudi to, ko je bivši partner, bivši policist govoril o teh samomorilcih... **Imaš res grozljiv občutek.** (F19)

4. Kakšen je vaš odnos do samomora?

Mene vedno znova pretrese, če se kdo za to odloči.. Al pa od mojih uporabnikov. Se tut sama počutim frustrirano, tko kar rada bi neki več nardila.. (F20) In pol razmišljam škoda, da nisem s tem uporabnikom mal bla bolj v stiku, da bi prepoznala to grožnjo. (F21) Da bi se potem drugač odločil. Tko, zdi se mi da je čist preveč tega.

5: Kaj menite o ljudeh, ki so naredili samomor?

Ja tko, po eni strani jih razumem, ker tut sam kdaj prideš v tako situacijo, ki se ti zdi nerešljiva in brezizhodna, ki se ti lahko vleče več let. (F22) Je pa tut mal jeze, a se ti res zdi da se ni dalo drugač. (F23) Kaj to vse potegne za sabo, vse te prijatelje, sodelavce, otroke,.. Tut si jezen, a ne.

Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika:

6. Mi lahko opišete izkušnjo s samomorom oz. poskusom samomora uporabnika?

V bistvu mam najmanj dve izkušnji s samomorom uporabnika. In obe izkušnji sta se zgodili popolnoma nepričakovano. Pa še ena no, k je ena gospa klicala, da bo en ki ga pozna samomor naredu. **Pa velik je teh ljudi, ki razmišljajo o samomoru pa jih potem napotim na druge številke, ko nas ni.** (F24) Ker mi nismo 24/7 na razpolago. In **pol vedno dam številke teh zaupnih telefonov, ki skos delajo, ki so brezplačni.** (F25) **Velikrat grem s tko slabim občutkom domov, joj da si ne bo kaj naredu.** (F26) Čeprav pri nas je več poskusov samomora. **Predvsem en fant, vsake tolik časa. Zdej je mel eno obdobje,.. Mislim, da je v zlo kratkem obdobju mislim da ene 2x al 3x poskusu samomor nardit.** (F27) S tableti, pa napil se je pa tko. Pa še ena izkušnja, ki **me je čisto šokirala** (F28) je bla, ko smo hodil k eni gospe, **mela je eno tako res težko in zapleteno situacijo pa težave v duševnem zdravju.** (F29) Ampak tko, lepo je sodelovala, obiske je sprejemala, javna delavka je k njej hodila, stik sta vzpostavile. No in enega dne je ni blo doma, delavka ji je pustila sporočilo, da je bla tam in da jo naj pokliče, da se zmenijo za naprej. **No in ta gospa je poklicala, je rekla da je bla v trgovini in da bi rada da še pride, tko, kot da je vse navadno. Ampak to je blo vse navidezno navadno. Še ist dan, al naslednji dan je poklicala ena naša druga uporabnica, ki je bla njena sosedica in rekla, da une gospe ni več.** (F30) Da se je tablet najedla. In je ni več.

7. Kakšne misli, čustva so vas obdajala, ko ste izvedeli za samomor?

Pri temu fantu, ki je že večkrat poskušal nardit samomor ne vem,. **Tko, ful sem jezna na njega, na to kako on rešuje probleme.** (F31) Ker ma tok drugih stvari na razpolago ampak mu je zgleda da to tut najbolj domače. Tko, drgač pa tut ko sem izvedela, da se je ubil sin od ene moje uporabnice. **Sem bla čist šokirana.** (F32) Kot da bi se to meni zgodilo. Tko, kaj.. A ni noben vedel, ni noben pričakoval. V bistvu je on vse presenetil s tem. **Tko zlo hudo je blo. Zlo me je skrbel za to mam, uporabnico..** (F33) Leto dve je bla čist čudna, kot da se ni nič zgodilo. Kot da se ni hotla pogovarjat. Sam pol se je pa sam en dan poslabšalo in je šla v Begunje, pol je pa bla neprepoznavna.

Pri uni gospe, ki je nardila samomor kr tko naenkrat, sem pa bla čist paf. Ej, tko kot da, mi je padla iz rok. (F34) **Ful sem ji htela pomagat. To je res neki najhujšga kar se ti lahko zgodi.** (F35) **Vem da sem bla takrat res čist konc.** (F36) Še danes se spomnim, al res ni blo možno drugač. **Ful mi je blo žal,** (F37) **al smo res vse nardil,** (F38) **zakaj nismo vidli,** (F39) **zakaj ni nič rekla.** (F40) **Tko ful maš občutke krivde,** (F41) **pa nemoči.** (F42) **Itak si ful potrtr,** (F43) **pobit,** (F44) **žalosten** (F45) **pa tut jezen.** (F46)

8. Kakšen vpliv je imela ta izkušnja na vas?

Se mi zdi, da **sem ful poglobila zavedanje o tem, da se to lahko zgodi.** (F47) **Večina uporabnikov je imela najmanj en poskus samomora za sabo, tko da sem se kr poglobila v to in več prebrala, več razmišljala.** (F48) **Bolj sem bla pozorna, če sem vidla da je kdo že mel poskuse samomora za sabo pa da je o tem razmišljal,** (F49) **sem se 110% angažirala. Kar tist že mal, ko pol lahko že začneš izgorevat.** (F50)

Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom:

9. Kako reagirate, kadar vam uporabnik pove o svojih samomorilnih težnjah?

Tko ene par let nazaj, sem mela en tak poseben primer. Me je klicala ena gospa po telefonu, da ji je njen prijatelj, en tak zlo čuden mejl poslal in da se zlo boji za njega da bi si neki naredu. V glavnem, bla je res ena taka krizna situacija in kle, ki sem pa dobila neki na mizo,.. Neki se dogaja, nekdo razmišlja o samomoru..**Sem se maksimalno vpregla in angažirala, tko 110% od sebe stisnila, da sem te gospe vse številke dala, vse ji povedala koga naj pokliče, kaj naj nardi, kako naj dela.** (F51) Naj gre takoj do njega, da se rešilca kliče,.. Ker on je bil tik nad tem, da se ubije. Ampak je drugač, ker je ona to zaznala. In on je tolk povedal, da se je lahko pomagalo. Ker problem pri teh je, da večina njih sploh ne namigne, nič ne povejo da so slabše, da ne vejo kako naj si pomagajo.

10. Kakšno pomoč nudite kot socialni delavec osebam, ki so samomorilno ogrožene?

Čimveč pogovora, (F52) čimveč sprašujem, (F53) probam preklopiti s tistga o čemer nekdo razmišlja, mu dam mogoče drugačen pogled na tisto situacijo.(F54) Ne vem če si slišala za izraz ambiguity. To je en specifičen izraz, ki sem ga zasledila v eni ameriški literaturi, ki ga mi prevedemo v sposobnost vztrajanja v negotovosti. Pač, mi pomagajoči poklici mamlo zlo razvito to sposobnost vztrajanja v negotovosti in lahko to uporabnike tudi naučimo. (F55) Recimo če se pri uporabniku neka situacija vleče leto ali več pa ni upanja v to, da se bo kaj izboljšalo.. Velik delam na tem, da ljudje znajo zdržati te pritiske, te negotove situacije. (F56) Tko, da ne gledaš preveč dolgoročno kaj vse lahko gre, zaradi ne vem, bolezni recimo, narobe,.. Da vidiš tukaj in zdaj, da si hvaležen za to kar maš, pa da si manj sfokusiran česa vsega nimaš, pa da si hvaležen za to kar imaš.. (F57) .Imam različne načine kako ljudi motivirati in vzpodbuditi, da preklopijo, da drugače vidijo, da vidijo da je vredno. (F58) Pa potem mamlo tudi preventivne delavnice za mlade in v okviru tega je tudi tema samomor. Da se tut njih malo informira in ozavešča na to temo. (F59)

11. Kakšen pristop uporabite pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Veš kaj, en moj zlo močen plus je, ta tukaj že 10let delam. In ljudi res zlo zlo dobro poznam. Se je ta občutek varnosti, zaupanja vzpostavil, tako da ljudje že kr sami pristopijo in povejo o čem razmišljajo, kateri so njihovi največji strahovi,.. (F60)

12. Kakšna je vaša komunikacija s samomorilnim uporabnikom?

Ker mam že tolk enega znanja, pa tok enih izkušenj, pa ker tok vem, kaj se da vse narediti mi je ful lažje. Se bolj suvereno in kompetentno počutim tako pri pogovarjanju z njimi kot nasploh. (F61)

13. Kako se počutite ob delu z uporabnikom, ki je samomorilno ogrožen?

Ja tko, po eni strani je težko ker se bojiš seveda, da ne boš dost dobr, da ne boš dost hiter, da ne boš znal pomagat. Skos je ta strah, da si človek res ne bi kaj naredil, (F62) si pol očitaš če gre kaj narobe. (F63) 10 let nazaj recimo, me je blo tko ful strah.. Ker sploh nisem vedla kaj naj rečem.(F64) Ko sem začela delati z njimi, se mi je seveda zdelo težje. (F65)

Znanje o samomorilnosti:

14. Zanima me, katera znanja so potrebna za delo s samomorilnimi uporabniki?

Moraš vedeti kam napotiti osebe, (F66) številke zaupnih telefonov.(F67)

15. Kje ste pridobili znanje/informacije o samomorih preden ste se s to izkušnjo srečali v praksi (med delom)?

Prebrala sem več knjig, (F68) samomor od Žige Valetiča. Me je kar šokiralo ko sem izvedela vse te informacije. Zdej tekom študija se niti prav ne spomnim več, ampak vem pa da premalo. Gotovo neki smo, a sigurno zelo premalo. (F69) Mam pa izkušnjo s samomorom tudi iz faksa, kjer je naša sošolka samomor naredila no in takrat, no tudi iz tega sem se nekaj naučila. (F70) Je bla pa tut taka zelo priljubljena, živahna, zgovorna, vesela, nasmejana.. In pol smo šli enkrat čez praznike domov in ko smo se vrnili smo izvedeli da je ona samomor naredila. Tko da takrat nas je vse ful šokiralo. Mi socialno delo študiramo, pa nismo vedeli, pa nismo pomagal. Tko res se grozno počutiš. Iz tega foha smo, pa se nam je to zgodilo. Kako si lahko tok skrila.

Drugač pa itak, sam se ga angažiraš. Neki teh strokovnih knjig sem dobila v službi, velik pa sama.(F71) Tko, se mi zdi da smo dost sami sebi prepuščeni. (F72) Saj do neke mere je poskrbljeno za izobraževanje, sam še zmeraj ful premalo. (F73) Jaz recimo bi veliko več rabila. (F74) To da predelaš določene informacije mislim, da je kar pomembno. Da se bolj usposobiš za to. (F75)

Vloga:

16. Kako vi vidite vlogo socialnega delavca oz. socialnega dela pri delu s samomorilnim uporabnikom?

Ja, delamo te preventivne projekte za mlade po šolah (F76) po celi Sloveniji. Ozaveščamo mlade o stiskah in duševnih motnjah. Tudi o samomorih spregovorimo. (F77) Mislim, v Ljubljani majo to 10.septembra na dan ozaveščanja o samomoru. Drugače pa tko, mislim da bi se moglo bolj govoriti o tem, razmišljati o tem.

Razbremenitev:

17. Kako se razbremenite kadar ste zaradi svojega dela izpostavljena takim dogodkom? Kdo vam je takrat najbolj v pomoč?

Tko na različne načine. Če so kdaj kakšni težki dnevi v pisarni, grem tukej na kratek sprehod, (F78) na interviziji, (F79) superviziji (F80) se razbremenim. S sodelavkami mam, če se le da jutranji sestanek. (F81) Tut na superviziji so nam rekli, da naj skočmo iz tistega navdušenja ob delu v svojega, ko končamo z delom.. In naj pokličemo koga od svojih. (F82) Zlo mi pomaga če preberem kakšne knjige s tega področja, mene to dvigne ko se naučim kaj, da dobim dodatno znanje. (F83) Doma grem na daljši sprehod. (F84) Druženje s prijatelji. (F85) Imam doma in v službi določene strategije, kako se tega stresa in izgorelosti lotevam.

18. Kako vam vaša organizacija pomaga pri razbremenitvi? (Imate organizirane podpore razbremenitev, tj. supervizija, intervizija?)

S supervizijo seveda, (F86) izobraževanji. (F87)

Priloga 3: Odprto kodiranje

Tabela 9.1 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko A

Št. izjave	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
A1	<i>Mal je upadla</i>	Upada	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A2	<i>še zmeraj ful visoka</i>	Visoka	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A3	<i>Okoli 450 ljudi na leto naredi samomor, tko da je zlo zlo visoka..</i>	Visoka	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A4	<i>Slovenija je ful ful samomorilna</i>	Visoka	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A5	<i>Število samomorov pa pada tut zaradi večje ozaveščenosti o tem, osebni zdravnik prej pogrunta to, antidepresivi baje tut pomagajo,..</i>	Upada zaradi boljše preventive	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A6	<i>Je dejstvo, da tudi ženske majo več poskusov,.. Ampak so manj uspešne, moški pa so bolj,.. Tut že iz tega pritiska, da ne bi če se že odloči za samomor in mu ne bi ratal, da mu bojo rekli, mislim.. Pa še tega nisi sposoben narditi.</i>	Razlika med spoloma	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A7	<i>Ko se človek znajde v krizi</i>	Kriza	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A8	<i>regije, kjer je veliko brezposelnost i</i>	Brezposelnost	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A9	<i>revščine</i>	Revščina	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o

					samomoru
A10	<i>alkoholizma</i>	Alkoholizem	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A11	<i>osamljenost ljudi</i>	Osamljenost	Medosebni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A12	<i>nesmiselnost življenja</i>	Izguba smisla v življenju	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A13	<i>ko ne more poskrbet za lastno eksistenco, ne more poskrbet za eksistenco svoje družine.</i>	Občutek nezmožnosti preživljanja družine in sebe	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A14	<i>Ko življenje enostavno zgubi vrednost</i>	Izguba smisla v življenju	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A15	<i>Kadar naredi nekdo samomor, ki so ga poznali,.. lahko vpliva še na druge</i>	Vpliv samomora druge osebe	Medosebni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A15a	<i>Tut zdej, ki ga je recimo naredila Renata Ažman,..Ki je bla sploh tko poznana, pri nas,.. Tut z nami je sodelovala,.. Pa vodila delavnice tega kreativnega pisanja,.. Pa zlo je bla tak vzor tega, kako se pobrat vn iz depresije, kako premagat to,.. Kako živet naprej,.. In je potem naredila samomor, se mi zdi da je zlo, tko,.. Ne,.. Tko zlo slab občutek imaš, potem.. Ko vidiš,.. Pravzaprav</i>	Vpliv samomora druge osebe	Medosebni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru

	<i>pa res ni možno,..</i>				
A16	<i>kakšna velka škoda je to za vsako človeško življenje</i>	Velika tragedija	Pomen za življenje	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A17	<i>vidim tudi pri nas, pri kakšnih uporabnikih, ki so mel poskuse samomora.. Pa recimo jim niso uspeli, da so recimo potem dobro nadaljeval svoje življenje. Recimo sami povejo, kakšna škoda bi bila, če bi jim takrat uspeli.</i>	Zadovoljstvo, da samomor ni uspel	Upoštevanje izkušnje uporabnikov	Oblikovanje mnenja na podlagi opazovanja, srečevanja in pogovora z uporabniki	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A18	<i>ne veš kaj si spustu iz rok.</i>	Izgubljena priložnost	Pomen za življenje	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A19	<i>Je neke vrste izhod v stiski</i>	Samomor kot izhod v stiski	Vrednostna sodba	Osebni odnos do samomora	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A20	<i>men se zdi, da ima vsak vsaj neki v sebi kar bi se dalo zbuditi in ga prepričati, da ni tolik črno vse.</i>	Samomor kot skrajnost	Vrednostna sodba	Osebni odnos do samomora	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A21	<i>da so bili zelo zelo nesrečni dalj časa</i>	Nesrečne osebe	Predpostavke in ugibanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A22	<i>Da so v bistvu v samomoru našli rešitev svoje stiske.</i>	Brezupneži	Vrednostna sodba	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A23 A23a	<i>Uporabniki, mi povejo včasih, da razmišljajo o samomoru, povejo mi da so v preteklosti mel poskus samomora</i>	Prisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A24	<i>So pa tut</i>	Neprisotnost	Pogovarjanje o	Izkušnja pri delu z	Doživljanje

	<i>uporabniki, ki ga tudi uspešno izvedejo, brez da bi jaz vedla da bodo oni naredil samomor.</i>	pogovora o samomoru	samomoru z uporabnikom	uporabniki	samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A25	<i>vsí ti naši uporabniki, ki so naredil samomor, niso bli kej dost povezani z nami.</i>	Nepovezani z organizacijo	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A26	<i>uporabniki, ki so prišli dvakrat na leto.</i>	Prišli so 2x letno	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A27	<i>Niso zares iskal naše pomoči</i>	Niso iskali pomoč	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A28	<i>Al pa so pomoč odklanjali</i>	Odklanjali pomoč	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A29	<i>niso se navezal na naše uporabnike</i>	Nenavezani na druge uporabnike	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A30	<i>je bla zlo nezadovoljna sama s sabo</i>	Slaba samopodoba	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A31	<i>Ni mela nobene družbe</i>	Slaba socialna mreža	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A32	<i>skregana več al mn</i>	Slabi odnosi z okolico	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A33	<i>ni se razumela z ljudmi okoli sebe</i>	Slabi odnosi z okolico	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A34	<i>Pogosto je tudi govorila o nesmislu življenja</i>	Obupanost	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A35	<i>vizualno si ni bila všeč</i>	Slaba samopodoba	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora

					uporabnika
A36	<i>ni zmogla več živet</i>	Obupanost	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A37	<i>globoko depresivna</i>	Depresija	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A38	<i>globoko globoko nesrečna</i>	Potrlost	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A39	<i>Manično depresivna</i>	Bipolarna motnja	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A40	<i>Jaz vidim pri nas a ne, ljudje sploh manično depresivni so v kakšnih fazah potem bolj nagnjeni k temu da si kej nardijo</i>	Večja nagnjenost za samomor pri bipolarni motnji	Ocena verjetnosti samomora	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A41	<i>Ljudje, ki se znajdejo v stiski</i>	Ljudje v stiski	Stereotipno posploševanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
A42	<i>se počutijo ves čas neuspešne</i>	Počutijo se neuspešni	Odnos samomorilnih uporabnikov do sebe	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A43	<i>Večkrat se zgodi, da ti ki pridejo in so samomorilni nimajo diagnoze</i>	Ni vedno mogoče predvideti samomora; diagnoza duševne bolezni ni nujna	Predvidevanje samomora	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A44	<i>Mogoče so, pri teh manično depresivnih.. Da ko grejo ven iz te globoke depresije, da je to tko.. Mi sami povejo, da so takrat bolj sposobni zares kej nardit, kot pa.. V nekih globokih depresijah</i>	Večja verjetnost samomora pri bipolarni motnji	Ocena verjetnosti samomora na podlagi mnenja uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A45	<i>Tko mal sem bla vseen</i>	Šok	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu	Doživljanje samomora oz.

	<i>šokirana</i>			samomora uporabnika	poskusa samomora uporabnika
A46	<i>Groza. Tko, ful mi je blo grozn.</i>	Groza	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A47	<i>Ful mi je blo grozn tut zato ker sem se z njo pogovarjala, nedolgo nazaj.. Pač mogoče, dva tri dni nazaj... In nisem opazila.. Jaz takrat, ko sem se z njo pogovarjala nisem zares opazila, da bi bla takrat.. Da bi jaz ocenila, da je pri njej nevarnost samomora.</i>	Spregledani simptomi	Razlog za čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A48	<i>Sem se začela spraševati, kako da tega nisem opazila.</i>	Spregledani simptomi	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A49	<i>Žalost, ko pomisliš, da je nikol več ne bo..</i>	Žalost	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A50	<i>Ampak vseeno del mene je pa pomislil, tut,.. Ok, lej,.. Sej v resnici sem pričakovala, da se bo to enkrat zgodil...</i>	Pričakovanje samomora uporabnika	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A51	<i>Mogoče sem tut pomislila, da nismo dost nardil, kaj bi še lahko</i>	O nezadostni pomoči	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A52	<i>Nismo znal opaziti teh znakov</i>	Spregledani simptomi	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A53	<i>nismo znal slišati oseb,</i>	Spregledani simptomi	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu	Doživljanje samomora oz.

				samomora uporabnika	poskusa samomora uporabnika
A54	<i>Al nam ni blo pomembno jih slišat..</i>	Spregledani simptomi	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A55	<i>Al enostavno, ni blo nikogar, ki bi se potrudil okol njih.</i>	Premalo vloženega truda	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A56	<i>ne vem če je mela kakšen poseben vpliv. Ne.</i>	Brez posebnega vpliva	Osebn vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A57	<i>mogoče sem malo bolj pozorna</i>	Več pozornosti	Vpliv na delo	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A58	<i>V bistvu sem razmišljala, če je pravzaprav sploh blo kej, kar bi mi zaposleni zares lahko naredili.</i>	O nemoči zaposlenih	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A59	<i>Da bi pa samo sebe krivila, to pa ne</i>	Ni občutka krivde	Osebn vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A60	<i>Ja, pomislim pa.. Aha, lahko bi mogoče, še to.. Al pa uno,..</i>	O dodatnih možnostih pomoči uporabniku	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
A61	<i>V bistvu vprašam, direktno. Kaj se dogaja z njim, zakaj o tem razmišlja,.. Kako je do tega prišel.. Kok časa že o tem razmišlja,..</i>	Neposredno spraševanje samomorilnega uporabnika o razlogih za samomorilne misli	Pogovor z uporabnikom	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A62	<i>Jaz vseem vidim, da je to tko ne,.. Ona že pomisli, da bi vse skup končala,.. Po drugi strani pa vidim, da</i>	Nerealne grožnje uporabnikov	Ocenjevanje verjetnosti samomora na podlagi opazovanja	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

	<i>vseeno še zelo skrbi zase,... Da ni, da bi kr opuščala kakšne stvari, ma načrte za prihodnost. Se mi ne zdi tko realna ta grožnja,...</i>				
A63	<i>če jaz ocenim da je nekdo resnično resnično samomorilno ogrožen, bi poklicala psihiatrijo. Da gre nekam kjer bo na varnem.</i>	Odvisno od samomorilne ogroženosti	Sodelovanje s psihiatrijo	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A64	<i>Ampak to tut zato, ker dejansko v skupnosti ne obstaja nek krizni center kamor bi ti človeka lahko nastanil, ni alternative.</i>	Razlog za sodelovanje s psihiatrijo: Ne obstaja krizni center	Razlog za napotitev uporabnika k drugi službi	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A65	<i>Enkrat na teden pride ona k men, enkrat jaz k njej.</i>	Enkrat na teden	Pomoč na terenu	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A66	<i>ko vidim, da gre nekdo v kakšne psihoze,...</i>	Ob psihozi	Pomoč na terenu	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A66a	<i>Da nekdo postaja depresiven,...</i>	Ob depresiji			
A66b	<i>Da se je zavlekel doma, Grem na teren,.. Do njega domov.</i>	Ob socialni izolaciji			
A67	<i>Večkrat tut pokličem kako je,...</i>	Večkrat	Telefonski klic	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A68	<i>Al pa če še koga vključimo mogoče, Prostovoljca, .</i>	Vključijo prostovoljca	Vključevanje drugih ljudi v proces	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

A69	<i>Ne vem kaj bi socialno delo lahko ponudlo.. Razen storitev, ki je ni. Se pravi krizni center, krizne time.</i>	Pomanjkanje storitev socialnega dela	Storitve socialnega dela/-vca	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
A70	<i>S pogovorom mu dam vedet, da ni zadnja rupa na sviralu</i>	Pogovor	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A71	<i>Če bi mi recimo rekel, da ima že narejen samomorilni načrt, bi pa poklicala psihiatrijo,...</i>	Omemba samomorilnega načrta	Ključni trenutek v komunikaciji pred napotitvijo k drugi službi	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A72	<i>Če bi meni človek rekel, da ima narejen načrt za samomor,.. Ammm, je to men že tko.. Tko skrajno, skrajno,.. Da bi ga umaknila,...</i>	Omemba samomorilnega načrta	Ključni trenutek v komunikaciji pred napotitvijo k drugi službi	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A73	<i>Js sama sebi nebi dovolila, da ga on potem naredi,.. In bi se jaz obremenjeval a.. U, saj sem vedla, da bi morala klical neko pomoč pa nisem</i>	Osební razlog	Razlog za napotitev uporabnika k drugi službi	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A74	<i>Če bi preko pogovora ocenila da je nekdo, tko zlo zlo daleč,.. Bi posredovala naprej.</i>	Ko je uporabnik zelo daleč v razmišljanju o samomoru	Ključni trenutek v komunikaciji pred napotitvijo k drugi službi	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A75	<i>Nič kej drugače se ne počutim kot z drugimi</i>	Enako kot pri delu z drugimi	Moč za delo s samomorilnim uporabnikom v primerjavi pri delu z drugimi uporabniki	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
A76	<i>Še ena punca, ki je pred parimi leti,.. In je bila tudi kar</i>	Neprijeten občutek	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika

	<i>dosti aktivna,... In je z nami hodila na tabor, pa to,... Je tudi nardila samomor,... No pri njej vem, da mi je blo tko mal neprijetno,...</i>				
A77	<i>Ok, to kar je najpomembnejše je empatija</i>	Empatija	Sposobnost zaznavanja in razumevanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
A78	<i>da si pripravljen človeka poslušat in res slišat.</i>	Aktivno poslušanje	Spretnosti poslušanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
A79	<i>Da se mu posvetiš in da ga razumeš.</i>	Empatija	Sposobnost zaznavanja in razumevanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
A80	<i>Da se ne ustrašiš tega, če ti ga kdo omeni,...</i>	Neustrašnost	Čustvena stabilnost	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
A81	<i>Pa da ni sam uno, ah... Dej dej dej, bo že bolj,... Al pa kaj pa govoriš, kaj ti pa manjka,...</i>	Neposploševanje problema uporabnika	Sposobnost zaznavanja in razumevanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
A82	<i>Mogoče to, da veš neke informacije</i>	Osnovne informacije	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
A83	<i>da si človeku na voljo, ko rabi podporo</i>	Navzočnost: biti uporabniku na voljo	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
A84	<i>Da z njim skupi raziskuješ,... Kaj je vrednega v življenju,... Kaj je zgubu...Kaj misli, da bi s samomorom rešu,...</i>	Raziskovanje, reflektiranje	Spretnosti pogovarjanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
A85	<i>Pomembno je tut vedet kako skozi pogovor odkrit neke druge dejavnike tveganja. Amm, zdej al</i>	Raziskovanje	Spretnosti pogovarjanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti

	<i>je človek res sam, al ima koga v svoji socialni mreži, koga bolj zlo bližjega na koga se lahko obrne,...</i>				
A86	<i>Da bi pa vedla nekoga oceniti, če je samomorilno ogrožen pa,.. Ni nujno da bi zadela,.. To je zlo tko vprašljivo,...</i>	Ne ve, če bi zadela samomorilno ogroženost	Samoocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
A87	<i>Delno bi že vedela oceniti s to analizo tveganja ravno s temi dejavniki in tudi znala bi spraševati, da bi dobila nek občutek.</i>	Delno bi vedela oceniti samomorilno ogroženost	Samoocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
A88	<i>Imela sem osebno izkušnjo</i>	Osebna izkušnja	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
A89	<i>Tekom študija sploh nisem dobila nič informacij,...</i>	Nič informacij o samomorilnosti	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
A90	<i>Men se zdi, da tekom študija, ne dobimo ta znanja, ki jih ti lahko konkretno uporabiš pri delu z ljudmi v stiski</i>	Brez konkretnega znanja za delo z ljudmi v stiski	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
A91	<i>Jaz po končanem faksu, mi res ni bilo jasno kaj zares z njim počet,...</i>	Brez konkretnega znanja za delo z ljudmi v stiski	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
A92	<i>O samomori, tut takih basic stvari nismo dobili tekom študija</i>	Brez osnovnih informacij	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
A93	<i>Na Ozari mam vedno možnost se vsako leto vključiti v</i>	Organizirana izobraževanja za strokovne delavce	Znanje pridobljeno v službi	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti

	<i>izobraževanja po svojem izboru... In tudi za nas se organizirajo izobraževanja za vse strokovne delavce..</i>				
A94	<i>Kot neka prva točka, postaja kamor pride uporabnik po pomoč.</i>	Prva pomoč	Pomen socialnega delavca za samomorilnega uporabnika	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
A95	<i>Potem nadalje pa vidiš, a ne.. Kako poteka cela situacija. Ali se moraš obrnit na kakšnega drugega strokovnjaka še in ali je potrebna hospitalizacij a.</i>	Sodelovanje z drugimi službami	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
A96	<i>Jaz zase konkretno lahko rečem, da smo dobro povezani. Jaz dobro sodelujem s psihiatri,.. Torej, ne z vsemi,.. Z določenimi zlo ja, z določenimi zlo ne,..</i>	Sodelovanje s psihiatrijo	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
A97	<i>Vidim tudi da ljudje sami, nekaj zdravnika dojamejo.. Tko kot osebo, ki ji zaupajo,.. Recimo, če bom jaz neki rekla in psihiater,.. Isto stvar,.. No definitivno bi bolj zaupali psihiatru,.. In ne men. A veš, psihiater je le ta,.. Je zdravnik in</i>	Večje zaupanje v zdravnika kot socialnega delavca	Vloga socialnega delavca na podlagi mnenja drugih ljudi	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga

	<i>že s tem ima ful veliko moč.</i>				
A98	<i>Človek se dostokrat zelo težko sooči s tem, da niso, drugi krivi za vse kar se mu je zgodil,... ... psihiater mogoče, ta ki nekako to še najbolj opravičuje, dejansko ta vedenja z neko boleznijo. Nekak pomakne ta problem v segment nekega zdravja, nečesa nad čemer ti pravzaprav nimaš neke kontrole, nisi toliko odgovoren in je lažje zato ljudje mogoče tudi njega bolj poslušajo.</i>	Večja naklonjenost k zdravniku zaradi opravičevanja vedenja z boleznijo	Vloga socialnega delavca na podlagi mnenja drugih ljudi	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
A99	<i>Mi strokovnjaki na Ozari, smo bolj ti, ki pomagamo premostiti ta čas, te neke krize in stiske</i>	Pomoč v krizi	Pomen socialnega delavca za samomorilnega uporabnika	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
A100	<i>Predvsem se lahko pogovorim s sodelavko, sodelavci,..</i>	Pogovor s sodelavci	V službi	Viri moči	Razbremenitev
A101	<i>Da se mal o tem pogovarjamo, da se ta izkušnja, čustva podelijo,..</i>	Pogovor s sodelavci	V službi	Viri moči	Razbremenitev
A102	<i>supporta je dost tut s strani vodje..</i>	Podpora s strani vodje	V službi	Viri moči	Razbremenitev
A103	<i>Supervizije mam, kjer lahko podeliš kar te muči.</i>	Supervizija	Pomoč s strani organizacije	Viri moči	Razbremenitev
A104	<i>z</i>	Izobraževanja	Pomoč s strani	Viri moči	Razbremenitev

	<i>izobraževanji ... Na Ozari si vsak lahko izbere izobraževanje , tam kjer čuti da rabi nek support, neka dodatna znanja,</i>		organizacije		
--	--	--	--------------	--	--

Tabela 9.2 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko B

Št. izjave	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
B1	<i>Pa tut dejansko je, znano... Da smo Slovenci dost visok na lestvici samomorov..</i>	Visoka	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
B2	<i>se mi zdi, da je bl slabo stanje na tem področju</i>	Slabo stanje	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
B3	<i>V bistvu duševne bolezni sigurno... Je človek še bolj nestabilen, no... Več je nekih nihanj, tko da kle še bolj pogosto prihaja do nekih razmišljanj o tem, do poskusov... Lahko tudi do dejanj...</i>	Duševne motnje	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
B4	<i>slabo duševno zdravje</i>	Duševne motnje	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
B5	<i>Smrt.</i>	Smrt	Pomen za življenje	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
B6	<i>Poškodba.</i>	Poškodba	Pomen za življenje	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
B7	<i>To je pač odločitev vsakega posameznika.</i>	Odločitev vsakega posameznika	Človekova pravica	Osebni odnos do samomora	Mnenje socialnih delavk o samomoru
B8	<i>Da so bili v res veliki stiski, da so prišli do tega dejanja no...</i>	Ljudje v stiski	Stereotipno posploševanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru

B9	<i>pr nas je kar nekaj uporabnikov, k majo poskuse samomora za sabo...</i>	Uporabniki s predhodnimi poskusi samomora	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
B10	<i>o njih tut govorijo, mi zaupajo, kaj se je z njimi dogajalo v preteklosti.</i>	Prisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
B11	<i>Nekateri omenjajo tudi samomor, v smislu neke pozornosti, manipulacije, ..</i>	Manipuliranje uporabnikov	Ocena verjetnosti samomora	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
B12	<i>Se pa ustrašiš vseeno.</i>	Strah	Čustveni odziv	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B13	<i>Razmišljaš kako moraš ukrepat, da ne bo res do česa pršlo. Tut ko sem se jaz srečala s samomorilno osebo, je bilo prvo.. Ok,.. Gre zares. Kaj narediti.</i>	Razmišljanje o ukrepih	Ukrepanje	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B14	<i>Ja prvo je, tisto.. Kot sem že prej omenila.. Ali je bila manipulacija ? Ali sem zafrknila? Bi mogla drugače ukrepat?</i>	Dvom vase	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
B15	<i>Malo sem postala nesigurna v svoja ravnanja</i>	Dvom v svoje delo	Osebn vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
B16	<i>Mogoče sem se čutila malo krive, da nisem pravilno, zadosti ali hitreje ukrepala.</i>	Občutek krivde	Osebn vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
B17	<i>malo sem bila nesigurna v svoje ukrepanje.</i>	Dvom v svoje delo	Osebn vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora

					uporabnika
B18	<i>Sicer pa nič posebnega</i>	Brez posebnega vpliva	Osebni vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
B19	<i>Jaz se pač itak vedno hočem najprej pogovort o stvareh, da tut mal vidim zakaj se gre...</i>	Razjasnjevanje situacije	Pogovor z uporabnikom	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B20	<i>Mogoče malo nesigurno, ko vidiš da ne gre naprej... In moraš naprej ukrepat.</i>	Negotovost	Moč za delo s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B21	<i>Ja, mi se v bistvu z uporabniki pogovorimo...</i>	Pogovor	Druženje z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B22 B22a	<i>Če je dost tko, se pokliče rešilca... Al se jih posprem v dežurno ambulanto... V psihiatrično tut...</i>	Dežurna ambulanta Psihiatrična bolnišnica	Spremljava do drugih strokovnjakov	Način pomoči samomorilnemu uporabniku glede na nujnost situacije	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B23	<i>K zdravniku... V glavnem, po neko nujno pomoč, če je situacija res tok huda.</i>	Zdravnik	Spremljava do drugih strokovnjakov	Način pomoči samomorilnemu uporabniku glede na nujnost situacije	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B24	<i>Če je pa zdej samo, v slabi koži... Slabo počutje... Da ljudje, tudi razmišljajo... Pa se pogovorimo, pa se počutijo bolj, pa potem ne razmišljajo več o tem... V takem primeru pa pač ukrepamo samo s pogovorom... Pač, pogovor pomaga.</i>	Pogovor	Druženje z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku glede na nujnost situacije	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B25	<i>Jaz pač</i>	Pogovor,	Individualni pristop	Pristop k	Sistem/Metode

	<i>vprašam kaj je narobe, da povejo,... Da razložijo,... Kaj razmišljajo, kaj se dogaja, kaj jih bremeni,... Čist tko, da razjasnimo situacijo,...</i>	razjasnjevanje situacije		samomorilnemu uporabniku	dela s samomorilnim uporabnikom
B26	<i>Pomembno je, da mu pustim da govori, da se počuti varno in slišano.</i>	Vzpostavitev varnega prostora za izražanje	Naloga socialne delavke pri komunikaciji s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B27	<i>Predstavlja tut meni eno stisko,...</i>	Stiska	Moč za delo s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B28	<i>Ne bi pa rekla, da zaradi tega nisem dovolj močna, da bi pač opravla pogovor oziroma pač nadalje ukrepala</i>	Kljub stiski lahko pomaga	Moč za delo s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sitem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
B29	<i>Sigurno ene osnove pomagajočih poklicev.</i>	Osnove pomoči	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
B30	<i>Mormo met neko sposobnost opažanja</i>	Opazovanje	Sposobnost zaznavanja in razumevanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
B31	<i>Vodit nek pogovor,...</i>	Vodenje pogovora	Spretnost pogovarjanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
B32	<i>Oziroma vsaj vedet kam se obrnt, kako v takšnih primerih ukrepat.</i>	Vedeti, kako naprej ukrepati	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
B33	<i>Bl se mi zdi tekom dela v posamezni organizaciji,</i>	Praktično delo	Znanje pridobljeno v službi	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
B34	<i>iz fakultete se niti ne spomnim prov dobr,...</i> <i>Mislim, da niti ni blo neki dost govora o tem.</i>	Malo informacij	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
B35	<i>Sem pa od</i>	Izmenjevanje	Znanje pridobljeno v	Pridobljeno znanje	Znanje o

	<i>kolektiva kaj zvedla, sodelavk, sodelovanja,..</i>	znanja s sodelavci	službi		samomorilnosti
B36	<i>Pa pol v praksi, ko je kakšna taka situacija.</i>	Praktično delo	Znanje pridobljeno v službi	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
B37	<i>čist premalo smo na splošno izobraženi, tko nekaj na tem področju,..</i>	Premalo kompetentni	Usposobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki na podlagi mnenja socialne delavke	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
B38	<i>Nekak nemočen se mi zdi, da si v tem položaju</i>	Premalo kompetentni	Usposobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki na podlagi mnenja socialne delavke	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
B39	<i>Men manjka znanja na tem področju,.. Pa mislim da tut drugim. In se potem tut strokovni delavec, znajde tko mal,.. V stiski,..</i>	Premalo kompetentna	Samooocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
B40	<i>Prvo kot prvo, premal govorimo o tem, tut tekom študija..</i>	Neposvečanje tematiki samomora	Težave pri usposabljanju za delo	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
B41	<i>Med socialnimi delavci, pa tut premal govorimo o samomori,.. Tut recimo sem prej delala na CSDju in noben, ni bil posebej usposobljen, za kej tazga,.. Konča pač fakulteto, naredu je pač strokovni izpit in ko je pač prišel na to delovno mesto, se je pač soočil z raznimi situacijami.</i>	Neposvečanje tematiki samomora	Težave pri usposabljanju za delo	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
B42	<i>Mogoče je vloga socialnega</i>	Ukrepanje	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim	Vloga

	<i>delavca, pač... Da nadalje ukrepa. Ja, ukrepanje.</i>		uporabnikom	uporabnikom	
B43	<i>Največkrat se socialni delavec v tem primeru pač obrne na psihiatrijo... Ker so to pač ljudje, ki imajo največkrat težave v duševnem zdravju... Pa pač večinoma teh psihiatričnih zadev zavrni, a ne...</i>	Sodelovanje s psihiatrijo	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
B45	<i>Se mi zdi, da smo tko... Popredalčkan i na nek način, no. In oni se tut ne povezujejo z nami... Oni se z nami bolj povezujejo, kadar iščejo namestitev al pa tko, ne...</i>	Razdeljenost strok	Vrzel med medicino in socialnim delom	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
B46	<i>Kot socialni delavci lahko recimo pripomoremo k zmanjšanju te samomorilne ogroženosti,, da se o tem že preventivno pogovarjamo,, .</i>	Preventivno ozaveščanje	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
B47	<i>O kakšnih takih zadevah se mi pogovarjamo na kakšnih delavnicah,, Al pa v pogovornih skupinah,,</i>	Preventivno ozaveščanje	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
B48	<i>Sigurno pogovor v kolektivu,,</i>	Pogovor s sodelavci	V službi	Viri moči	Razbremenitev
B49	<i>Sodelavke so tiste, ki nekako najbolje</i>	Pogovor s sodelavci	V službi	Viri moči	Razbremenitev

	<i>razumejo kaj se dogaja in kaj me lahko recimo bremeni pri tisti situaciji.</i>				
B50	<i>S supervizijo.</i>	Supervizija	Organizirane podpore razbremenitev	Viri moči	Razbremenitev

Tabela 9.3 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko C

Št. izjave	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
C1	<i>Visoka.</i>	Visoka	Ocena samomorilnosti	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C2	<i>slab socialni položaj</i>	Slab socialni položaj	Medosebni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C3	<i>finančni položaj</i>	Finančni položaj	Medosebni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C4	<i>slaba sistemska ureditev za ljudi s temi primanjkljaji</i>	Slaba sistemska ureditev	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C5	<i>premalo podpore neke strokovne socialne službe</i>	Premalo podpore strokovne socialne službe	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C6	<i>Depresija</i>	Depresija	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C7	<i>Tut pri shizofreniji recimo, ne,... Če so kakšni glasovi, k jim rečejo ubij se.</i>	Shizofrenija	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C8	<i>Stiska, huda stiska.</i>	Stiska	Povod za samomor	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C9	<i>Rešitev, kadar druge več ni.</i>	Samomor kot edina rešitev	Vrednostna sodba	Osební odnos do samomora	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C10	<i>Menim, da so bli v zares grozljivi stiski, da so pripravljeni pustiti vse za sabo,...</i>	Ljudje v stiski	Stereotipno posploševanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C11	<i>In v tem so videl edini izhod.</i>	Brezupneži	Vrednostna sodba	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
C12	<i>Tko, da si predstavljam, da je stiska</i>	Ljudje v stiski	Stereotipno posploševanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru

	res grozljiva				
C13	<i>Je pač uporabnik pršu do mene, povedu da je v slabši koži že par dni... Da razmišlja o samomoru, da ma črne misli</i>	Prisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
C14	<i>sva mal govorila o tem, kaj ga je pripeljajo do te stiske, če se je zgodilo kej tazga, da je poslabšan,</i>	Prisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
C15	<i>Jah, ni lahko. Res ni lahko.</i>	Stiska	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
C16	<i>šok</i>	Šok	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
C17	<i>večkrat se srečaš s tako situacijo, prej dobiš trdo kožo.</i>	Navajenost	Posledica večkratnih izkušenj s samomorilnimi uporabniki	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
C18	<i>Ja sigurno ni lahko, je pač velik del mojega dela.</i>	Stiska	Osebni vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
C19	<i>Ja, se pogovarjava o tem, da vidim kolk je resno.</i>	Ocenjevanje verjetnosti samomora	Pogovor z uporabnikom	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C20	<i>Če pa vidim, da še ni to to,... Ga pa pol ponavad kr pospremimo in gremo z njim do psihiatrinje</i>	Odkvisno od samomorilne ogroženosti	Sodelovanje s psihiatrijo	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C21	<i>Predlagam pa vsem, da grejo na predčasen pregled, da jim pol mal to terapijo spet zregulirajo...</i>	Predčasen pregled	Ocena pomoči, ki jo uporabnik potrebuje	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C22	<i>Takim osebam pač damo prostor, jim damo vedet da o tem</i>	Vzpostavitev varnega prostora za izražanje	Naloga socialne delavke pri komunikaciji s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

	<i>lahko govorijo</i>				
C23	<i>Damo jim tist občutek, da majo možnost nekomu povedat, kako se počutijo...</i>	Možnost uporabnika, da lahko izrazi svoje občutke	Druženje z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C24	<i>Skupaj iščemo neko rešitev, da se to pač prekine, konča</i>	Skupno iskanje rešitev	Vključevanje uporabnika v proces pomoči	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C25	<i>Glede na to, da jaz nisem psihoterapevt ka, niti psihiatrinja,.. Res lahko nudim samo neko podporo, samo tist prvi trenutek..</i>	Obremenjenost socialnih delavcev glede izobrazbe	Uspesobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki na podlagi mnenja socialne delavke	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
C26	<i>Pomembno je pač, da se mu posvetiš, da mu pomagaš poiskati nek smisel</i>	Posvečanje in skupno iskanje smisla	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C27	<i>Poslušam</i>	Poslušanje	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C28	<i>Sem z njim.</i>	Podpora	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C29	<i>do neke meje se počutim močne in sposobne enega pogovora, ki lahko pripelje do rešitve</i>	Občutek sposobnosti za pogovor	Moč za pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C30	<i>če opazim, al pa če mi kdo kaj reče,.. stopim do njega in ga vprašam ej a si v redu, a se kej dogaja...</i>	Neposredno spraševanje	Način komunikacije s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C31	<i>Ti tut povejo, ne nisem okej...</i>	Prisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
C32	<i>Ne skrivajo</i>	Prisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora

					uporabnika
C33	<i>Jaz nimam težav o tem govorit, sploh če vidim, da ma človek potrebo po tem.</i>	Nima težav s pogovarjanjem	Moč za pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela s samomorilnim uporabnikom
C34	<i>poznavanje duševnih bolezni</i>	Osnovno znanje o duševnih motnjah	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
C35	<i>Pol znanje iz tega svetovalnega dela neke podpore,</i>	Osnove svetovanje	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
C36	<i>predvsem pa se zavedat svojih omejitev, a ne</i>	Zavedanje o omejitvah dela	Pristojnosti in nepristojnosti socialnega delavca	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
C37	<i>mormo vedet kam lahk človeka napotimo naprej</i>	Vedeti, kako naprej ukrepati	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
C38	<i>To ni tko, da se delaš mal bolj hrabrega , se mi zdi da morš met kr fajn ozaveščeno, do kje sega tvoje znanje in sposobnosti in pristojnosti.</i>	Zavedanje o kompetencah socialnega delavca	Pristojnosti in nepristojnosti socialnega delavca na področju samomorilnosti	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
C39	<i>Prav kej dost tekom študija se o tej temi nismo izobraževali</i>	Malo informacij	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
C40	<i>Tko splošno, ja,.. Ampak prov tko o samomorilnos ti pa ne,.. Kar se mi zdi velka škoda</i>	Nič informacij o samomorilnosti	Tekom študija	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
C41	<i>Slišiš iz medijev kaj</i>	Medijsko poročanje	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
C42	<i>tut velik več se govori o tem, kot se je naprimer nekaj let nazaj</i>	Večja splošna ozaveščenost	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
C43	<i>Grem privat na kakšno izobraževanje</i>	Privat izobraževanja	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
C44	<i>V prvi vrsti pa sem neko začetno</i>	Izmenjevanje znanja s sodelavci	Znanje pridobljeno v službi	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti

	<i>znanje dobila od sodelavk, ki delajo tukaj že leta in leta</i>				
C45	<i>Sigurno to, da smo eni prvih, ki pridemo v stik z našimi uporabniki, ko se jim začne slabšat, a ne</i>	Prvi stik z uporabnikom	Pomen socialnega delavca za samomorilnega uporabnika uporabnika	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
C46	<i>In smo v bistvu, eni prvih strokovnjakov, ki mormo opaziti to spremembo</i>	Opazovanje sprememb pri uporabniku	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
C47	<i>V prvi vrsti z nekim pogovorom s sodelavkami, a ne</i>	Pogovor s sodelavci	V službi	Viri moči	Razbremenitev
C48	<i>s supervizijo</i>	Supervizija	V službi	Viri moči	Razbremenitev
C49	<i>Sicer pa se razbremenim tudi z vsakim izobraževanjem. Se tko bolj počutim, ker se kej novga naučim,... Se počutim pol bolj kompetentna..</i> <i>Izobraževanja ti sigurno dajo, neki olajšanja, no,...</i>	Izobraževanja	Osebn viri moči	Viri moči	Razbremenitev
C50	<i>s supervizijo</i>	Supervizija	Pomoč s strani organizacije	Viri moči	Razbremenitev
C51	<i>z izobraževanji, ki nam jih nudijo</i>	Izobraževanja	Pomoč s strani organizacije	Viri moči	Razbremenitev

Tabela 9.4 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko D

Št. izjave	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
D1	<i>mislim, da je zlo visoka</i>	Visoka	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D2	<i>Problem, ki je, je da nimamo neke konkretne oziroma realne</i>	Nezanesljivost statističnih podatkov	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru

	<i>statistike.</i>				
D3	<i>Domneva se, na primer, da je velik nekaj prometnih nesreč, (...), se to v bistvu beleži v statistiko prometnih nesreč in teh zadev, ni pa nujno da je. Jaz mislim, da je statistika dejansko velik večja, kot je realno stanje v Sloveniji.</i>	Nezanesljivost statističnih podatkov	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D4	<i>Smo pa itak v vrhu, med državami po stopnji samomorilnosti, to tut raziskave kažejo</i>	V vrhu držav po stopnji samomora	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D5	<i>Jaz mislim, da je tukaj predvsem splet življenjskih okoliščin, ki ga pripelje do te točke, da enostavno ne vidi več pomena za življenje oziroma se borit sploh za življenje.</i>	Izguba smisla v življenju	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D6	<i>smrt v družini</i>	Izguba bližnje osebe	Medosebni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D7	<i>izguba zaposlitve,</i>	Brezposelnost	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D8	<i>ločitve,</i>	Ločitev	Medosebni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D9	<i>odvisnosti,..</i>	Zasvojenost	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D10	<i>različne osebne okoliščine,..</i>	Splet življenjskih okoliščin	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D11	<i>Trpljenje.</i>	Trpljenje	Povod za samomor	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D12	<i>Ammm, jaz mislim da oseba, ki se</i>	Pogumneži	Zavračanje stereotipov	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru

	<i>odloči za to da bo nardila samomor in ga tut dovrši, da je zlo pogumna.</i>				
D13	<i>Velikrat se sliš, da to nardijo samo strahopetci, ampak dejansko, da si tok pogumn, da si vzameš življenje,.. Mislim,.. Res rabiš pogum za to, no,..</i>	Pogumneži	Zavračanje stereotipov	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D14	<i>oseba enostavno ne vid več smisla, da bi se sploh še borila.</i>	Brezupneži	Vrednostna sodba	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D15	<i>Predvsem ta pogum in pomanjkanje nekega smisla, neke vizije, motivacije za življenje,..</i>	Pomanjkanje vizije, motivacije	Povod za samomor	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D16	<i>Da so to ljudje, ki se soočajo z zelo zelo težkimi življenjskimi okoliščinami,</i>	Ljudje v stiski	Stereotipno posploševanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D17	<i>po vsej verjetnosti so sami,..</i>	Osamljeni ljudje	Predpostavke in ugibanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D18	<i>Nimajo neke dobre socialne mreže,</i>	Socialno izolirani ljudje	Predpostavke in ugibanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D19	<i>psihosocialne podpore</i>	Ljudje brez psihosocialne podpore	Predpostavke in ugibanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D20	<i>enostavno so pretrujeni, da bi sploh še nadaljevali z življenjem,</i>	Nemočneži	Vrednostna sodba	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
D21	<i>sploh ne vidijo več neke možnosti, da bi mogoče lahko spremenili svoje življenje, da bi se njihova</i>	Pesimisti	Vrednostna sodba	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru

	<i>situacija izboljšala.</i>				
D22	<i>Načeloma, večina uporabnikov s katerimi delam,... Se samopoškoduje,... In skoraj pri vseh, so prisotne samomorilne misli. Pri določenih je bil že poskus samomora,.</i>	Samopoškodovalci	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D23	<i>Gre za uporabnico s katero ne želi nihče delat, ker ma dvojno diagnozo</i>	Uporabnica z dvojno diagnozo	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D24	<i>odvisna od alkohola in drog.</i>	Zasvojenka	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D25	<i>zavrnjena pač pri vseh kliničnih psihologih in psihiatrih in v vseh institucijah, ker ji pač vsi rečejo, da mora met čiste misli,</i>	Uporabnica, ki je zavrnjena pri drugih strokovnjakih	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D26	<i>Pač pri njej je tudi zgodovina posilstev,</i>	Spolna zloraba	Sprožilci za samomorilne misli uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D27	<i>par let spolnih zlorab</i>	Spolna zloraba	Sprožilci za samomorilne misli uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D28	<i>težav z izbruhi jeze,</i>	Vedenjske težave	Sprožilci za samomorilne misli uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D29	<i>do paničnih napadov,</i>	Panični napadi	Sprožilci za samomorilne misli uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D30	<i>postravmatske stresne motnje,</i>	Postravmatska stresna motnja	Sprožilci za samomorilne misli uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D31	<i>depresija,</i>	Depresija	Sprožilci za	Izkušnja pri delu z	Doživljanje

			samomornilne misli uporabnika	uporabniki	samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D32	<i>odvisnost,..</i>	Zasvojenost	Sprožilci za samomornilne misli uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D33	<i>No, in zdej v bistvu na zadnjem srečanju, ki sva ga mele mi je povedala, da se je odločila, če ne bo nardila mature, da bo nardila samomor,..</i>	Prisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D34	<i>In mi je tudi povedala da ma že načrt, ima lokacijo,..</i>	Prisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D35	<i>Enkrat je že delala, je že imela poskus samomora,..</i>	Uporabniki s predhodnimi poskusi samomora	Samomornilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D36	<i>mama zlo odsotna, ne izkazuje ljubezni, niti ji je nikol ni,..</i>	Hladen odnos z mamo	Sprožilci za samomornilne misli uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D37	<i>Edina oseba, ki je kokr tok igrala vlogo starša oziroma osebe, ki ji je dala izkušnjo neke ljubezni, sprejetosti, varnosti,.. Je pa bila babica, ki ji je umrla.</i>	Smrt bližnje osebe	Sprožilci za samomornilne misli uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D38	<i>Ali sem nardila dost kar je v moji moči.</i>	Ali je naredila dovolj	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D39	<i>Pri poskusu samomora, oz. pri delu z njimi,.. Pa.. Kaj vem,.. Ima močan vpliv, saj se vseeno nekako</i>	Navezanost	Razlog za čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika

	<i>navežeš na osebo s katero delaš.</i>				
D40	<i>.. In pa vprašam se ali sem naredila vse kar je v moji moči.</i>	Ali je naredila dovolj	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
D41	<i>Definitivno se vedno vprašam ali sem dovolj izobražena, da speljem to,...</i>	Ocena svoje usposobljenosti	Ocena pomoči, ki jo uporabnik potrebuje	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
D42	<i>Definitivno vem, da je delo z ljudmi oz. v konkretnem primeru ta punca,... Prevelik zalogaj za moje znanje in za mojo usposobljenost, ampak noben drug noče delat z njo.</i>	Premalo kompetentna	Samoocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
D43	<i>ji dajem eno pozitivno izkušnjo odnosa z odraslo osebo, nek varen prostor v katerem je slišana in lahko govori o stvareh,...</i>	Dajanje pozitivne izkušnje in varen prostor	Druženje z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
D44	<i>v celoten proces pomoči samomorilni osebi lahko vključiš tej osebi pomembne ljudi.</i>	Tej osebi pomembne ljudi	Vključevanje drugih ljudi v proces	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
D45	<i>Recimo, če nam oseba pošlje sms, ej ful mi je bilo dobr s tabo, hvala ti za vse,... Takoj pokličeš rešilca in poveš da, domnevaš da bo oseba</i>	Pokliče rešilca	Ukrepanje	Način pomoči samomorilnemu uporabniku glede na nujnost situacije	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

	<i>nardila samomor in pošlješ tja rešilca.</i>				
D46	<i>Drgač pa ja, če pa presodiš, da je ta problematika, že pa res, da pa je preveč vsega... Pa pač ja, urgiraš da ga hospitaliziraj o.</i>	Hospitalizacija	Ukrepanje	Način pomoči samomorilnemu uporabniku glede na nujnost situacije	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
D47	<i>Če imaš ti stik z uporabnikom, lahko preceniš, kdaj je potrebna hospitalizacija. Zdej če gledam konkretno za to punco, ni še nekih znakov, da bi se začela poslavljat... Da bi začela zaključevati stvari... Tko da, mi je tut jasno povedala, da čaka maturo. Se pravi kakšen bo rezultat mature... Tko da se mi zdi, da imava še neki časa, da mogoče pa še lahko poiščeva neko vizijo.</i>	Iskanje vizije	Stalen stik z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
D48	<i>Tko da, sva tut dogovorjene, da če je panika, da mi javi. (...) se dogovoriš z osebo, pri kateri je zelo visoka stopnja ogroženosti zaradi samomora, da sta na liniji 24 ur na dan.</i>	V krizi	Telefonski klic	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

D49	<i>zdej se v bistvu fokusirama na to, da se pogovarjama o načrtu za njeno življenje dajem ji motive za to da živi...</i>	Pogovor	Druženje z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
D50	<i>Velik se pogovarjamo, kako spreminjat način razmišljanja...</i>	Pogovor	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
D51	<i>pogledamo, kateri so tisti negativni načini razmišljanja,... (...) Da v bistvu začnejo prepoznavat, na kakšne načine oni sploh funkcionirajo in na kakšne načine oni razmišljajo, ker pač brez tega oni ne morejo prevzeti nadzora nad svojim mišljenjem. Tko, zlo konkretno ponavad jaz z njimi delam.</i>	Raziskovanje z uporabnikom	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
D52	<i>Al pa odkrivam neke nove tehnike z njimi. Recimo, pri eni puncu sva sprobali vse te tehnike nadomestne za rezanje in ji nč ni pomagal,... In na konc sva pršli do ugotovitve, da jo pomiri kri, ki se razlije po roki,... (...) raziskovanje skupaj z</i>	Skupno odkrivanje novih tehnik pomoči	Vključevanje uporabnika v proces pomoči	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

	uporabniki.				
D53	<i>Jaz mislim, da sem sposobna enega konstruktivnega pogovora z uporabnikom. Zato ker nisem pripravljena obupat nad človekom.</i>	Sposobna konstruktivnega pogovora	Samoocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
D54	<i>Sem skupaj z uporabnikom in skupaj raziskujeva njegov življenjski svet.</i>	Skupno raziskovanje življenjskega sveta	Način komunikacije s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D55	<i>Iščeš izjeme...</i>	Iskanje izjem	Način komunikacije s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D56	<i>Ga spomniš na pozitivne stvari...</i>	Iskanje izjem	Način komunikacije s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D57	<i>Vsak uporabnik je neke vrste izziv zame.</i>	Izziv	Moč za delo s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D58	<i>S temi mladimi kar delam imam recimo ful pristen odnos...</i>	Pristen odnos z uporabniki	Odnos s samomorilnimi uporabniki	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D59	<i>se dejansko tut veselim z njimi, in sem žalostna z njimi... In se mi zdi, da je en tak zlo poseben stik.</i>	Prisoten vpliv	Vpliv odnosa z uporabnikom na počutje ob delu	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D60	<i>Jaz večinoma delam po konceptih socialnega dela z družino in potem prilagajam...</i>	SD z družino	Koncept dela	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D61	<i>iščeš vizijo skupaj z uporabnikom.</i>	Iskanje vizije	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D62	<i>delaš na krepitvi moči.</i>	Krepitev moči	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom
D63	<i>Istočasno pa uporabljam, določene elemente,</i>	Kognitivna vedenjska terapija	Koncept dela	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/ Metode dela samomorilnim uporabnikom

	<i>kognitivne vedenjske terapije.</i>				
D64	<i>Drugač pa mislim, da je bolj kot vse znanje pomembno, da nas ne bi smelo biti strah delat z njimi.</i>	Neustrašnost	Čustvena stabilnost	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
D65	<i>Če mam stik z uporabnikom, ne vem zakaj bi ga pošiljali drugam, no,... Al pa mogoče povabimo koga, da je skupaj z nami na svetovanju, al karkol,... Pač,... Mislim da se ne bi smeli izogibati takih primerov.</i>	Stik z uporabnikom	Prednosti socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
D66	<i>Berem knjige.</i>	Knjige	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
D67	<i>Samoučenje.</i>	Samoučenje	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
D68	<i>Grem v knjižnico in si sposodim knjige in berem.</i>	Knjige	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
D69	<i>Pa pač vedno se s kolegom posvetujem, ki tut dela v tej smeri,... On mi je taka res dobra podpora.</i>	Nasveti prijatelja	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
D70	<i>Drugače pa se o samomorilnosti tekom študija nismo nič pogovarjali. Ne, nič.</i>	Nič informacij o samomorilnosti	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
D71	<i>Jaz mislim, da bi mogli bit tekom študija predmet v okviru katerega bi obravnaval, v bistvu vse..</i>	Izobraževanja o duševnih motnjah med študijem	Predlog za izboljšanje kompetentnosti socialnih delavcev za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti

	<i>Duševne motnje, osebnostne motnje,.. Potem ta rizična vedenja, mal bolj konkretno na podlagi nekih primerov,.. In it iz res neke prakse, na kakšen način se sploh lotit tega,..</i>				
D72	<i>kako prepoznat, kolk je resnost,.. Recmo ene depresije. Al je že nujno potrebno, da človeka recimo napotimo h kliničnemu psihologu ali psihiatru, da bi lahko bli malo bolj suvereni v tem pogledu no,..</i>	Izobraževanja o oceni ogroženosti	Predlog za izboljšanje kompetentnosti socialnih delavcev za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
D73	<i>Se mi zato zdi, da pol k nimamo tega nekega znanja, da pol rečemo,.. Ja, kr pejte vi k psihiatru..</i>	Pomanjkanje znanja kot razlog za nekompetentnost	Uspesobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki na podlagi mnenja socialne delavke	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
D74	<i>V realnosti je sploh nima oziroma je minimalna.</i>	Mala vloga	Vloga socialnih delavk na področju samomorilnosti na podlagi mnenja socialnih delavk	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
D75	<i>Ravno zato, kot sem že prej omenila, ker se ne počutimo zadost kompetentne in take primere odrivamo.</i>	Odrivanje primerov	Vloga socialnih delavk na področju samomorilnosti na podlagi mnenja socialnih delavk	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
D76	<i>Ampak mam pa točno tisto znanje, ki najbolj manjka v okviru vseh</i>	Pristen stik z uporabnikom	Prednosti socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga

	<i>teh obravnav, psihiatrije al pa zdravstva,.. Ko res raziskuješ, se pridružiš uporabniku, poiščeš vire moči,..</i>				
D77	<i>Pač meni bi blo najbolj idealno, da bi človek prišel na eno mesto,.. In bi tam mel ljudi, ki bi ga stoprocentno podprli,.. (...) Tko da, to ful manjka,.. Ta timska obravnava.</i>	Manjka timska obravnava	Storitve socialnega dela/-vca	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
D77a	<i>Zato ker je vsaka stroka zase, sploh psihiatrija,.. Se mi zdi da socialnih delavcev, nikol ne bo priznala,..</i>	Nepriznavanje socialnega delavca kot kompetentnega za delo s samomorilnimi uporabniki	Vrzel med medicino in socialnim delom	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
D78	<i>Ampak v bistvu smo pa tisočkrat bolj, ne stokrat,.. Tisočkrat bolj skupaj z ljudmi, kot pa psihiater tam v ordinaciji.</i>	Pristen stik z uporabniki	Prednosti socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
D79	<i>Se mi zdi, da je to da nismo dovolj usposobljeni ena osebna dilema,.. Katero mora vsak socialni delavec prerast, da začne verjet v sebe in svoje znanje,..</i>	Neusposobljenost je osebna dilema socialnih delavcev	Usposobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki na podlagi mnenja socialne delavke	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
D80	<i>Tko, da se mi zdi da se ful preveč fokusiramo na to kaj nam piše na papirju (...)Jaz če česa ne znam</i>	Obremenjenost socialnih delavcev glede izobrazbe	Usposobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki na podlagi mnenja socialne delavke	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga

D80a	<i>grem v knjižnico. In se izobražujem in se pogovarjam. Nimam pa zdej nič druge na papirju kot to, dam mam končan faks na FSD-ju.</i> <i>Za marsikoga sem samo socialna delavka,... Samo.</i>	Zmanjšana vloga	Vloga socialnega delavca na podlagi mnenja ljudi	Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti	Vloga
D81	<i>Mamo supervizijo...</i>	Supervizija	V službi	Viri moči	Razbremenitev
D82	<i>Tečem. To me ful vn vleče. Tko, da takrat k čutim da se že nabira, da me začne dušit,... Grem tečt.</i>	Tek	Osebni viri moči	Viri moči	Razbremenitev
D83	<i>Pa tut kolega mi pomaga.. Ga vedno kličem, da mi pomaga kaj on misli o tem,...</i>	Pogovor s prijateljem	Osebni viri moči	Viri moči	Razbremenitev
D84	<i>Prav čutim, kolk rabim supervizijo in kok komi čakam, da pride tista sredo,... Da se odklopim.. In da smo pač kle v skupini in da delimo izkušnje, se pogovarjamo, .</i>	Supervizija	V službi	Viri moči	Razbremenitev
D85	<i>supervizija.</i>	Supervizija	V službi	Viri moči	Razbremenitev

Tabela 9.5 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko E

Št. izjave	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
E1	<i>tema o samomorih še zmeraj tabu tema.</i>	Tabuizacija samomora	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E2	<i>In zato ker je tema še zmeraj</i>	Stigmatizacija samomora	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru

	<i>stigma, pride do ljudi premalo informacij o tem kako preventivno ukrepati</i>				
E3	<i>To, da je to še zmeraj označeno</i>	Stigmatizacija samomora	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E4	<i>Misel na samomor je pri človeku kot da ima duševno motnjo. Neka anomalija, ki se pri človeku lahko pojavi. In zaradi sramu, se človek zato ne obrne po pomoč.</i>	Stigmatizacija samomora	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E5	<i>Bipolarne motnje</i>	Bipolarna motnja	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E6	<i>Nemoč, lih ta nemoč ko se pri človeku začne odvijati ta samomorilni proces.. Sploh razmišljanje o samomoru, smo ostali okoli njega tko res nemočni</i>	Nemoč	Možnost pomoči samomorilni osebi	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E7	<i>Tut če ga tisti moment lahko preusmeriš po neko pomoč, se to še zmeraj lahko ponovi.</i>	Samomorilnost kot ponavljajoč proces	Možnost pomoči samomorilni osebi	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E8	<i>Človek, ki je k temu nagnjen, rabi leta in leta dela na sebi, da se ti vzorci pri njem spremenijo.</i>	Dolgotrajen proces spreminjanja vzorcev	Možnost pomoči samomorilni osebi	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E9	<i>sem razvila en tak obrambni sistem, da to ne vzamem osebno, kadar se to pač zgodi.</i>	Razvit obrambni mehanizem	Posledica večkratnih izkušenj s samomorilnimi uporabniki	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E10	<i>Se pa zmeraj</i>	Občutek krivde	Osební vpliv	Vpliv izkušnje na	Doživljanje

	<i>pojaviijo teli občutki krivde, če to predeluješ...</i>			socialno delavko	samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E11	<i>jih nič ne kategoriziram v poseben predal</i>	Jih ne kategorizira	Kategoriziranje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E12	<i>so isti ljudje kokr jaz in vsi ljudje okoli mene.</i>	Isti kot vsi ostali	Kategoriziranje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E13	<i>nimam posebne kategorizacije o teh ljudeh.</i>	Jih ne kategorizira	Kategoriziranje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E14	<i>To so pač ljudje, ki so mogoče mal vzgojno dedno nagnjeni k takemu reševanju stisk...</i>	Ljudje, ki so gensko nagnjeni k samomorilnosti	Stereotipno posploševanje	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
E15	<i>Na žalost je šlo v vsakmu primeru za mlajšo osebo.</i>	Mlajše osebe	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E16	<i>V enmu primeru se je tko jasno vedlo in tudi vidlo, da je izrazito samomorilen.</i>	Samomorilnost pri uporabniku jasno vidna	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E17	<i>Bil je tko vase zaprt</i>	Zaprt vase	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E18	<i>nobeden ni povedal, ne ona ne on, da je to on že poskušal</i>	Neprisotnost pogovora o samomoru	Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E19	<i>In tudi jaz nisem zaznala, da je on to nameraval.</i>	Spregledani simptomi	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E20	<i>No tu me je tko zlo zlo prizadel, ker se mi je zdel da bi jaz to bolj mogla zaznat.</i>	Spregledani simptomi	Razlog za čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E21	<i>on tko nikol ni hotu z mano delat, ni si pustu blizu</i>	Odklanjali pomoč	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika

E22	<i>Vsi trije so bili drugače shizofreniki.</i>	Shizofrenija,	Sprožilci za samomor	Izkušnja pri delu z uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki
E23	<i>So imeli kar hude psihoze</i>	psihoza	Sprožilci za samomor	Izkušnja pri delu z uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki
E24	<i>Recimo pri primeru fanta, za katerega se je res vidlo da je samomorilen, .. Ne vem, sem mogoče pomislila, okej bi mogla na kej več pomislit, naredit,...</i>	O nezadostni pomoči	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E25	<i>Da bi pa mela kakšne občutke krivde pri njem, to pa sploh nisem mela</i>	Ni občutka krivde	Osebni vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E26	<i>Ko to vse doživiš, potem mogoče za naprej za naslednjega uporabnika vidiš, kaj si naredil narobe in to popraviš,...</i>	Popraviš kar si naredil narobe	Vpliv na delo	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E27	<i>ena taka bogata izkušnja, ker iz nje potegneš vse kar ti lahko pomaga pri drugih primerih.</i>	Nadgrajevanje obstoječega znanja	Vpliv na delo	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E28	<i>Je pa res, da čeprav skušaš bit profesionalen , na distanci se te ena izkušnja bolj dotakne ena manj.</i>	Vpliv izkušnje kljub profesionalni distanci	Osebni vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E29	<i>No in takrat sem bla kr malo jezna, ker nisem pri tem fantu zaznala da se bo ubil in ker mi</i>	Spregledani simptomi	Razlog za čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E29a		Spregledani	Razlog za čustveni		

	<i>niti niso povedal, da je on to že poskušal.</i>	simptomi zaradi neprisotnosti pogovora o samomoru	odziv		
E30	<i>Pri unih prvih pa sem takoj poklicala njegovega psihiatra,</i>	Poklicala psihiatra	Sodelovanje s psihiatrijo	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E31	<i>mamo,</i>	Poklicala mam	Obveščanje uporabnikovih bližnjih o situaciji	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E32	<i>Sem ga vključila na kakšne aktivnosti</i>	Vključitev v aktivnosti	Aktiviranje uporabnika	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E33	<i>sem ukrepala samo s pogovorom</i>	Pogovor	Ukrepanje	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E34	<i>Ja to je kr tko težko no,.. Ker tut ko je on pršel do mene na pogovor je bil on tiho.</i>	Zaprt vase	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
E35	<i>Moraš bit kar več, da osebo na druge načine pridobiš.</i>	Vzpostavitev stika	Sposobnost zaznavanja in razumevanja	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
E36	<i>Sem mu ponujala raznorazne udeležbe na delavnicah, aktivnostih... Samo, da je bil tle. Da je bil z ljudmi.</i>	Udeležba na delavnici	Aktiviranje uporabnika	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E37	<i>Tok bolj jih je treba pol začutit in hitro odreagirat, preusmerit, aktivirat celo mrežo,..</i>	Aktiviranje celotne mreže	Vključevanje drugih ljudi v proces	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E38	<i>Itak je tu seveda sodelovanje z vso njegovo okolico, svojci,..</i>	Okolica in svojci	Povezovanje uporabnike socialne mreže	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

E39	<i>Kadar se pri nekom pokaže, da so izrazito samomorilni poučimo tudi njegove starše, oz. svoje o tem, damo številke koga lahko pokličejo.</i>	Ozaveščanje svojcev	Ukrepanje	Način pomoči samomorilnemu uporabniku glede na nujnost situacije	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E40	<i>Vzpostavimo neko socialno mrežo,</i>	Vzpostavitev socialne mreže	Vključevanje drugih ljudi v proces	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E41	<i>neke oblike skupin za samopomoč.</i>	Skupina za samopomoč	Vključevanje drugih ljudi v proces	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E42	<i>osebi damo možnost, da lahko o tem govori.</i>	Možnost uporabnika, da lahko izrazi svoje občutke	Druženje z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E43	<i>Jaz delam res z vsemi enako, ne ločujem.</i>	Ni ločevanja med uporabniki	Enakopraven pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E44	<i>Razen če je pri osebi res nujno, kriza,... Takrat pustim vse ostalo na miru in se ukvarjam s tem človekom, magari vsak dan.</i>	Posvečanje ob krizi	Pristop odvisen od nujnosti situacije v kateri je uporabnik	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E45	<i>grem na teren</i>	Gre na teren	Pomoč na terenu	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E46	<i>z njim na sprehod.</i>	Sprehod	Pomoč na terenu	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E47	<i>Absolutno se pogovarjam odprto.</i>	Odprt pogovor	Način komunikacije s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E48	<i>Taka komunikacija je dobra, mislim da lih zaradi tega da sprostim to oviro pri človeku, da se o tem ne govori, da je to nevarno.</i>	Odprt pogovor	Način komunikacije s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

E49	<i>Različno. Koker koga doživljam.</i>	Prisoten vpliv	Vpliv odnosa z uporabnikom na počutje ob delu	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E50	<i>Kolikor dolgo časa se angažiraš za nekoga, vlagaš trud v njega.</i>	Prisoten vpliv	Vpliv odnosa z uporabnikom na počutje ob delu	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E51	<i>V to sem potem tudi osebno vpletena, itak da ti je hudo, pa pol popoldne razmišljaš o tem.</i>	Prisoten vpliv	Vpliv odnosa z uporabnikom na počutje ob delu	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E52	<i>Velikokrat se počutiš tudi nemočno.</i>	Nemoč	Moč za delo s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E53	<i>ali pa se sam znajdeš, da si rahlo zmeden,</i>	Zmedenost	Občutki ob delu s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E54	<i>prestrašen.</i>	Prestrašenost	Občutki ob delu s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E55	<i>kakšni določeni stavki, ki jih moraš izreči. Recimo, obljuba k življenju,...</i>	Določeni stavki: obljuba k življenju	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
E56	<i>Je pa fajn, da veš kaj naprej. Fajn je da veš, kam osebo napotiti.</i>	Vedeti, kako ukrepati naprej	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
E57	<i>Pač vedet moraš kje se da to osebo zavarovat. Če je samomorilna ogroženost tko zlo izražena, potem mora obvezno it nekam na varno in pri tem je seveda pomembna hospitalizacija.</i>	Vedeti, kje se da osebo zavarovati	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
E58	<i>Največ iz prakse, tukaj dobiš izkušnje.</i>	Praktično delo	Znanje pridobljeno v službi	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti

E59	<i>Izrazito pomembne pa se mi zdijo supervizije za pridobivanje znanja.</i>	Supervizija	Znanje pridobljeno v službi	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
E60	<i>Na Ozari imamo potem vsake toliko izobraževanja . Ravno pred kratkim smo imeli predavanje na temo samomorilnosti.</i>	Organizirana izobraževanja za strokovne delavce	Znanje pridobljeno v službi	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
E61	<i>Kaj preveč znanja recimo nisem dobila med študijem,</i>	Malo informacij	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
E62	<i>Kadarkoli pa sem se srečala s kakšnim takim primerom, da sem videla pri uporabniku da gre v to smer.. sem tut sama poiskala informacije, literaturo, vse mogoče. Sem si prebrala čim več o tem.</i>	Samoučenje	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
E63	<i>Največ pa na superviziji. Supervizija sploh ni kot neka razbremenitev , bolj kot neko dopolnjevanje znanja, strokovno podlago.</i>	Supervizija	Znanje pridobljeno v službi	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
E64	<i>Bolj kot v smislu enga koordinatorja .</i>	Koordinacija	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
E65	<i>Drugače pa je socialni delavec v mojem pogledu, bolj kot en koordinator, ki hitro reagira,</i>	Koordinacija	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
E66	<i>poišče vse možne pomoči,</i>	Iskanje virov pomoči	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga

E67	<i>oziroma nardi okoli te osebe krog oziroma eno mrežo ljudi.</i>	Aktiviranje socialne mreže	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
E68	<i>Nikoli tudi ne pomislim, da bova z uporabnikom midva sama rešile te njegove probleme.</i>	Zavedanje o pomembnosti aktiviranja socialne mreže uporabnika	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
E69	<i>Ampak čutim se pa mirno, zaradi tega ker delam že tok let na tem področju, da ni tist da bi me groza zagraba pa paničen strah kaj bo zdej, če bo šel od mene in naredil samomor.</i>	Prisoten vpliv	Vpliv izkušenj na počutje ob delu s samomorilnimi uporabniki	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
E70	<i>Pomembno se mi zdi, da se zavedam, da moram aktivirat tut ostale vse, pri takmu primeru se ne moreš sam na enga obesit.</i>	Zavedanje o pomembnosti aktiviranja socialne mreže uporabnika	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
E71	<i>Vlogo socialnega delavca pri delu vidim, kot združevanje vseh ljudi, od svojcev, prijateljev, psihiatra,.. Vse ki so v njegovem krogu.</i>	Povezovanje uporabnikove socialne mreže	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
E72	<i>Fajn je, da se te ljudi usposob, aktivira, informira kaj se sploh dogaja s to osebo.</i>	Ozaveščanje in usposabljanje bližnjih	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
E73	<i>S pogovorom s sodelavci..</i>	Pogovor s sodelavci	V službi	Viri moči	Razbremenitev

E74	<i>S supervizijo</i>	Supervizija	Pomoč s strani organizacije	Viri moči	Razbremenitev
-----	----------------------	-------------	-----------------------------	-----------	---------------

Tabela 9.6 - Odprto kodiranje: Intervju s socialno delavko F

Št. izjave	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
F1	<i>še zmeraj med najvišjimi v Evropi, pa tudi v svetovnem merilu</i>	V vrhu držav po stopnji samomora	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F2	<i>Sam kolikor vem se zadnja leta številke zlo zmanjšujejo.</i>	Upada	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F3	<i>zelo zastrašujoče je, da je zlo velik mladih med samomorilci</i>	Veliko mladih	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F4	<i>najbolj so ogroženi moški,</i>	Razlika med spoloma	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F5	<i>starejši</i>	Starejši	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F6	<i>vzhoden del Slovenije, kjer je večja revščina, večja nezaposlenost.</i>	Stopnja samomora različna po regijah	Samomorilnost v Sloveniji	Ocena razširjenosti pojava	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F7	<i>brezposelnost</i>	Brezposelnost	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F8	<i>revščina</i>	Revščina	Družbeni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F9	<i>spol</i>	Spol	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F10	<i>duševno zdravje</i>	Duševno zdravje	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F11	<i>tudi fizične bolezni</i>	Fizične bolezni	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F12	<i>zasvojenosti</i>	Zasvojenost	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F13	<i>odnosi med ljudmi</i>	Odnosi z drugimi	Medosebni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F14	<i>zlo velik teh, ki kockajo in je njim zlo težko pomagat</i>	Zasvojenost	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru

F15	<i>izobrazba</i>	Izobrazba	Individualni dejavniki	Dejavniki tveganja za samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F16	<i>Tko vedno se vprašam, če se res ni dalo drugač. Pač iz tega kar vem, pa kokr delujem, tut če kdaj naletim na koga, al pa pove zase da razmišlja o samomoru oziroma da je na tem da ga bo naredu, si tko mislim in mu tut rečem, to se da narest, pa to pa to.</i>	Samomor kot skrajnost	Vrednostna sodba	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F17	<i>skrajn način reševanja ene stiske</i>	Samomor kot skrajnost	Vrednostna sodba	Asociacija ob besedi samomor	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F18	<i>Se kar frustrirano počutim, a se res ne bi dalo telefon met, kšnih enot, da bi odkrili te, ki razmišljajo o tem in da bi jim pomagali</i>	Nemoč	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F19	<i>Imaš res grozljiv občutek.</i>	Neprijeten občutek	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F20	<i>Mene vedno znova pretrese, če se kdo za to odloči.. Al pa od mojih uporabnikov. Se tut sama počutim frustrirano, tko kar rada bi neki več nardila..</i>	Pretresenost	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F21	<i>In pol razmišljam škoda, da nisem s tem uporabnikom mal bla bolj v stiku, da bi prepoznala to grožnjo.</i>	Pomanjkanje stika z uporabnikom	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F22	<i>po eni strani</i>	Ljudje v	Predpostavke in	Mnenje o	Mnenje socialnih

	<i>jih razumem, ker tut sam kdaj prideš v tako situacijo, ki se ti zdi nerešljiva in brezizhodna, ki se ti lahko vleče več let.</i>	brezizhodnem položaju	ugibanje	samomorilnih ljudeh	delavk o samomoru
F23	<i>Je pa tut mal jeze, a se ti res zdi da se ni dalo drugač.</i>	Brezupneži	Vrednostna sodba	Mnenje o samomorilnih ljudeh	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F24	<i>Pa velik je teh ljudi, ki razmišljajo o samomoru pa jih potem napotim na druge številke, ko nas ni</i>	Zaupni telefon	Ukrepanje	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F25	<i>pol vedno dam številke teh zaupnih telefonov, ki skos delajo, ki so brezplačni.</i>	Zaupni telefon	Ukrepanje	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F26	<i>Velikrat grem s tko slabim občutkom domov, joj da si ne bo kaj naredu</i>	Prestrašenost	Občutki ob delu s samomorilnimi uporabniki	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F27	<i>Predvsem en fant, vsake tolik časa. Zdej je mel eno obdobje,.. Mislím, da je v zlo kratkem obdobju mislim da ene 2x al 3x poskusu samomor nardit.</i>	Uporabniki s predhodnimi poskusi samomora	Samomorilni uporabniki	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F28	<i>me je čisto šokirala</i>	Šok	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F29	<i>mela je eno tako res težko in zapleteno situacijo pa težave v duševnem zdravju</i>	Težave v duševnem zdravju	Sprožilci za samomor uporabnika	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F30	<i>No in ta gospa je poklicala, je rekla da je bla v trgovini in da bi rada da še pride, tko,</i>	Navidezno vse v redu	Predvidevanje samomora	Izkušnja pri delu z uporabniki	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika

	<i>kot da je vse navadno. Ampak to je blo vse navidezno navadno. Še ist dan, al naslednji dan je poklicala ena naša druga uporabnica, ki je bla njena sosedica in rekla, da une gospe ni več</i>				
F31	<i>Tko, ful sem jezna na njega, na to kako on rešuje probleme.</i>	Jeza	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F32	<i>Sem bla čist šokirana.</i>	Šok	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F33	<i>Tko zlo hudo je blo. Zlo me je skrbel za to mamo, uporabnico..</i>	Zaskrbljenost glede svojcev	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F34	<i>Pri uni gospe, ki je nardila samomor kr tko naenkrat, sem pa bla čist paf. Ej, tko kot da, mi je padla iz rok.</i>	Nemoč	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F35	<i>To je res neki najhujšga kar se ti lahko zgodi.</i>	Samomor, kot nekaj najhujšega kar se ti lahko zgodi	Vrednostna sodba	Osební odnos do samomora	Mnenje socialnih delavk o samomoru
F36	<i>Vem da sem bla takrat res čist konc</i>	Pretnenost	Čustveni odziv	Odziv	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F37	<i>Ful mi je blo žal,</i>	Žalost	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F38	<i>al smo res vse nardil,</i>	Ali so naredili dovolj	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F39	<i>zakaj nismo vidli,</i>	Sprevedani simptomi	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu	Doživljanje samomora oz.

				samomora uporabnika	poskusa samomora uporabnika
F40	<i>zakaj ni nič rekla.</i>	Vzroki za skrivanje občutkov uporabnika	Misli ob samomoru	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F41	<i>Tko ful maš občutke krivde</i>	Krivda	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F42	<i>pa nemoči</i>	Nemoč	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F43	<i>si ful potrt</i>	Potrtost	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F44	<i>pobit,</i>	Pobitost	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F45	<i>žalosten</i>	Žalost	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F46	<i>jezen</i>	Jeza	Čustveni odziv	Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F47	<i>sem ful poglobila zavedanje o tem, da se to lahko zgodi.</i>	Poglobljeno zavedanje	Osebni vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F48	<i>Večina uporabnikov je imela najmanj en poskus samomora za sabo, tko da sem se kr poglobila v to in več prebrala, več razmišljala.</i>	Nadgrajevanje obstoječega znanja	Vpliv na delo	Vpiv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F49	<i>Bolj sem bla pozorna, če sem vidla da je kdo že mel poskuse samomora za sabo pa da je</i>	Več pozornosti	Vpliv na delo	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika

	<i>o tem razmišljal</i>				
F50	<i>Kar tist že mal, ko pol lahko že začneš izgorevat.</i>	Izgorelost	Osebni vpliv	Vpliv izkušnje na socialno delavko	Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika
F51	<i>Sem se maksimalno vpregla in angažirala, tko 110% od sebe stisnila, da sem te gospe vse številke dala, vse ji povedala koga naj pokliče, kaj naj nardi, kako naj dela.</i>	Informiranje o možni pomoči	Ukrepanje	Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F52	<i>Čimveč pogovora</i>	Pogovor	Druženje z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F53	<i>čimveč sprašujem</i>	Možnost uporabnika, da lahko izrazi svoje občutke	Druženje z uporabnikom	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F54	<i>probam preklopit s tistga o čemer nekdo razmišlja, mu dam mogoče drugačen pogled na tisto situacijo</i>	Iskanje izjem	Način komunikacije s samomorilnim uporabnikom	Komunikacija s samomorilnim uporabnikom	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F55	<i>Pač, mi pomagajoči poklici mamo zlo razvito to sposobnost vztrajanja v negotovosti in lahko to uporabnike tudi naučimo.</i>	Vztrajanje v negotovosti	Učenje tehnik pomoči	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F56	<i>Velik delam na tem, da ljudje znajo zdržat te pritiske, te negotove situacije.</i>	Pomoč pri zmanjševanju pritiskov	Zmanjševanje pritiskov	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F57	<i>Tko, da ne gledaš preveč dolgoročno kaj vse lahko gre, zaradi ne vem, bolezni recimo, narobe,.. Da vidiš tukaj in</i>	Koncept tukaj in zdaj	Koncept dela	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom

	<i>zdaj, da si hvaležen za to kar maš, pa da si manj sfokusiran česa vsega nimaš, pa da si hvaležen za to kar imaš.</i>				
F58	<i>Imam različne načine kako ljudi motivirat in vzpodbudit, da preklopijo, da drugače vidijo, da vidijo da je vredno.</i>	Motiviranje in vzpodbujanje uporabnika za življenje	Motivacija	Način pomoči samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F59	<i>Pa potem mam tudi preventivne delavnice za mlade in v okviru tega je tudi tema samomor. Da se tut njih malo informira in ozaveš na to temo.</i>	Preventivno ozaveščanje	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
F60	<i>Se je ta občutek varnosti, zaupanja vzpostavil, tako da ljudje že kr sami pristopijo in povejo o čem razmišljajo, kateri so njihovi največji strahovi,...</i>	Uporabniki pristopijo sami	Individualni pristop	Pristop k samomorilnemu uporabniku	Sistem/Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F61	<i>Ker mam že tolk enega znanja, pa tok enih izkušenj, pa ker tok vem, kaj se da vse nardit mi je ful lažje. Se bolj suvereno in kompetentno počutim tako pri pogovarjanju z njimi kot nasploh.</i>	Občutek usposobljenosti zaradi izkušenj	Samoocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
F62	<i>Skos je ta strah, da si</i>	Prestrašenost	Občutki ob delu s samomorilnim	Počutje ob delu s samomorilnim	Sistem/Metode dela s

	<i>človek res ne bi kaj naredu,</i>		uporabnikom	uporabnikom	samomorilnim uporabnikom
F63	<i>si pol očitaš če gre kaj narobe.</i>	Očitane, če gre kaj narobe	Občutki ob delu s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F64	<i>10 let nazaj recimo, me je blo tko ful strah.. Ker sploh nisem vedla kaj naj rečem.</i>	Začetni strah	Občutki ob delu s samomorilnim uporabnikom	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F65	<i>Ko sem začela delat z njimi, se mi je seveda zdelo težje.</i>	Začetni strah	Počutje ob delu	Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom	Sistem/ Metode dela s samomorilnim uporabnikom
F66	<i>Moraš vedet kam napotiti osebe,</i>	Vedeti, kako ukrepati naprej	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
F67	<i>številke zaupnih telefonov.</i>	Poznati številke zaupnih telefonov	Informacije	Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki	Znanje o samomorilnosti
F68	<i>Prebrala sem več knjig,</i>	Knjige	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
F69	<i>Zdej tekom študija se niti prav ne spomnim več, ampak vem pa da premalo. Gotovo neki smo, a sigurno zelo premalo.</i>	Malo informacij	Znanje pridobljeno med študijem	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
F70	<i>Mam pa izkušnjo s samomorom tudi iz faksa, kjer je naša sošolka samomor nardila no in takrat, no tudi iz tega sem se nekaj naučila.</i>	Osebna izkušnja	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
F71	<i>sam se ga angažiraš. Neki teh strokovnih knjig sem dobila v službi, velik pa sama.</i>	Samoučenje	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
F72	<i>Tko, se mi zdi da smo dost sami sebi prepuščeni</i>	Prepuščenost sami sebi	Težave pri usposabljanju za delo	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
F73	<i>Saj do neke mere je poskrbljeno za</i>	Premalo poskrbljeno za izobraževanje	Težave pri usposabljanju za delo	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti

	<i>izobraževanja, sam še zmeraj ful premalo.</i>				
F74	<i>Jaz recimo bi veliko več rabila.</i>	Potrebuje več znanja za delo	Samoocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
F75	<i>To da predelaš določene informacije mislim, da je kar pomembno. Da se bolj usposobiš za to.</i>	Predelovanje informacij iz prakse	Znanje pridobljeno iz drugih virov	Pridobljeno znanje	Znanje o samomorilnosti
F76	<i>delamo te preventivne projekte za mlade po šolah</i>	Preventivno ozaveščanje	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
F77	<i>Ozaveščamo mlade o stiskah in duševnih motnjah. Tudi o samomorih spregovorimo.</i>	Preventivno ozaveščanje	Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	Vloga
F78	<i>Če so kdaj kakšni težki dnevi v pisarni, grem tukej na kratek sprehod,</i>	Sprehod	V službi	Viri moči	Razbremenitev
F79	<i>interviziji</i>	Intervizija	V službi	Viri moči	Razbremenitev
F80	<i>superviziji</i>	Supervizija	V službi	Viri moči	Razbremenitev
F81	<i>S sodelavkami mam, če se le da jutranji sestanek.</i>	Jutranji sestanek s sodelavci	V službi	Viri moči	Razbremenitev
F82	<i>pokličemo koga od svojih</i>	Pogovor z bližnjimi	Izven službe	Viri moči	Razbremenitev
F83	<i>Zlo mi pomaga če preberem kakšne knjige s tega področja,</i>	Branje knjig s to tematiko	Izven službe	Viri moči	Razbremenitev
F84	<i>Doma grem na daljši sprehod</i>	Sprehod	Izven službe	Viri moči	Razbremenitev
F85	<i>Druženje s prijatelji.</i>	Druženje s prijatelji	Izven službe	Viri moči	Razbremenitev
F86	<i>S supervizijo seveda,</i>	Supervizija	V službi	Viri moči	Razbremenitev
F87	<i>izobraževanji.</i>	Izobraževanja	V službi	Viri moči	Razbremenitev

Priloga 4: Osnovno kodiranje

Mnenje socialnih delavk o samomoru

○ Ocena razširjenosti pojava

→ Samomorilnost v Sloveniji

- Upada (A1, F2)
- Upada zaradi boljše preventive (A5)
- Visoka (A2, A3, A4, B1, C1, D1)
- Razlika med spoloma (A6, F4)
- Slabo stanje (B2)
- Nezanesljivost statističnih podatkov (D2, D3)
- V vrhu držav po stopnji samomora (D4, F1)
- Tabuizacija samomora (E1)
- Stigmatizacija samomora (E2)
- Veliko mladih (F3)
- Starejši (F5)
- Stopnja samomora različna po regijah (F6)

○ Dejavniki tveganja za samomor

→ Individualni dejavniki

- Kriza (A7)
- Alkoholizem (A10)
- Izguba smisla v življenju (A12, A14, D5)
- Občutek nezmožnosti preživljanja družine in sebe (A13)
- Duševne motnje (B4, B3)
- Depresija (C6)
- Shizofrenija (C7)
- Zasvojenost (D9, F12, F14)
- Splet življenjskih okoliščin (D10)
- Bipolarna motnja (E5)
- Spol (F9)
- Duševno zdravje (F10)
- Fizične bolezni (F11)
- Izobrazba (F15)

→ Medosebni dejavniki

- Vpliv samomora druge osebe (A15, A15a)
- Osamljenost (A11)
- Finančni položaj (C3)
- Slab socialni položaj (C2)
- Izguba bližnje osebe (D6)
- Ločitev (D8)
- Odnosi z drugimi (F13)

→ Družbeni dejavniki

- Brezposelnost (A8, D7, F7)
- Revščina (A9, F8)
- Slab sistemska ureditev (C4)
- Premalo podpore strokovne socialne službe (C5)
- Stigmatizacija samomora (E3, E4)

○ Asociacija ob besedi samomor

→ Pomen za življenje

- Velika tragedija (A16)
- Izgubljena priložnost (A18)
- Smrt (B5)
- Poškodba (B6)

→ Možnost pomoči samomorilni osebi

- Nemoč (E6)
- Dolgotrajen proces spreminjanja vzorcev (E8)
- Samomorilnost kot ponavljajoč proces (E7)

→ Povod za samomor

- Stiska (C8)
- Trpljenje (D11)
- Pomanjkanje vizije, motivacije (D15)

→ Vrednostna sodba

- Samomor kot skrajnost (F16, F17)

○ **Oblikovanje mnenja na podlagi opazovanja, srečevanja in pogovora z uporabniki**

→ Upoštevanje izkušnje uporabnikov

- Zadovoljstvo, da samomor ni uspel (A17)

○ **Osebni odnos do samomora**

→ Vrednostna sodba

- Samomor kot izhod v stiski (A19)
- Samomor kot skrajnost (A20)
- Samomor kot edina rešitev (C9)
- Samomor kot nekaj najhujšega kar se ti lahko zgodi (F35)

→ Človekova pravica

- Odločitev vsakega posameznika (B7)

○ **Mnenje o samomorilnih ljudeh**

→ Predpostavke in ugibanje

- Nesrečne osebe (A21)
- Osamljeni ljudje (D17)
- Socialno izolirani ljudje (D18)
- Ljudje brez psihosocialne podpore (D19)
- Ljudje v brezizhodnem položaju (F22)

→ Vrednostna sodba

- Brezupneži (A22, C11, D14, F23)
- Nemočneži (D20)
- Pesimisti (D21)

→ Stereotipno posploševanje

- Ljudje v stiski (A41, B8, C10, C12, D16)
 - Ljudje, ki so gensko nagnjeni k samomorilnosti (E14)
- Zavračanje stereotipov
- Pogumneži (D12, D13)
- Kategoriziranje
- Jih ne kategorizira (E11, E13)
 - Isti kot vsi ostali (E12)

Doživljanje samomora oz. poskusa samomora uporabnika

○ **Izkušnja pri delu z uporabniki**

→ Samomorilni uporabniki

- Nepovezani z organizacijo (A25)
- Prišli so 2x letno (A26)
- Niso iskali pomoč (A27)
- Odklanjali pomoč (A28, E21)
- Nenavezani na druge uporabnike (A29)
- Uporabniki s predhodnimi poskusi samomora (B9, D35, F27)
- Samopoškodovalci (D22)
- Uporabnica z dvojno diagnozo (D23)
- Zasvojenka (D24)
- Uporabnica, ki je zavrnjena pri drugih strokovnjakih (D25)
- Mlajše osebe (E15)
- Samomorilnost pri uporabniku jasno vidna (E16)
- Zaprt vase (E17, E34)
- Shizofrenija (E22)
- Psihoza (E23)

→ Sprožilci za samomor uporabnika

- Slaba samopodoba (A30, A35)
- Slaba socialna mreža (A31)
- Slabi odnosi z okolico (A32, A33)
- Obupanost (A36, A34)
- Depresija (A37)
- Potrtost (A38)
- Bipolarna motnja (A39)
- Težave v duševnem zdravju (F29)

→ Sprožilci za samomorilne misli uporabnika

- Spolna zloraba (D26, D27)
- Vedenjske težave (D28)
- Panični napadi (D29)
- Posttravmatska stresna motnja (D30)
- Depresija (D31)
- Zasvojenost (D32)
- Hladen odnos z mamo (D36)
- Smrt bližnje osebe (D37)

→ Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom

- Prisotnost pogovora o samomoru (A23, A23a, B10, C13, C14, C31, C32, D33, D34)
- Neprisotnost pogovora o samomoru (A24, E18)

→ Ocena verjetnosti samomora

- Večja nagnjenost za samomor pri bipolarni motnji (A40)
- Manipuliranje uporabnikov (B11)
- Navidezno vse v redu (F30)

→ Ocena verjetnosti samomora na podlagi mnenja uporabnika

- Večja verjetnost samomora pri bipolarni motnji (A44)

→ Predvidevanje samomora

- Ni vedno mogoče predvideti samomora; diagnoza duševne bolezni ni nujna (A43)

→ Odnos samomorilnih uporabnikov do sebe

- Počutijo se neuspešni (A42)

○ **Odziv ob samomoru oz. poskusu samomora uporabnika**

→ Čustveni odziv

- Šok (A45, C16, F28, F32)
- Groza (A46)
- Žalost (A49, F37, F45)
- Neprijeten občutek (A76, F19)
- Dvom vase (B14)
- Stiska (C15)
- Jeza (F31, F46)
- Pretresenost (F36, F20)
- Pobitost (F44)
- Potrtost (F43)
- Nemoč (F42, F34, F18)
- Krivda (F41)

→ Razlog za čustveni odziv

- Spre gledani simptomi (A47, E20, E29)
- Navezanost (D39)
- Spre gledani simptomi zaradi neprisotnosti pogovora o samomoru (E29a)

→ Misli ob samomoru

- Spre gledani simptomi (A48, A52, A53, A54, E19, F39)
- Pričakovanje samomora (A50)
- O nezadostni pomoči (A51, E24)
- Premalo vloženega truda (A55)
- O nemoči zaposlenih (A58)
- O dodatnih možnostih pomoči uporabniku (A60)
- Ali je naredila dovolj (D38, D40)
- Ali so naredili dovolj (F38)
- Zaskrbljenost glede svojcev (F33)
- Vzroki za skrivanje občutkov uporabnika (F40)

- Pomanjkanje stika z uporabnikom (F21)
- **Vpliv izkušnje na socialno delavko**
 - Osebni vpliv
 - Brez posebnega vpliva (A56, B18)
 - Ni občutka krivde (A59, E25)
 - Dvom v svoje delo (B15, B17)
 - Občutek krivde (B16, E10)
 - Stiska (C18)
 - Vpliv izkušnje kljub profesionalni distanci (E28)
 - Poglobljeno zavedanje (F47)
 - Izgorelost (F50)
 - Vpliv na delo
 - Več pozornosti (A57, F49)
 - Popraviš kar si naredil narobe (E26)
 - Nadgrajevanje obstoječega znanja (E27, F48)
 - Posledica večkratnih izkušenj s samomorilnimi uporabniki
 - Navajenost (C17)
 - Razvit obrambni mehanizem (E9)

Sistem/metode dela s samomorilnim uporabnikom

- **Pristop k samomorilnemu uporabniku**
 - Individualni pristop
 - Pogovor (A70, B25, D50)
 - Posvečanje in skupno iskanje smisla (C26)
 - Poslušanje (C27)
 - Podpora (C28)
 - Krepitev moči (D62)
 - Iskanje vizije (D61)
 - Raziskovanje z uporabnikom (D51)
 - Enakopraven pristop
 - Ni ločevanja med uporabniki (E43)
 - Pristop odvisen od nujnosti situacije v kateri je uporabnik
 - Posvečanje ob krizi (E44)
- **Prva reakcija ob stiku s samomorilnim uporabnikom**
 - Čustveni odziv
 - Strah (B12)
 - Ocenjevanje verjetnosti samomora na podlagi opazovanja
 - Nerealne grožnje uporabnikov (A62)

- Ocena pomoči, ki jo uporabnik potrebuje
 - Ocena svoje usposobljenosti (D41)
 - Predčasen pregled (C21)
- Pogovor z uporabnikom
 - Neposredno spraševanje samomorilnega uporabnika o razlogih za samomorilne misli (A61)
 - Razjasnjevanje situacije (B19)
 - Ocenjevanje verjetnosti samomora (C19)
- Sodelovanje s psihiatrijo
 - Razlog za sodelovanje s psihiatrijo: Ne obstaja krizni center (A64)
 - Odvisno od samomorilne ogroženosti (A63, C20)
 - Poklicala psihiatra (E30)
- Razlog za napotitev uporabnika k drugi službi
 - Osebni razlog (A73)
- Ukrepanje
 - Razmišljanje o ukrepih (B13)
 - Pogovor (E33)
 - Informiranje o možni pomoči (F51)
 - Zaupni telefon (F24, F25)
- Obveščanje uporabnikov bližnjih o situaciji
 - Poklicala mamo (E31)
- Aktiviranje uporabnika
 - Vključitev v aktivnosti (E32)
 - Udeležba na delavnici (E36)
- **Način pomoči samomorilnemu uporabniku**
 - Koncept dela
 - Koncept tukaj in zdaj (F57)
 - SD z družino (D60)
 - Kognitivna vedenjska terapija (D63)
 - Motivacija
 - Motiviranje in vzpodbujanje uporabnika za življenje (F58)
 - Pomoč na terenu
 - Enkrat na teden (A65)
 - Ob psihozi (A66)
 - Ob depresiji (A66a)
 - Ob socialni izolaciji (A66b)
 - Sprehod (E46)
 - Gre na teren (E45)
 - Druženje z uporabnikom

- Pogovor (B21, F52, D49)
 - Možnost uporabnika, da lahko izrazi svoje občutke (C23, E42, F53)
 - Dajanje pozitivne izkušnje in varen prostor (D43)
- Učenje tehnik samopomoči
 - Vztrajanje v negotovosti (F55)
- Zmanjševanje pritiskov
 - Pomoč pri zmanjševanju pritiskov (F56)
- Telefonski klic
 - Večkrat (A67)
 - V krizi (D48)
- Vključevanje drugih ljudi v proces
 - Vključijo prostovoljca (A68)
 - Tej osebi pomembne ljudi (D44)
 - Aktiviranje celotne mreže (E37)
 - Vzpostavitev socialne mreže (E40)
 - Skupina za samopomoč (E41)
- Vključevanje uporabnika v proces pomoči
 - Skupno iskanje rešitev (C24)
 - Skupno odkrivanje novih tehnik pomoči (D52)
- Povezovanje uporabnikove socialne mreže
 - Okolica in svojci (E38)
- Stalen stik z uporabnikom
 - Iskanje vizije (D47)
- **Način pomoči samomorilnemu uporabniku glede na nujnost situacije**
 - Spremljava do drugih strokovnjakov
 - Dežurna ambulanta (B22)
 - Psihiatrična bolnišnica (B22a)
 - Zdravnik (B23)
 - Druženje z uporabnikom
 - Pogovor (B24)
 - Ukrepanje
 - Pokliče rešilca (D45)
 - Hospitalizacija (D46)
 - Ozaveščanje svojcev (E39)
- **Komunikacija s samomorilnim uporabnikom**
 - Način komunikacije s samomorilnim uporabnikom

- Neposredno spraševanje (C30)
- Skupno raziskovanje življenjskega sveta (D54)
- Iskanje izjem (D55, D56, F54)
- Odprt pogovor (E47, E48)

→ Naloga socialne delavke pri komunikaciji s samomorilnim uporabnikom

- Vzpostavitev varnega prostora za izražanje (B26, C22)

→ Ključni trenutek v komunikaciji pred napotitvijo k drugi službi

- Omemba samomorilnega načrta (A71, A72)
- Ko je uporabnik zelo daleč v razmišljanju o samomoru (A75)

→ Moč za pogovarjanje o samomoru z uporabnikom

- Nima težav s pogovorjanjem (C33)
- Občutek sposobnosti za pogovor (C29)

○ **Počutje ob delu s samomorilnim uporabnikom**

→ Občutki ob delu s samomorilnimi uporabniki

- Zmedenost (E53)
- Prestrašenost (E54, F26, F62)
- Začetni strah (F64, F65)
- Očitane, če gre kaj narobe (F63)

→ Moč za delo s samomorilnim uporabnikom

- Negotovost (B20)
- Stiska (B27)
- Kljub stiski lahko pomaga (B28)
- Izziv (D57)
- Nemoč (E52)

→ Moč za delo s samomorilnim uporabnikom v primerjavi pri delu z drugimi uporabniki

- Enako kot pri delu z drugimi (A75)

→ Odnos s samomorilnimi uporabniki

- Pristen odnos z uporabniki (D58)

→ Vpliv odnosa z uporabnikom na počutje ob delu

- Prisoten vpliv (D59, E49, E50, E51)

→ Vpliv izkušenj na počutje ob delu s samomorilnimi uporabniki

- Prisoten vpliv (E69)

Znanje o samomorilnosti

○ **Znanje, potrebno za delo s samomorilnimi uporabniki**

→ Spretnost pogovarjanja

- Raziskovanje, reflektiranje (A84, A85)
- Vodenje pogovora (B31)

→ Spretnost poslušanja

- Aktivno poslušanje (A78)

→ Informacije

- Osnovne informacije (A82)
- Osnove pomoči (B29)
- Vedeti, kako naprej ukrepati (B32, C37, E56, F66)
- Osnovno znanje o duševnih motnjah (C34)
- Osnove svetovanja (C35)
- Določeni stavki _Obljuba k življenju (E55)
- Vedeti, kje se da osebo zavarovati (E57)
- Poznati številke zaupnih telefonov (F67)

→ Sposobnost zaznavanja in razumevanja

- Empatija (A77, A79)
- Neposploševanje problema uporabnika (A81)
- Opazovanje (B30)
- Vzpostavitev stika (E35)

→ Čustvena stabilnost

- Neustrašnost (A80, D64)

→ Pristojnosti in nepristojnosti socialnega delavca na področju samomorilnosti

- Zavedanje o kompetencah socialnega delavca (C38)
- Zavedanje o omejitvah dela (C36)

○ **Pridobljeno znanje**

→ Znanje pridobljeno med študijem

- Nič informacij o samomorilnosti (A89, C40, D70)
- Brez konkretnega znanja za delo z ljudmi v stiski (A90, A91)
- Brez osnovnih informacij (A92)
- Malo informacij (B34, C39, E61, F69)
- Neposvečanje tematiki samomora (B40,

→ Znanje pridobljeno v službi

- Organizirana izobraževanja za strokovne delavce (A93, E60)
- Praktično delo (B33, B36)
- Izmenjevanje znanja s sodelavci (B35, C44)
- Supervizija (E59, E63)

→ Znanje pridobljeno iz drugih virov

- Osebna izkušnja (A88, F70)
- Medijsko poročanje (C41)
- Večja splošna ozaveščenost (C42)
- Privat izobraževanja (C43)
- Knjige (D66, D68)
- Samoučenje (D67, E62, F71)
- Predelovanje informacij iz prakse (F75)
- Nasveti prijatelja (D69)

→ Samoocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki

- Ne ve, če bi zadela samomorilno ogroženost (A86)
- Delno bi vedela oceniti samomorilno ogroženost (A87)
- Premalo kompetentna (B39, D42)
- Občutek usposobljenosti zaradi izkušenj (F61)
- Sposobna konstruktivnega pogovora (D53)
- Potrebuje več znanja za delo (F74)

→ Težave pri usposabljanju za delo

- Prepuščeni sami sebi (F72)
- Premalo poskrbljeno za izobraževanja (F73)
- Neposvečanje tematiki samomora (B40, B41)

→ Predlog za izboljšanje kompetentnosti socialnih delavcev za delo s samomorilnimi uporabniki

- Izobraževanja o duševnih motnjah med študijem (D71)
- Izobraževanja o oceni ogroženosti (D72)

Vloga

○ Vloga socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom

→ Pomen socialnega delavca za samomorilnega uporabnika

- Prva pomoč (A94)
- Pomoč v krizi (A99)
- Prvi stik z uporabnikom (C45)

→ Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom

- Sodelovanje z drugimi službami (A95)
- Sodelovanje s psihiatrijo (A96, B43)
- Ukrepanje (B42)
- Preventivno ozaveščanje (B46, B47, F59, F76, F77)
- Opazovanje sprememb pri uporabniku (C46)
- Navzočnost: biti uporabniku na voljo (A83)
- Koordinacija (E64, E65)
- Iskanje virov pomoči (E66)
- Aktiviranje socialne mreže (E67)
- Zavedanje o pomembnosti aktiviranja socialne mreže uporabnika (E68, E70)
- Povezovanje uporabnikove socialne mreže (E71)
- Ozaveščanje in usposabljanje bližnjih (E72)

→ Prednosti socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom

- Pristen stik z uporabniki (D78, D76)
- Stik z uporabnikom (D65)

→ Storitve socialnega dela/-vca

- Pomanjkanje storitev socialnega dela (A69)
- Manjka timska obravnava (D77)

Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti

- Vloga socialnega dela na podlagi mnenja drugih ljudi
 - Zmanjšana vloga (D80a)
 - Večje zaupanje v zdravnika kot socialnega delavca (A97)
 - Večja naklonjenost k zdravniku zaradi opravičevanja vedenja z boleznijo (A98)
- Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti na podlagi mnenja socialnih delavk
 - Mala vloga (D74)
 - Odrivanje primerov (D75)
- Vrzel med medicino in socialnim delom
 - Nepriznavanje socialnega delavca kot kompetentnega za delo s samomorilnimi uporabniki (D77a)
 - Razdeljenost strok (B45)
- Usposobljenost za delo s samomorilnimi uporabniki na podlagi mnenja socialne delavke
 - Premalo kompetentni (B37, B38)
 - Obremenjenost socialnih delavcev glede izobrazbe (D80, C25)
 - Neusposobljenost je osebna dilema socialnih delavcev (D79)
 - Pomanjkanje znanja kot razlog za nekompetentnost (D73)

Razbremenitev

○ **Viri moči**

→ V službi

- Pogovor s sodelavci (A100, A101, B48, B49, C47, E73)
- Podpora s strani vodje (A102)
- Supervizija (C48, D81, F80)
- Sprehod (F78)
- Intervizija (F79)
- Jutranji sestanek s sodelavci (F81)

→ Osebni viri moči

- Izobraževanja (C49)
- Tek (D82)
- Pogovor s prijateljem (D83)
- Pogovor z bližnjimi (F82)
- Druženje s prijatelji (F85)

→ Pomoč s strani organizacije

- Supervizija (A103, B50, C50, D85, E74, F86)
- Izobraževanja (A104, C51, F87)

Priloga 5: Odnosno kodiranje

Tabela 9.7 - Odnosno kodiranje

Misli ob samomoru	→	Vrednostna sodba, predpostavke in ugibanje, stereotipno posploševanje,
Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	→	Ocena verjetnosti samomora, ocena verjetnosti samomora na podlagi mnenja uporabnika, predvidevanje samomora
Ukrepanje	→	Sodelovanje s psihiatrijo, pogovor z uporabnikom, obveščanje uporabnikovih bližnjih o situaciji, pomoč na terenu, aktiviranje uporabnika, vključevanje drugih ljudi v proces
Samoocena usposobljenosti za delo s samomorilnimi uporabniki	→	Moč za delo s samomorilnim uporabnikom, moč za pogovarjanje o samomoru, moč za delo s samomorilnim uporabnikom v primerjavi pri delu z drugimi
Povod za samomor	→	Individualni dejavniki (medosebni, družbeni),
Težave pri usposabljanju za delo	→	Predlog za izboljšanje kompetentnosti socialnih delavcev za delo s samomorilnimi uporabniki
Viri moči	→	Znanje pridobljeno med študijem, znanje pridobljeno v službi, znanje pridobljeno iz drugih virov
Vrzel med medicino in socialnim delom	→	Vloga socialnega dela na podlagi mnenja drugih ljudi, storitve socialnega dela/-vca
Naloge socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom, prednosti socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom	→	Storitve socialnega dela/-vca
Pristojnosti in nepristojnosti socialnega delavca na področju samomorilnosti	→	Sodelovanje s psihiatrijo, ocena pomoči, ki jo uporabnik potrebuje
Pogovarjanje o samomoru z uporabnikom	→	Čustveni odziv
Vloga socialnega delavca na področju samomorilnosti na podlagi mnenja socialnih delavk,	→	Prednosti socialnega delavca pri delu s samomorilnim uporabnikom

10 POVZETEK

V diplomski nalogi me je zanimalo kako se socialni delavci čutijo pripravljene na spoprijemanje s problemom samomora, ko se v praksi s to situacijo srečajo.

V teoretičnem delu diplomske naloge je opredeljen fenomen samomorilnosti, ki tako v Sloveniji kot v svetu predstavlja velik javnozdravstveni problem. Predstavim tudi socialno delo in vlogo socialnega delavca in pri tem dajem pomen na njegovo vlogo na področju duševnega zdravja.

Samomor je izredno resen in zapleten javnozdravstveni problem. Skrb vzbujajoče je dejstvo, da je ogrožena skoraj celotna populacija, ne glede na starost, status v družbi ali raso. Samomorilno vedenje je dlje časa trajajoč proces, ki je produkt različnih dejavnikov. Pri preprečevanju tega pojava pa imajo pomembno vlogo varovalni dejavniki in celosten pristop k problemu. Intervencije na področju samomorilnega vedenja so najpogosteje usmerjene v izobraževanje in večanje osveščenosti pri splošni javnosti in strokovnjakih. Raziskave namreč kažejo, da je zagotavljanje usposabljanja stroke zelo učinkovito.

V tretjem letniku sem za smer študija izbrala duševno zdravje v skupnosti. Kljub izbranemu modulu in splošno znanemu dejstvu, da je samomorilnost močno povezana z duševnim zdravjem, o ljudeh, ki se srečajo s samomorilnimi mislimi, nisem prejela informacij. Spraševati sem se začela, kako se socialni delavci, ki so že zaposleni na tem področju, srečujejo s to problematiko pri svojih uporabnikih.

V raziskovalnem delu naloge predstavim kvalitativno raziskavo, ki sem jo izvedla s pomočjo šestih socialnih delavk iz nevladnih organizacij in so imele izkušnjo s samomorom oziroma poskusom samomora uporabnika. Z rezultati raziskave sem želela ugotoviti, kako lahko na področju samomora v socialnem delu pomagamo posamezniku z uporabo naših metod in sledeč načelom socialnega dela.

V raziskavi me je zanimalo, kako si socialne delavke razlagajo samomor, kakšen odnos imajo do samomora in kakšno je njihovo mnenje o samomorilnih osebah. Zanimalo me je njihovo doživljanje samomora oziroma poskusa samomora uporabnika, njihove izkušnje, odziv in vpliv takih izkušenj na socialne delavke. Z raziskavo sem želela dobiti natančnejši vpogled in pregled dela s samomorilnimi uporabniki, znanje, ki je potrebno za tako delo in pogled socialnih delavk na vlogo, ki jo pri tem imajo.

Ugotovitve so pokazale, da samomor v socialnih delavkah vzbudi globoko žalost in misel na izgubljeno priložnost, da ima izkušnja samomora uporabnika močan vpliv na njihovo nadaljnje delo ter da si želijo dodatnih izobraževanj, saj bi le-te izboljšale občutek kompetentnosti za delo s samomorilnimi uporabniki. Ugotovitve so tudi pokazale, da na področju samomorilnosti primanjkuje storitev socialnega dela in celostne obravnave uporabnika.

Kljub temu lahko socialni delavci in delavke s svojim širokim naborom znanja in vrednot, uporabnika celostno obravnavajo. V svojem poslanstvu, kot tudi v metodiki dela, ima socialno delo potrebna izhodišča za pomoč različnim posameznikom ne glede na njihove stiske. Prednost socialnih delavcev pri tem pa je pristen stik s samomorilnim uporabnikom. Pomembno se mi zdi, da bi socialni delavci imeli več možnosti kam osebo napotiti v primeru njihove nedosegljivosti, potrebno je prevetriti učni program na Fakulteti za socialno delo in zagotoviti učne vsebine na temo samomorilnosti in duševnega zdravja. Pomembno je konstantno dopolnjevanje znanja in izobraževanja socialnih delavcev in delavk, ki prihajajo v stik s samomorilnimi ljudmi.